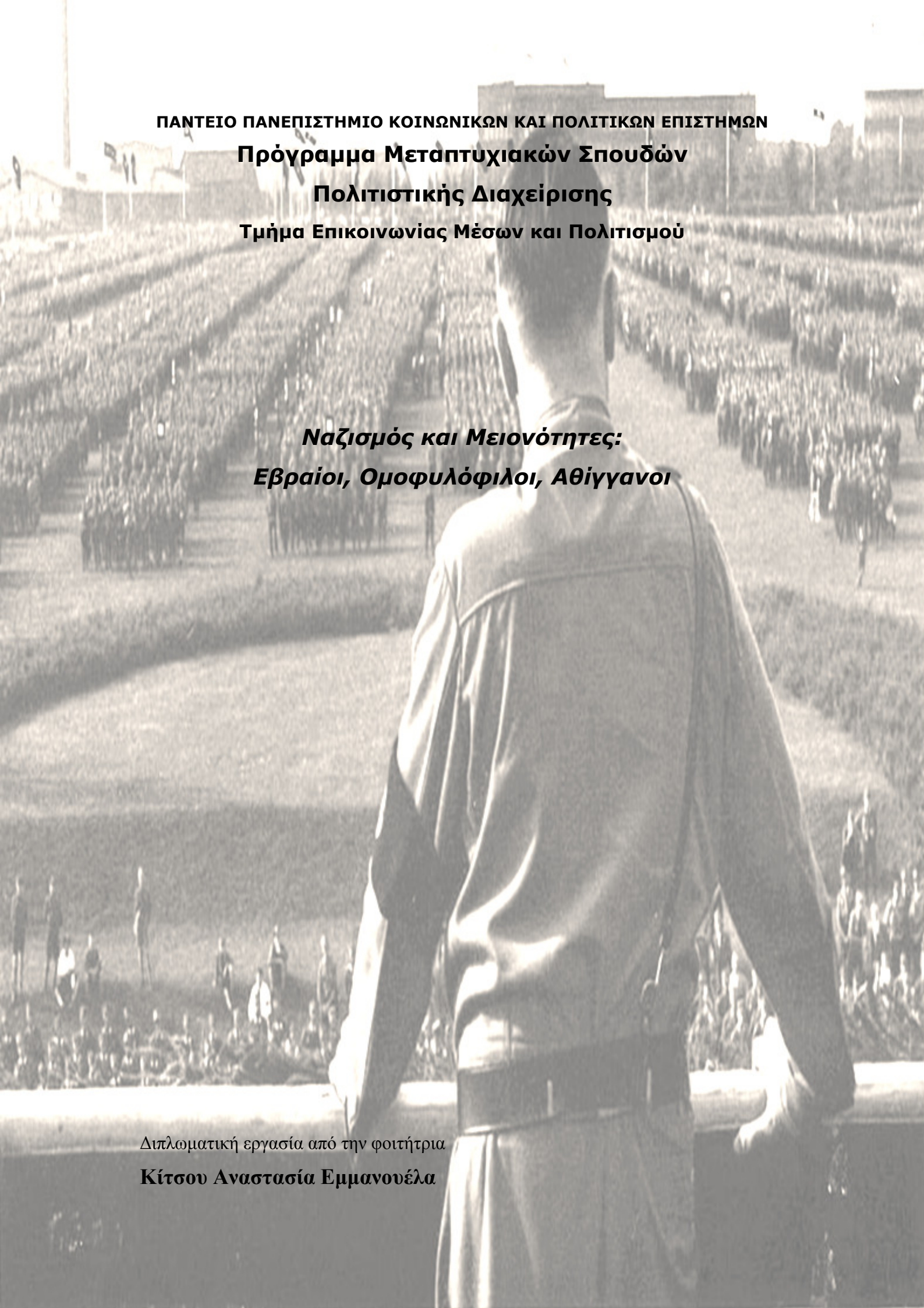

A black and white photograph of a soldier in a trench looking out over a vast field of marching soldiers. The soldier in the foreground is seen from the back, wearing a uniform and a belt. In the background, a large number of soldiers are marching in formation across a field, with buildings visible in the distance.

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Πολιτιστικής Διαχείρισης

Τμήμα Επικοινωνίας Μέσων και Πολιτισμού

***Ναζισμός και Μειονότητες:
Εβραίοι, Ομοφυλόφιλοι, Αθίγγανοι***

Διπλωματική εργασία από την φοιτήτρια

Κίτσου Αναστασία Εμμανουέλα

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Πολιτιστικής Διαχείρισης

Τμήμα Επικοινωνίας Μέσων και Πολιτισμού

***Ναζισμός και Μειονότητες:
Εβραίοι, Ομοφυλόφιλοι, Αθίγγανοι***

Διπλωματική εργασία από την φοιτήτρια

Κίτσου Αναστασία Εμμανουέλα

(Α.Μ. 4107Μ020)

Υπεύθυνος Καθηγητής : Γιάννης Σκαρπέλος

Αθήνα 2010

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	3
Α μέρος.....	7
Εισαγωγικά για τον ρατσισμό.....	7
Η ιδεολογία του ναζισμού όσον αφορά τις μειονότητες.....	9
Το κόμμα.....	12
Αδόλφος Χίτλερ: δικτάτωρ και οπαδός.....	21
Εξουσία: μάζες και προπαγάνδα.....	24
Β μέρος.....	29
Από την Θεωρία στην Πράξη.....	29
Στρατόπεδα συγκέντρωσης ή εξόντωσης – ο θάνατος έχει πλέον οργάνωση.....	34
Εβραίοι.....	47
Ομοφυλόφιλοι.....	57
Αθίγγανοι.....	65
Το ατέρμονο τέλος: τι μας δίδαξε το παράδειγμα του ναζισμού.....	72
Επίλογος.....	79
Βιβλιογραφία.....	80

Εισαγωγή

«Αν η ναζιστική θηριωδία σημάδεψε καίρια τη συνείδηση του κόσμου μας, αυτό δεν συνέβη μόνο, ούτε τόσο, εξαιτίας των εγκλημάτων της, όσο εξαιτίας του γεγονότος ότι γεννήθηκε από τα σπλάχνα ενός από τους πιο προηγμένους και πολιτικοποιημένους λαούς της Ευρώπης. Καταλυτική σε τούτη την, υπόγεια στην αρχή κι έπειτα ξέφρενη, πορεία προς το Άουσβιτς υπήρξε η μαζική διαμόρφωση μιας συγκεκριμένης, ψυχρής στάσης απέναντι στον θάνατο. Μεσ από τη ναζιστική αισθητικοποίηση των πάντων, ο θάνατος έπαψε να σημαίνει πένθος, έχασε τον έως τότε άρρηκτο δεσμό του με το αίσθημα της ανεπανόρθωτης απώλειας και μεταμορφώθηκε σε κάτι που θα μπορούσε να έχει απλά τεχνικό, επιστημονικό κι αισθητικό «ενδιαφέρον». Έτσι, ανεπαίσθητα, μία από τις πιο πολιτισμένες κοινωνίες της Ευρώπης προετοιμάστηκε για να γίνει, όχι απλώς μια πολεμική μηχανή, αλλά κάτι πολύ περισσότερο: μια φονική μηχανή».

Απόσπασμα από την ανακοίνωση του Εργαστηρίου αντισωμάτων
ενάντια στην έκθεση «Bodies»¹

Ο ναζισμός υπήρξε ένα κίνημα για το οποίο έχουν ξοδευτεί τόνοι μελανιού. Πολλοί ιστορικοί, δημοσιογράφοι, πολιτικοί επιστήμονες, κοινωνιολόγοι, άνθρωποι των γραμμάτων αλλά και καθημερινοί πολίτες ασχολήθηκαν με την ιδεολογία του και τα αποτελέσματα της εφαρμογής της. Τα έργα και οι ημέρες του ναζισμού σημάδεψαν την ανθρωπότητα και άλλαξαν τον ρου της ιστορίας. Η πολιτική άλλαξε έχοντας τον ναζισμό ως παράδειγμα προς αποφυγήν, ενώ τα εγκλήματα των ναζιστών αποκάλυψαν σε όλο τους το μεγαλείο τις πιο μύχιες σκέψεις του ανθρώπου, τα χειρότερα αισθήματα που μπορεί κάποιος να κρύβει για τον συνάνθρωπό του, την πιο κυνική αντίληψη για το τι είναι ζωή, τι θάνατος, σε ποιον αξίζει να ζει και σε ποιον όχι. Αποκαλύφθηκε σε ποιο σημείο μπορεί να φτάσει η εξουσία, πώς μπορεί να υποτάξει τις μάζες μια διεστραμμένη αλλά καλά πλασαρισμένη ιδεολογία, και πώς η αδιαφορία των ιδιωτών, με την αρχαία ερμηνεία του όρου, δηλαδή των ανθρώπων *απολιτίκ* μπορεί να παρασύρει μία ολόκληρη χώρα στην καταστροφή.

¹ <http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=07/06/2009&s=parado3a>

Το γερμανικό φαινόμενο του ναζισμού υπήρξε σύμφωνα με τον Θανάση Διαμαντόπουλο ένα καθεστώς «...που γεννήθηκε από την συνάντηση ενός «ηγέτη» ενός πρόσφορου πολιτειακού πλαισίου, ενός κατάλληλου κοινωνικού υποστρώματος, ενός χωρίς ασπίδες πολιτικού πλαισίου, ενός χωρίς όρια πολιτικού λόγου και ενός χωρίς αναστολές και φραγμούς πολιτικού κινήματος»². Ο εθνικισμός και ο ρατσισμός αν και ιδεολογίες που υφίσταντο για αιώνες στην Ευρώπη, πήραν μέσα στο ναζιστικό καθεστώς την πιο ακραία μορφή τους. Το ναζιστικό κίνημα δεν δίστασε να αναδείξει την ανυπαρξία ανθρώπινων ορίων στην καταστροφή και στο μίσος.

Το θέμα του ναζισμού αν και πολυερευνημένο και πολυσυζητημένο, δεν παύει να είναι γοητευτικό για τον αναγνώστη. Πάντα υπάρχει μία πλευρά που δεν έχει αναλυθεί εκτενώς, ενώ το σύνολο της ενασχόλησης με το ναζιστικό καθεστώς πάντα σαγηνεύει με το μέγεθος της έκτασής του. Επέλεξα να ασχοληθώ με το ζήτημα συγκεκριμένων μειονοτήτων και την αντιμετώπιση που είχαν από τους ναζί λόγω της έντασης του φανατισμού των τελευταίων απέναντι στις πρώτες. Θεωρώ εξαιρετικά ενδιαφέρον και προσπαθώ να παρουσιάσω συνοπτικά σε ένα συγκροτημένο κείμενο το ποιές ήταν οι μειονότητες σύμφωνα με την τότε εξουσία, δηλαδή τους ναζί, ποιες ήταν οι ιδέες και οι πεποιθήσεις των ναζί απέναντι στους μειονοτικούς πληθυσμούς και τελικά πού οδήγησε η εφαρμογή αυτής της ιδεολογίας, περιγράφοντας μερικά από τα βασικά γεγονότα που σημάδεψαν την ιστορία του κάθε μειονοτικού πληθυσμού. Η αλήθεια είναι ότι δεν ήταν μόνο οι Εβραίοι, οι ομοφυλόφιλοι και οι Αθίγγανοι, με τους οποίους ασχολείται το παρακάτω πόνημα, που αντιμετωπίστηκαν ως μιάσματα, υπάνθρωποι, και έζησαν το Ολοκαύτωμα. Ωστόσο θεώρησα ότι θα ήταν εξίσου ενδιαφέρον μαζί με τον εβραϊκό πληθυσμό που πολλοί μελετητές έχουν ενασχοληθεί, να παρουσιαστούν έστω και σε λίγες γραμμές ακόμα δύο ανεξιχνίαστα Ολοκαυτώματα, αυτά των ομοφυλόφιλων και των Αθίγγανων.

Το ενδιαφέρον στην περίπτωση των ναζί είναι ότι και οι ίδιοι παρά το γεγονός ότι είχαν συλλάβει το μέγεθος της κατακραυγής που βίωσαν μετά την ήττα τους στον πόλεμο και την αποκάλυψη των εγκλημάτων τους, δεν μπόρεσαν να αντιληφθούν γιατί θεωρήθηκαν υπεύθυνοι για αυτά, λέγοντας πως εκτελούσαν απλά εντολές και έκαναν ως είχαν καθήκον. Είναι χαρακτηριστικό το εξής περιστατικό που περιγράφει ο Lord Russell of Liverpool: «Στις αρχές της δίκης της Νυρεμβέργης για τα μεγαλύτερα εγκλήματα πολέμου των Γερμανών, υπήρχε στις στήλες μιας τοπικής

² Θανάσης Διαμαντόπουλος, *Παλιοί και νέοι φασισμοί*, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα 1995, 50

εφημερίδας η περιγραφή μιας επίσκεψης κάποιου δημοσιογράφου σε ένα στρατόπεδο, στο οποίο κρατούνταν αιχμάλωτοι SS. Όλοι, του έκαναν μια και μόνο ερώτηση: «Τι παραπάνω κάναμε εκτός από το τυπικό μας χρέος;». Αν η συνέργια και η συνενοχή στη διάπραξη εκατομμυρίων φόνων θεωρείται τυπικό χρέος, τότε πραγματικά δεν έκαναν τίποτα παραπάνω»³.

Για την συγγραφή του κειμένου, αυτό που παρατήρησα σαν μελετητής, ήταν η αφθονία βιβλιογραφικών και διαδικτυακών πηγών όσον αφορά γενικότερα την ιδεολογία του ναζισμού, τα στρατόπεδα συγκέντρωσης αλλά και το εβραϊκό ζήτημα. Δυστυχώς οι πηγές δεν ήταν το ίδιο *προσβάσιμες* στην περίπτωση του Ολοκαυτώματος των Αθίγγανων και των ομοφυλόφιλων. Στην περίπτωση των ομοφυλόφιλων η βιβλιογραφία ήταν εξαιρετικά μικρή, ενώ πολλές φορές τα βιβλία που είχαν συγγραφεί και τα οποία ίσως αποδεικνύονταν χρήσιμα για την εξέλιξη της εργασίας ήταν εξαντλημένα και δεν κυκλοφορούσαν πλέον στο εμπόριο. Το ίδιο συνέβη και στην περίπτωση των Αθίγγανων, η βιβλιογραφία ήταν σχεδόν ανύπαρκτη. Όμως το διαδίκτυο αποτέλεσε πολύ καλή πηγή για το κείμενο που τελικά σχηματίστηκε. Οι μαρτυρίες εδώ ήταν ελάχιστες καθώς λόγω του αναλφαριθμητισμού αλλά και του ιδιαίτερου τρόπου ζωής των Ρομά, δεν υπήρχε κάποια οργανωμένη προσπάθεια καταγραφής των γεγονότων που οδήγησαν στο ολοκαύτωμα των Αθίγγανων.

Στην συνέχεια του κεντρικού κορμού του πονήματος, ο αναγνώστης θα εισαχθεί στην ιδεολογία του ναζισμού και πώς υιοθέτησε τις πεποιθήσεις του σχετικά με την ανωτερότητα της φυλής των Αρίων, και συνεπώς τον έντονο ρατσισμό που διακήρυττε, και τελικά έμελλε να κάνει πράξη. Ενώ πλέον γνωρίζει ποια είναι η άποψη του ναζισμού για τις μειονότητες, σε επόμενο κεφάλαιο παρατίθενται μερικά γεγονότα που αφορούν κάθε μειονότητα από τις προεπιλεγθείσες ξεχωριστά, ώστε να γίνει ξεκάθαρο πώς τα λόγια γίνονται έργα, με τον πιο φρικιαστικό τρόπο. Κάποια υποκεφάλαια έχουν χρησιμοποιηθεί προς ευκολία του αναγνώστη και αποσαφηνίζουν τυχόν απορίες που ίσως να γεννιόνταν αν απαριθμίζονταν απλά τα γεγονότα χωρίς περαιτέρω ανάλυση. Το τελευταίο μέρος της εργασίας ασχολείται με το παράδειγμα του ναζισμού και τι άφησε αυτό πίσω του στην ανθρωπότητα, πώς η εξουσία κατέληξε να ονομάσει μερικές πληθυσμιακές ομάδες μειονότητες και τι σημαίνει

³ Lord Russell of Liverpool, Η μάστιγα του ναζισμού- τα εγκλήματα πολέμου του Γ' Ράιχ 1939-1945, Ιωλκός, Αθήνα 2007, 29

αυτό για την ιστορία της ανθρωπότητας, κατά πόσον λειτούργησε αποτρεπτικά για τις επόμενες γενιές πολιτικών και πολιτών, αν σήμερα ο όρος στρατόπεδο συγκέντρωσης ή μειονότητα έχει πάρει άλλη έννοια και ποιος ο συμβολισμός όλων των αποτρόπαιων πράξεων των Ναζί για την σύγχρονη κοινωνία.

Καλή ανάγνωση

Ά μέρος

Εισαγωγικά για τον ρατσισμό

Στο τελευταίο τέταρτο του 18^{ου} αιώνα, ο Buffon (1749-1788) κατασκευάζει μια κλίμακα στην οποία τοποθετεί τα ανθρώπινα όντα, στο υψηλότερο σκαλί της οποίας εμφανίζεται ο ευρωπαίος άνδρας. Η ανωτερότητά του δεν βασίζεται στην ξεχωριστή του φύση, αλλά στο γεωγραφικό περιβάλλον που τον ευνοεί. Λιγότερο από έναν αιώνα αργότερα, ο Δαρβίνος (1809-1882) υποστηρίζει την ιδέα της φυσικής επιλογής των ειδών. Την ίδια περίοδο εμφανίζονται επιστήμονες που προσπαθούν να θεμελιώσουν την ανωτερότητα της λευκής φυλής αναζητώντας τα τεκμήρια σε ανατομικά χαρακτηριστικά, όπως είναι η περίπτωση του Broca (1824-1888) και του de Lapouge (1854-1936) που προχώρησαν στην καταγραφή του μεγέθους των κρανίων διαφορετικών φυλών, συγκρίνοντάς τα και βγάζοντας τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Ο de Lapouge μάλιστα, με το βιβλίο του «ο Άριος και ο κοινωνικός του ρόλος» θα θέσει τα βασικά θεμέλια του αντισημιτικού ναζισμού. Μόνο η λευκή, άρια φυλή, η δολιχοκέφαλη, είναι φορέας μεγαλείου, σε αντίθεση με την βραχιέφαλη των μαύρων, φυλή της οποίας χειρότερος εκπρόσωπος είναι ο Εβραίος.

Στις αρχές του 20ου αιώνα το επιστημονικό ενδιαφέρον παύει να στρέφεται προς τα φυσικά χαρακτηριστικά και επικεντρώνεται στα κληρονομικά. Ο Gobineau (1816-1882), συγγραφέας της μελέτης «Για την ανισότητα των ανθρώπινων φυλών», την οποία έγραψε στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, και πατέρας του ρατσισμού, βάζει στην κορυφή της κλίμακας την Άρια φυλή⁴ (στη μέση είναι η κίτρινη, στη βάση η μαύρη). Τονίζει μάλιστα τον κίνδυνο της επιμειξίας και τις καταστροφικές της συνέπειες στην άνθηση του πολιτισμού των Αρίων. Ο Haeckel (1834-1919), ιδρυτής του Μονισμού, ενίσχυσε την άποψη περί αποφυγής της επιμειξίας του ευρωπαϊκού αίματος.

⁴ Οι Άριοι είναι φορείς του *ηλιακού μύθου*. Ως λαοί του Βορρά, εκτιμούν την σπανιότητα του ηλιακού φωτός και άρα εντυπωσιάζονται από αυτό. Ο μύθος του ήλιου σηματοδοτεί το στοιχείο εκείνο που αναδύει φόρμες και συγχρόνως συμβολίζει την ισχύ και την θερμότητα που καθιστά δυνατή την ίδια την μορφοποίηση αυτών των σχημάτων. Ο ήλιος είναι το αρχέτυπο και ο Άριος είναι ο τύπος, η μορφή δηλαδή στην οποία βρίσκει ενσάρκωση η μητέρα φύση όλων των τύπων. Είναι ιδρυτής και δημιουργός πολιτισμού, όταν οι υπόλοιποι τύποι είναι απλά φορείς πολιτισμού. Η αρχέγονη επιλογή του Αριου, το βασικό χαρακτηριστικό του και εν τέλει αυτό που τον καθιστά Άριο, είναι η επιλογή της τιμής της φυλής. Βλ. Φιλίπ Λακού- Λαμπάρτ, Ζαν-Λυκ Νανσύ, *Ο μύθος του ναζισμού*, Εστία, Αθήνα 2008, 64 - 66

Εμπνευστής των θεωριών του Ναζισμού θεωρείται ο Houston Chamberlain (1855-1927), ο οποίος υπερέκρινε τη σημασία της καθαρότητας του γερμανικού αίματος θέτοντάς την ως στόχο για μια ιδεατή κοινωνία του μέλλοντος αν ήδη δεν είναι υπαρκτή. Ο Eduard Drumont (1844-1917), συγγραφέας της «Εβραϊκής Γαλλίας», παρουσιάζει τον Εβραίο ως ένα δαιμονικό φάντασμα, υπεύθυνο όλων των δεινών της χώρας.

Από το 1900 ως το 1920 δημοσιεύονται αρκετές μελέτες σχετικά με την κληρονομικότητα και την προστασία της άριας φυλής. Οι βιολογικές θεωρίες του 19^{ου} αιώνα εμπλέκονται με τον Λόγο της εξουσίας. Βασισμένη σε έννοιες όπως υγιεινή, καθαρότητα του αίματος και της φυλής, δικαιολογήθηκε επί Ναζιστικού καθεστώτος η γενοκτονία «ρυπαρών» πληθυσμών όπως των Εβραίων, των Αθίγγανων, των ομοφυλοφίλων στους οποίους θα αναφερθούμε στην συνέχεια.

Η ιδεολογία του ναζισμού όσον αφορά τις μειονότητες

«Μια ισχυρότερη φυλή θα εκτοπίσει τους αδύναμους,
διότι η ζωτική επιθυμία στην έσχατη μορφή της,
θα σπάσει τα παράλογα όρια του λεγόμενου ανθρωπισμού των ατόμων,
για να ανοίξει τον δρόμο στον ανθρωπισμό της Φύσης,
η οποία καταστρέφει τους αδύναμους
για να δώσει την θέση της στους δυνατούς».

Χίτλερ, Ο αγών μου⁵

Το πολιτικό κίνημα του ναζισμού - ή αλλιώς εθνικοσοσιαλισμού - εμφανίστηκε στην Γερμανία την δεκαετία του 1920, ενώ το 1933 εγκαθίδρυσε δικτατορικό καθεστώς. Ο όρος ναζισμός, που στην Γερμανία χρησιμοποιείται σπάνια, προέρχεται από την αγγλική λέξη *nazism*, η οποία είναι συντόμευση της γερμανικής λέξης *Nationalsozialismus*, που σημαίνει εθνικοσοσιαλισμός. Πρόκειται για «ευφωνική απόδοση του Nazi (*Νάτσι*), δηλαδή των δυο πρώτων συλλαβών του Nazional προερχόμενο από τον επίσημο τίτλο του Εθνικοσοσιαλιστικού Γερμανικού Εργατικού Κόμματος»⁶, το οποίο εκτός από εθνικιστικό κόμμα διατεινόταν και σοσιαλιστικές αρχές - με έναν ιδιαίτερο τρόπο, θα μπορούσε να προσθέσει κανείς. Η ίδια η ονομασία του κόμματος μαρτυρά την προσπάθεια προσέλκυσης εθνικιστών και σοσιαλιστών σε μια περίεργη μείξη, αν και η πραγματικότητα για την αιτία που αυτό το κόμμα κατάφερε να γίνει τόσο λαοφιλές ή έστω ανεκτό δεν ήταν ο ιδεολογικός του προσανατολισμός αλλά οι άσχημες κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες της έντονα απογοητευμένης και ηττημένης στον Α παγκόσμιο πόλεμο Γερμανίας που ευνόησαν την ύπαρξη και εγκαθίδρυση ενός ολοκληρωτικού καθεστώτος.

Η ιδεολογία του ναζισμού βασίστηκε στην φυλετική θεωρία. Συνοπτικά οι άξονες της ναζιστικής ιδεολογίας ήταν ο εθνικισμός, ο αντισημιτισμός, ο αντιφιλελευθερισμός, ο αντιατομικισμός, το μίσος για αλλοεθνείς, ο φυλετισμός, η διεκδίκηση όλων των κατά πλειοψηφία κατοικουμένων από Γερμανούς περιοχές, ενώ διακήρυττε την αντίθεσή του στους σκληρούς όρους της Συνθήκης των Βερσαλλιών,

⁵ Lord Russell of Liverpool, ο.π., 24

⁶ Θανάσης Διαμαντόπουλος, ο.π., 71

οι οποίοι ήταν πολύ ταπεινωτικοί για την ηττημένη στο Ά παγκόσμιο πόλεμο Γερμανία⁷.

Θα μπορούσε κανείς να πει ότι ο νόμος της ζούγκλας με το δίκαιο του ισχυρότερου να επικρατεί, αλλά με μια καθωσπρέπει περιβολή αποτελούσε τον πυρήνα των ναζιστικών αρχών. «Η ναζιστική ιδεολογία θεωρεί τον άνθρωπο ζώο με τις αξίες του ζώου. Ο νταής που νικάει πρέπει να νικήσει αν είναι δυνατότερος. Το παιδί που πεθαίνει πρέπει να πεθάνει αν είναι αδύναμο. Αν ένα κράτος είναι ισχυρότερο από κάποιο άλλο τότε πρέπει να κατακτήσει το γειτονικό κράτος. Η σύμπνοια και ο σεβασμός στον νόμο, δεν είναι παρά ανθρώπινης κατασκευής ασπίδες πίσω από τις οποίες μπορούν να κρυφτούν οι αδύναμοι για να προφυλαχθούν από την φυσιολογική τους μοίρα. Οι ναζί ήταν πρωτίστως ένα ρατσιστικό κόμμα που πρέσβευε ότι τα εθνικά κράτη, όπως και κάθε άτομο χωριστά, ήταν εγκλωβισμένα σε έναν ατέρμονο αγώνα, πέρα από κάθε έννοια ηθικής, για το ποιο πρέπει να εξουσιάζει το μεγαλύτερο κομμάτι γης»⁸. Σκληρά και πολύ γλαφυρά διατυπωμένη ο Laurence Rees περιγράφει την ουσία της κοσμοθεωρίας του Αδόλφου Χίτλερ σαν «ένα ζοφερό τοπίο όπου το έλεος είχε εξοστρακιστεί και η ζωή είχε υποβαθμιστεί σε ένα δαρβινικό αγώνα όπου στους αδύναμους αξίζει να υποφέρουν μόνο και μόνο επειδή αυτό είναι το πεπρωμένο τους»⁹.

Ο όρος «φυλή» ήταν η έννοια – κλειδί για την ναζιστική ιδεολογία, όπως και οτιδήποτε μπορούσε να χαρακτηριστεί *επιβλαβές* για την καθαρότητα των Αρίων, την φυλή στην οποία ανήκαν οι καθαρόαιμοι Γερμανοί ανάγοντας την ανωτερότητά τους σε δόγμα και αρχή της ιδεολογίας των ναζί. «Προτεραιότητα του Χίτλερ δεν ήταν η διατήρηση του κράτους, αλλά η διατήρηση του γερμανικού λαού και ακριβέστερα της δικής του αντίληψης περί του γερμανικού λαού μέχρι το τέλος»¹⁰. Ο Χίτλερ αναφέρεται στο μείζον θέμα της προστασίας της φυλής, δικαιολογώντας με έναν ιδιαίτερο τρόπο ακόμα και την παράνομη δράση των εκτελεστικών οργάνων του κράτους ή του παρακράτους: «ο ανώτατος σκοπός της ανθρώπινης ύπαρξης δεν είναι η διατήρηση ενός κράτους ούτε πολύ περισσότερο μιας κυβέρνησης, αλλά η διατήρηση της φυλής. Όταν η φυλή κινδυνεύει να καταπιεστεί ή και να εξαφανιστεί, το ζήτημα της νομιμότητας δεν παίζει παρά δευτερεύοντα ρόλο. Τότε, ακόμα κι αν οι μέθοδοι της εξουσίας ισχυρίζονται ότι είναι χίλιες φορές νόμιμες, το ένστικτο της

⁷ Διαμαντόπουλος, ο.π., 32

⁸ Laurence Rees, *Οι Ναζί*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2008, 40

⁹ Laurence Rees, *Οι Ναζί*, ο.π., 14

¹⁰ John Lukacs, *Ο Χίτλερ της Ιστορίας*, Εκδόσεις Ενάλιος, Αθήνα 1999, 189

αυτοσυντήρησης του καταπιεσμένου λαού θα είναι πάντα η ύψιστη δικαιολόγηση για έναν αγώνα με όλα τα μέσα»¹¹. Τα πάντα σύμφωνα με τις αρχές του ναζισμού ήταν θέμα γονιδίων. Όσοι δεν ικανοποιούσαν τις προϋποθέσεις του ιδανικού Αρίου δεν ήταν αποδεκτοί. Αργότερα όταν όλες οι ναζιστικές ιδέες πήραν σάρκα και οστά με την πρακτική εφαρμογή τους, πολλές *κατηγορίες* – αν αυτός ο όρος είναι δόκιμος – ανθρώπων διώχθηκαν και τιμωρήθηκαν για τα φυσικά τους *ελαττώματα*, όπως οι ψυχικά ασθενείς, οι ομοφυλόφιλοι και άλλοι. «Στον εθνικοσοσιαλισμό ο ρατσισμός είναι πρόγραμμα δράσης και εξόντωσης όχι απλά καταπίεσης του άλλου»¹². Η *αγνότητα του αίματος* – όρος που νομοθετήθηκε - επέβαλλε τέτοιες πρακτικές, τις οποίες θα δούμε σε επόμενο κεφάλαιο αναλυτικά, όπως οι δολοφονίες ή στερήσεις ατόμων τα οποία θα μπορούσαν να *μολύνουν* την επόμενη γενιά Αρίων μεταδίδοντας τα *ανεπαρκή* τους γονίδια.

¹¹ Αδόλφος Χίτλερ, *Ο αγών μου*, Κάκτος, Αθήνα 2006, 176

¹² Διαμαντόπουλος, ο.π., 17

Το κόμμα

*«Η ναζιστική ουτοπία έγινε η πρώτη μεγάλη ιδεολογία
που ηττήθηκε τελεσίδικα από την ίδια εκείνη Ιστορία
την οποία ισχυριζόταν ότι είχε καθυποτάξει»¹³*

Το Εθνικοσοσιαλιστικό Γερμανικό Εργατικό Κόμμα από την αρχή «επένδυε περισσότερο στην συναισθηματική δέσμευση παρά σε λεπτομερή πολιτικά μανιφέστα, απορρίπτοντας την δημοκρατία και κηρύττοντας την επανάσταση»¹⁴ ενάντια στον κοινοβουλευτισμό που ο Χίτλερ αποκαλούσε *ψεύτικη αρχή*¹⁵. Ακόμα και τα σύμβολα ήταν τόσο κοινότυπα όσο και οι ιδέες του. Από το 1935 υιοθετήθηκε το σύμβολο της σβάστικας που «ήταν ήδη σε χρήση από δεξιές γερμανικές παρατάξεις πριν το υιοθετήσουν οι ναζί. Η νεκροκεφαλή με τα κόκαλα χιαστί στα καπέλα των SS¹⁶ είχε χρησιμοποιηθεί από το γερμανικό ιππικό. Ο ρωμαϊκός χαιρετισμός με το προτεταμένο χέρι χρησιμοποιούταν από τους φασίστες του Μουσολίνι»¹⁷. Ο εθνικός ύμνος παρέμεινε ως είχε «Deutschland uber alles», που σημαίνει *η Γερμανία πάνω από όλα* με την προσθήκη και του ύμνου του ναζιστικού κόμματος. Ήταν κόμμα της δράσης και όχι της θεωρίας. Βασιζόταν στο συναίσθημα και όχι στην πολιτική, για αυτό και είχε ιδιαίτερη απήχηση στους νέους. Ο μέσος όρος ηλικίας όσων προσχωρούσαν στο κόμμα ήταν κάτω των 30 ετών¹⁸, και αυτό ίσως να μην είναι τυχαίο¹⁹. Η *μαζική συλλογική συγκίνηση* ήταν αυτή που συνέβαλε καθοριστικά ως έννοια στον «ορισμό του Ράιχ, όπως εύστοχα διαβάζουμε στην «Μαζική ψυχολογία του Φασισμού» ως εξής: «Αντιδραστικές έννοιες προστιθέμενες

¹³ <http://www.archive.gr/modules.php?name=News&file=article&sid=129>

¹⁴ Laurence Rees, *Οι Ναζί*, ο.π., 29

¹⁵ Αδόλφος Χίτλερ, ο.π., 164

¹⁶ Η Σούτς-στάφελ (στα γερμανικά Schutzstaffel, που σημαίνει «μοίρα ασφαλείας») ή συντομογραφικά SS (Ες-Ες) από τα αρχικά της γερμανικής λέξης, αποτέλεσε μεγάλη εθνικοσοσιαλιστική οργάνωση στη Γερμανία, η οποία ήταν η μετεξέλιξη των Ταγμάτων Εφόδου (Sturmabteilung) και λειτουργούσε ως παραστρατιωτικό σκέλος του ναζιστικού κόμματος. Με τους «ειδικούς νόμους για τον γάμο» του Χίμλερ διαφυλάχθηκε η φυλετική καθαρότητα των μελών των SS και έτσι διαχωρίστηκαν από τον υπόλοιπο πληθυσμό. Ο Χίμλερ τα θεωρούσε όχημα κοινωνικού δαρβινισμού και μέσω αυτού θέλησε να εγκαθιδρύσει μια άρια φυλετική ελίτ. Βλ. Κώστας Λαναράς, *Εθνικοσοσιαλισμός, κίνημα, κόμμα, κράτος*, Εντός, Αθήνα 2004, 195-208

¹⁷ Laurence Rees, *Οι Ναζί*, ο.π., 30

¹⁸ Laurence Rees, *Οι Ναζί*, ο.π., 35

¹⁹ Η ιστορία χιλιετιών διδάσκει πως οι νέοι άνθρωποι είναι περισσότερο εύπλαστοι και πως μετατρέπονται ευκολότερα σε φορείς της ηθικής και των πρακτικών ενός θεσμού. Βλ. Ντάνιελ Τζόνα Γκόλντχάγκεν, *Πρόθυμοι Δήμεοι: οι εκτελεστές του Χίτλερ, οι καθημερινοί Γερμανοί και το Ολοκαύτωμα*, Terzo Books, Αθήνα 1998, 10

σε μια επαναστατική συγκίνηση έχουν ως αποτέλεσμα την φασιστική νοοτροπία»²⁰.

Σβάστικα: το σύμβολο των Ναζί.

Το ιδεολογικό πλαίσιο αναφοράς του κόμματος ήταν:

1. Εθνικισμός: Ο Χίτλερ στο βιβλίο του *Ο αγών μου* γράφει : «Για την μεταβολή ενός λαού σε έθνος απαιτείται μεταξύ άλλων, η δημιουργία υγιών κοινωνικών συνθηκών σαν βάση για την πιθανή εκπαίδευση του ατόμου. Μόνον όποιος μάθει, στο σπίτι ή στο σχολείο, να εκτιμά το μεγαλείο της χώρας του στον πολιτιστικό, στον οικονομικό και προπάντων στον πολιτικό τομέα, μόνον αυτός θα μπορέσει να αισθανθεί – και θα αισθανθεί – υπερηφάνεια που έχει το προνόμιο να ανήκει σε τέτοιο λαό. Αγωνιζόμαστε γι' αυτό που αγαπάμε, αγαπάμε αυτό που εκτιμούμε και εκτιμούμε αυτό που τουλάχιστον γνωρίζουμε»²¹. Το έθνος ως φυλετικό συναίσθημα των πολιτών με γερμανικό αίμα απαιτούσε μια μεγάλη Γερμανία με ενσωματωμένες όλες τις περιοχές όπου υπήρχαν Γερμανοί. Με βάση αυτήν την ιδέα ο εθνικοσοσιαλισμός υπήρξε εξ αρχής επεκτατικός²².
2. Αντιφιλελευθερισμός: Ο φιλελευθερισμός και κατ' επέκταση ο καπιταλισμός θεωρήθηκαν διαφθορείς των εθνικών αξιών και της εθνικής ενότητας, μιας και το άτομο ως ξεχωριστή οντότητα πρωταγωνιστούσε. Σύμφωνα με την ιδεολογία του κόμματος «η αξία του ατόμου δεν απέρρεε από τα κενά περιεχομένου δημοκρατικά δικαιώματα και ελευθερίες, αλλά από τις

²⁰ Φίλιπ Λακού- Λαμπάρτ, Ζαν-Λυκ Νανσύ, ο.π., 26

²¹ Αδόλφος Χίτλερ, ο.π., 107

²² Κώστας Λαναράς, ο.π., 127

υποχρεώσεις του ατόμου προς την κοινότητα και από το μέτρο της προσφοράς του στο κοινωνικό σύνολο»²³.

3. Αντιαστισμός: Ο αστισμός για τους εθνικοσοσιαλιστές παρέπεμπε σε αστική παθητικότητα, εκθείαση του χαρακτήρα του ατόμου, διανοητική ανάλυση περιστάσεων και ανομοιομορφία των μαζών. Το ζητούμενο όμως ήταν τα ακριβώς αντίθετα: η λατρεία του δυναμισμού υπό την μορφή της βίας, το θερμό ανθρώπινο ταμπεραμέντο, η βιωμένη εμπειρία και η επίκληση των ηρωικών αξιών. Ο Horkheimer περιγράφει την έννοια του ηρωισμού στον ναζισμό ως εξής: «Μέσα στον απάνθρωπο κόσμο του εθνικοσοσιαλισμού, ο οποίος επιφυλάσσει τον τίτλο του ήρωα για τους έξυπνους και όμως δόλιους νεαρούς οι οποίοι στην σύλληψη, την γέννηση και τον θάνατο δεν είναι παρά θύματα μιας τερατώδους πληθυσμιακής πολιτικής, το φυλετικό έγκλημα ανασταίνει αυτό που κάποτε απεκαλείτο ηρωισμός, δηλαδή, αφοσίωση χωρίς προσδοκίες και λογική»²⁴. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ο πολιτικός φανατισμός και η απόλυτη προσήλωση σε απόψεις, χωρίς διάθεση συζήτησης ή αντιπαράθεσης λογικών επιχειρημάτων θεωρήθηκαν πολιτικές αρετές και προσόντα πιστού και αφοσιωμένου εθνικοσοσιαλιστή²⁵. Σύμφωνα με τον Χίτλερ, «η ηγεσία κάθε επαναστατικού κινήματος οφείλει να διαμορφώσει το έμψυχο υλικό του, έχοντας εξ αρχής την επίγνωση ότι η μεγάλη πλειοψηφία των ανθρώπων είναι πολύ αδύναμοι και πολύ δειλοί για να ενταχθούν ιδεολογικά με ενεργητικό τρόπο [...] Οι οπαδοί αποδέχονται παθητικά την πολιτική θεωρία του κινήματος και απλώς εκδηλώνουν την συγκατάθεσή τους για την εφαρμογή της»²⁶.
4. Αντικομουνισμός, καθώς πίσω από αυτήν την έννοια κρύβονταν οι ένοχοι για όλα Εβραίοι και η παγκόσμια συνωμοσία τους.
5. Φυλετισμός: Σε μια κλίμακα ανωτερότητας φυλών η Άρια φυλή είναι αυτή που κατέχει την πρώτη θέση ενώ στην τελευταία βρίσκεται η φυλή των Εβραίων. Σύμφωνα με αυτήν την λογική σε καμία περίπτωση δεν θα έπρεπε να αναμειχθούν οι φυλές γιατί με αυτόν τον τρόπο θα χανόταν η καθαρότητα του αίματος των Αρίων²⁷. Σε αυτό το πλαίσιο δεν έχουν θέση οι Εβραίοι, οι

²³ Κώστας Λαναράς, ο.π., 128

²⁴ Max Horkheimer, *Το τέλος του λόγου*, Έρασμος, Αθήνα 2005, 50

²⁵ Κώστας Λαναράς, ο.π., 129

²⁶ Κώστας Λαναράς, ο.π., 258

²⁷ Κώστας Λαναράς, ο.π., 129

Αθίγγανοι και οι ομοφυλόφιλοι, όπως και κάθε είδους άνθρωποι του περιθωρίου. Όλες οι φυλές θα πρέπει να υποταχθούν στην Άρια φυλή, δεδομένης της κατωτερότητάς τους. Ορισμένες μάλιστα, όπως οι Σλάβοι, είναι τόσο κατώτερες που όσοι ανήκουν σε αυτές θεωρούνται από τους Άριους υπάνθρωποι και χρησιμεύουν μόνο ως σκλάβοι.

6. Αντισιμιτισμός²⁸: Οι Εβραίοι έχουν καταστρώσει μια παγκόσμια συνωμοσία ώστε να κυριαρχήσουν στον κόσμο. Είναι ύποπτοι για καθετί και το μόνο τους μέλημα είναι να επωφεληθούν από την δυστυχία των υπόλοιπων φυλών. «Οι Εβραίοι είναι πάντοτε και για όλα ένοχοι, θεωρήθηκαν υπαίτιοι για την ήττα στον Ά παγκόσμιο πόλεμο²⁹, αυτοί κρύβονταν πίσω από το μισητό δόγμα του μπολσεβικισμού. Αποτελούσαν όλοι μέρος ενός ομοιογενούς συνόλου, ήταν πιστοί περισσότερο ο ένας στον άλλο παρά στην πατρίδα τους. Αν ένας Εβραίος είχε διαπράξει ένα έγκλημα ήταν σαν να το είχαν διαπράξει όλοι οι Εβραίοι»³⁰.

Μετά την συντριπτική ταπεινωτική ήττα του Ά παγκοσμίου πολέμου και στην αναζήτηση των αιτιών αυτής, εξιλαστήριο θύμα έπεσε το σύνολο των Εβραίων, καθώς τότε το έδαφος ήταν γόνιμο για μια τέτοια παραπλάνηση. Ο αντισιμιτισμός δεν εξέφραζε μόνο τους εξτρεμιστές δεξιούς αλλά κατάφερε εύκολα μέσα σε αυτό το χάος να διαποτίσει την γερμανική

²⁸ Ως αντισιμιτισμός χαρακτηρίζεται η οποιαδήποτε συστηματική αντίθεση προς την εβραϊκή φυλή, καθώς και οποιαδήποτε προσπάθεια περιορισμού της όποιας έκφρασής της, φθάνοντας πολύ συχνά στην εχθρότητα, αλλά και σε προσπάθειες ακόμη μέχρι και την εξόντωσή της. Η εχθρότητα αυτή προς την εβραϊκή φυλή παρουσιάζει ιστορικά ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό συνέχειας σε αντίθεση με άλλες που περιορίστηκαν ή περιορίζονται τόσο τοπικά όσο και χρονικά. Ο αντισιμιτισμός απαντάται από τους αρχαιότερους χρόνους μέχρι σήμερα, εκδηλούμενος τότε σε μια χώρα, τότε σε άλλη, και τότε σε πολλές μαζί, έτσι ώστε να προσλαμβάνει ο όρος μια παγκόσμια έκφανση. Τα επιχειρήματα του αντισιμιτισμού χρησιμοποιήθηκαν από άλλους για να δικαιολογήσουν την εκδηλούμενη εχθρότητα, και από άλλους για να αποδείξουν τον τελείως άδικο χαρακτήρα της. Η βάση του αντισιμιτισμού στους νεότερους χρόνους πέραν του θρησκευτικού και πολιτισμικού χαρακτήρα αποκτά και έναν ιδιότυπο βιολογικό χαρακτήρα. Στο τέλος του 19ου αιώνα, μία από τις μεγαλύτερες πλαστογραφίες της ιστορίας, τα Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών αποτέλεσαν ισχυρά όπλα στα χέρια των αντισιμιτών όλου του κόσμου. Τα παρουσίασαν ως πρακτικά συνεδριάσεων, που έκαναν δήθεν οι αρχηγοί του ιουδαϊσμού το 1897, με σκοπό να υποτάξουν τον κόσμο στην «ιουδαιομασονική» κυριαρχία. Στην πραγματικότητα τα "Πρωτόκολλα" είχαν γραφτεί κατ' εντολή του Τσάρου της Ρωσίας με σκοπό να νομιμοποιήσουν κάποιες ενέργειές του εναντίον των Εβραίων. Οι φυλετικές ψευδοεπιστημονικές θεωρίες της αποκαλούμενης άριας ανωτερότητας προέκυψαν κατά τον 19ο αι. με κείμενα του Ζοζέφ Γκομπινό και του Χιούστον Τσάμπερλαιν και βρήκαν το αποκορύφωμά τους σε εκείνες του Άλφρεντ Ρόζενμπεργκ. Βλ. Ντάνιελ Τζόντα Γκόλντχάγκεν, ο.π.

²⁹ Η ναζιστική φαντασίωση για τον ρόλο που είχαν διαδραματίσει οι Γερμανοεβραίοι κατά τον Ά παγκόσμιο πόλεμο ήταν ότι όσο οι Γερμανοί στρατιώτες υφίσταντο τα πάνδεινα στο μέτωπο πίσω στην ασφάλεια των μεγάλων αστικών κέντρων οι Εβραίοι αποκόμιζαν κέρδη από την αιματοχυσία. Βλ. Laurence Rees, *Οι Ναζί*, ο.π., 292

³⁰ Laurence Rees, *Οι Ναζί*, ο.π., 273

κοινωνία, κάτι που μαρτυρά την κρίση στην οποία είχε περιέλθει³¹. Θεωρήθηκαν υπαίτιοι, μαζί με τους νέγρους, ακόμα και για την νόθευση της αληθινής γερμανικής τέχνης, καθώς «ήταν διεθνιστές, φιλοχρήματοι και διεφθαρμένοι. Σύμφωνα με τον Χίτλερ δεν υπήρξαν ποτέ δημιουργοί οι ίδιοι παρά μόνο καταλύτες. Ο εβραϊκός λαός δεν είχε ποτέ του καλλιτεχνική αίσθηση. Και στην λογοτεχνία «ο Εβραίος δεν μπορεί να εκφραστεί σε μια αυθεντικά γερμανική γλώσσα καθώς δεν του το επιτρέπει η ιδιαίτερη δομή των γλωσσικών του οργάνων»³².

Σύμφωνα με όσα έγραψε ο Χίτλερ στο «*Mein Kampf*», ο εβραϊκός λαός αποτελούσε *φυλετική βδέλλα*, «ήταν μια πανούκλα, μια πανούκλα πνευματική, χειρότερη και από το μαύρο θανατικό του παλιού καιρού, και ο λαός μολυνόταν από αυτήν!»³³, ενώ συνεχίζει λέγοντας πως οι Εβραίοι έφτασαν στην Κεντρική Ευρώπη αποκρύπτοντας τα φυλετικά τους χαρακτηριστικά, λειτουργούσαν έξυπνα ως έμποροι – μεσίτες, εισάγοντας τον θεσμό των εντόκων δανείων. Εγκαταστάθηκαν σε εμπορικά κέντρα δημιουργώντας κράτος εν κράτει, μονοπωλούσαν στο εμπόριο και έτσι άρχισε η πλειοψηφία του άριου πληθυσμού να τους φθονεί, επέβαλαν δικτατορία του χρήματος περισφίγγοντας οικονομικά τους δανειολήπτες τους, έσπευσαν να εκχριστιανιστούν ώστε να αποκτήσουν πλήρη δικαιώματα, ενώ το μόνο που υπήρχε στο μυαλό τους ήταν η παγκόσμια κυριαρχία. Επέβαλαν τον κοινοβουλευτισμό, όντας φιλελεύθεροι και κοσμοπολίτες αστοί, υπονομεύοντας το εθνικό κράτος, και υποστηρίζοντας μαρξιστικές σοσιαλιστικές απόψεις. Ο στόχος τους σύμφωνα πάντα με τον Χίτλερ ήταν να μολύνουν την καθαρή γερμανική φυλή και πολιτικά να εγκαθιδρύσουν την δικτατορία του προλεταριάτου, υποτάσσοντας τον γερμανικό λαό διανοητικά και παραλύοντας τα φυλετικά χαρακτηριστικά του³⁴. Χαρακτηριστικά γράφει: «με το πέρασμα των αιώνων είχαν εξωτερικά εξευρωπαϊστεί και είχαν πάρει ανθρώπινη μορφή – μάλιστα κι εγώ τους νόμιζα για Γερμανούς. Ο παραλογισμός αυτής της εντύπωσης δεν μου ήταν πολύ φανερός, γιατί μου φαινόταν ότι απλώς η διαφορετική θρησκεία τους ήταν η μοναδική διαφορά ανάμεσα σε εμάς και σε αυτούς. Νομίζοντας ότι τους καταδίωκαν γι' αυτό

³¹ Κώστας Λαναράς, ο.π., 347

³² L. Richard, *Ναζισμός και κουλτούρα*, Αστέρι, Αθήνα 1980, 69

³³ Αδόλφος Χίτλερ, ο.π., 134

³⁴ Κώστας Λαναράς, ο.π., 131-133

που πίστευαν, μερικές φορές η αποστροφή μου για τα δυσμενή σχόλια εναντίον τους γινόταν φρίκη»³⁵. Σε άλλο σημείο, στο βιβλίο που ο ίδιος συνέγραψε, διαβάζουμε «από την εξωτερική τους εμφάνιση μπορούσες να καταλάβεις ότι δεν αγαπούσαν το νερό και δυστυχώς για σένα αυτό το διαπίστωνες και με κλειστά τα μάτια. Αργότερα όταν τους πλησίασα πιο κοντά, μου ανακάτευε τα άντερα η μυρωδιά που έβγαινε από αυτούς τους καφτανοντυμένους. Σε αυτό πρέπει να προστεθεί η ακάθαρτη ενδυμασία τους και η γενική αντιηρωική τους εμφάνιση [...] Δεν υπήρχε βρωμιά ή ατιμία οποιασδήποτε μορφής που να μην έχει ανακατευτεί ένας τουλάχιστον Εβραίος. Μόλις βύθιζες το νυστέρι μέσα σε ένα τέτοιο απόστημα, θα έβλεπες να βγαίνει από κει, όπως βγαίνει ένα σκουλήκι από το σάπιο σώμα, ένας μικρός Εβραίος, συνήθως τρομαγμένος από το ξαφνικό φως»³⁶.

Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ πως η Γερμανία δεν ήταν μια κατεξοχήν αντισημιτική χώρα. Μετά τον Α παγκόσμιο πόλεμο πολλοί ήταν οι Εβραίοι που κατέφυγαν στην Γερμανία από άλλες χώρες όπως η Πολωνία και η Ρωσία, ώστε να γλιτώσουν από τον αντισημιτισμό³⁷. Τελικά αυτό ήταν και η τραγική ειρωνεία που επεφύλασσε για αυτούς η Ιστορία.

7. Ιμπεριαλισμός: Ο Χίτλερ γράφει ότι «ο γερμανικός λαός δεν θα έχει ποτέ το δικαίωμα να αναπτύξει αποικιακή πολιτική, όσο δεν συνενώνει του υπηκόους του σε ένα κράτος»³⁸. Στο όνομα του εθνικισμού, της ανάγκης ενότητας των απανταχού Γερμανών υπό μία έκταση, αν μπορεί να ειπωθεί κάτι τέτοιο, και στο όνομα του φυλετισμού και της ανώτερης φυλής των Αρίων, η γερμανική επέκταση ήταν κάτι αναπόφευκτο. Άλλωστε η ανώτερη φυλή είχε το ηθικό και φυσικό δικαίωμα της κυριαρχίας πάνω στις κατώτερες φυλές, είτε αυτό σήμαινε την κατάκτησή τους, είτε τον εκτοπισμό τους, είτε ακόμα και την εξόντωσή τους³⁹. Ο Γερμανός Άριος είχε ανάγκη από πολύ μεγαλύτερο χώρο, με πολύ περισσότερες πλουτοπαραγωγικές πηγές, ώστε να ζει άνετα και να μεγαλουργεί, προς όφελος πρώτα δικό του και ύστερα των κατώτερων υπολοίπων ανθρώπων. Όντας η ανώτερη φυλή, οι Γερμανοί είχαν το δικαίωμα να επεκταθούν χωρικά όσο εκείνοι επιθυμούσαν, εφόσον μπορούσαν με την

³⁵ Αδόλφος Χίτλερ, ο.π., 127

³⁶ Αδόλφος Χίτλερ, ο.π., 133

³⁷ Laurence Rees, *Οι Ναζί*, ο.π., 25

³⁸ Αδόλφος Χίτλερ, ο.π., 77

³⁹ Κώστας Λαναράς, ο.π., 133

δύναμη που η φύση τους είχε προικίσει ως λαό, να κυριαρχήσουν σε εδάφη άλλων λαών. Ο νόμος του ισχυρότερου, που τελικά οδήγησε τους Γερμανούς στον πόλεμο με το ιδεολογικό υπόβαθρο της έννοιας του ζωτικού χώρου, επέτρεπε αυτόν τον επεκτατισμό, ο οποίος είχε ως μοναδικό στόχο την βελτίωση των συνθηκών ζωής και την εκμετάλλευση του πλούτου οποιουδήποτε κατακτημένου εδάφους προς όφελος του Γερμανού πολίτη. Ο Χίτλερ σε δήλωσή του κατά την διάρκεια της προσάρτησης της Αυστρίας στο Ράιχ λέει «δεν ήρθαμε ως τύραννοι αλλά ως απελευθερωτές»⁴⁰, δημιουργώντας έτσι το άλλοθι των πράξεων του Ράιχ ενταγμένων μέσα σε ένα ευρύτερο ιδεολογικό πλαίσιο.

8. Μιλιταρισμός: Η στρατιωτικοποίηση της κοινωνίας και ιδιαίτερα της νεολαίας ήταν φυσικό επακόλουθο από την στιγμή που στους κύριους στόχους ήταν η διασφάλιση ζωτικού χώρου, με απλά λόγια ο πόλεμος, ακόμη και όταν δεν πρόκειται για επεκτατικό⁴¹. Επίσης τότε είναι η εποχή που δημιουργούνται και χρησιμοποιούνται πολλές παραστρατιωτικές οργανώσεις, οι οποίες με τραμπουκισμούς λειτουργούν επιθετικά εις βάρος των υποτιθέμενων εχθρών με τις ευλογίες του κόμματος. Η Hannah Arendt περιγράφει τον μιλιταρισμό των ναζί όπως αυτοί τον επέβαλαν σαν αναγκαίο μέτρο, ως εξής: «Εκείνοι που θεωρούν ολόκληρη την γη σαν μελλοντικό τους φέουδο θα δώσουν έμφαση στο όργανο της εσωτερικής βίας και θα κυβερνήσουν το κατακτημένο έδαφος με τις αστυνομικές μεθόδους και το αστυνομικό προσωπικό μάλλον, παρά με τον στρατό. Έτσι οι ναζί χρησιμοποίησαν τα SS τους που ήταν ουσιαστικά μία αστυνομική δύναμη, για να διοικήσουν, ακόμα και να κατακτήσουν ξένα εδάφη, με τον ύστατο σκοπό να ενσωματώσουν το στρατό και την αστυνομία κάτω από τη διεύθυνση των SS⁴²».
9. Αρχή του ηγέτη: Ο *Φύρερ* ήταν η εμβληματική παρουσία που είχε τον πρώτο και τελευταίο λόγο, απεριόριστη εξουσία που δεν αμφισβητείται και κατέληξε να μιλά εκ μέρους του λαού αλλά και ως όργανο της Θείας Πρόνοιας⁴³. Όπως ο ίδιος λέει «να γιατί πιστεύω σήμερα ότι ενεργώ σύμφωνα με την θέληση του Παντοδύναμου Δημιουργού: γιατί υποστηρίζοντας τον εαυτό μου ενάντια

⁴⁰ <http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/2WWanschluss.htm> σε λόγο του στο Koenigsberg, 25.3.1938

⁴¹ Κώστας Λαναράς, ο.π., σελ 133

⁴² Hannah Arendt, *Το ολοκληρωτικό σύστημα*, Ευρύαλος, Αθήνα 1988, 24

⁴³ Κώστας Λαναράς, ο.π., 133

στους Εβραίους, υπερασπίζομαι το έργο του Κυρίου»⁴⁴. Στο πορτρέτο του Χίτλερ που ο Γκέμπελς σκιαγράφησε σε ομιλία του, την ημέρα των γενεθλίων του πρώτου, ο δικτάτορας παρουσιάζεται σαν ενσάρκωση της λαϊκής συνείδησης μέχρι και στην γλώσσα. Χαρακτηριστικά λέει πως «υπάρχουν άνθρωποι που ο λαός τους σέβεται, και άλλοι που τους τιμά. Αλλά η μεγαλύτερη ευτυχία για έναν ηγέτη είναι η αγάπη του λαού του. Και η μεγαλύτερη δόξα συνίσταται στην ένωση με τον λαό του, μια ένωση που είναι τόσο αδελφική, ώστε μπορεί σε οποιαδήποτε περίπτωση να μιλάει στον λαό εν ονόματι του ίδιου του λαού. Αυτή είναι η περίπτωση του Φύρερ. Πράγματι είναι ο φορέας της γερμανικής εθνικής θέλησης. Μέσα από την φωνή του ακούγεται η φωνή του γερμανικού λαού»⁴⁵. Προορισμός του κάθε πολίτη, του κάθε στρατιώτη, όσο ιεραρχικά ανώτερος και αν είναι, είναι ένας και μοναδικός: η τυφλή υπακοή του στον Ηγέτη. Η έννοια της υπακοής εδώ, δεν νοείται αποκλειστικά ως απλή αναγκαστική συμμόρφωση των πολιτών στις εντολές του Φύρερ σαν να ήταν αυτοκράτορας. Έχοντας ως δεδομένο ότι η εξουσία, ιδιαίτερα η κρατική, έχει τον τρόπο να εκμαιεύει την υπακοή, η κεντρική ιδέα του χιτλερικού καθεστώτος διατεινόταν ως *αξίωμα* ότι όλοι *πρέπει* να εργάζονται για το θέλημα του Φύρερ, ο οποίος αλάνθαστος και σοφός είναι σε θέση να γνωρίζει ποιο είναι το καλό του λαού και όντας εξυπνότερος και ικανότερος από την μάζα, αποφασίζει και δρα εκ μέρους της και επομένως προς όφελός της. Μία χαρακτηριστική αρχή του Φύρερ είναι ότι καθένας *πρέπει* να γνωρίζει μόνον όσα του είναι απαραίτητα για να εκπληρώσει την αποστολή του.

Ο Φύρερ ήταν το βασικό σύμβολο – πρόσωπο της πολιτειακής οργάνωσης σύμφωνα με τον εθνικοσοσιαλισμό και γύρω από αυτόν είχε χτιστεί ένα ολόκληρο σύστημα έχοντας ως βάση την βιολογική, εθνική – με την έννοια της φυλετικής – ενότητα. Όπως γράφει ο Διαμαντόπουλος στο βιβλίο του *Παλιοί και νέοι φασισμοί* «ο ψευδοσοσιαλισμός του Χίτλερ ήταν μια φαντασιακή κοινότητα του μυθοποιημένου λαού επάνω σε μια βάση βιολογικής καθαρότητας»⁴⁶. Με διαφορετική διατύπωση «το έθνος δεν

⁴⁴ Αδόλφος Χίτλερ, ο.π., 142

⁴⁵ L. Richard, ο.π., 234

⁴⁶ Θανάσης Διαμαντόπουλος, ο.π., 17

θεωρείται ως μια πολιτική κοινότητα αλληλεγγύης, αλλά ως μια ιδιαίτερη κοινότητα μιας φυλετικής ελίτ»⁴⁷.

Τελετή Ναζί

⁴⁷ Gustav Auernheimer, *Σοσιαλδημοκρατία, εθνικοσοσιαλισμός, κριτική θεωρία- δοκίμια για την σύγχρονη ιστορία της Γερμανίας*, Πλέθρον, Αθήνα 1999, 99

Αδόλφος Χίτλερ: δικτάτωρ και οπαδός

*«Όσο ζούσε άσκησε μια ακατανίκητη υποτίθεται γοητεία
που από τότε που ηττήθηκε και πέθανε,
έχει τόσο πολύ λησμονηθεί ώστε δεν παίζει πια κανένα ρόλο
ακόμα και στους κόλπους των νεοφασιστικών
και νεοναζιστικών ομάδων της Γερμανίας»
Hannah Arendt⁴⁸*

Για να αντιληφθεί κανείς την ιδεολογία του ναζισμού και το μίσος που κρύβεται πίσω από αυτήν θα ήταν χρήσιμο να πούμε λίγα λόγια για το πρόσωπο που στιγμάτισε όσο κανείς άλλος την Ιστορία όχι μόνο της Γερμανίας αλλά και ολόκληρου του κόσμου, τον Αδόλφο Χίτλερ.

Πολλοί ήταν οι μελετητές του που διαφώνησαν σχετικά με την προσωπικότητα και την ιδιοσυγκρασία του. Αν και πολλοί ήταν αυτοί που είχαν υποστηρίξει ότι επρόκειτο για μια δαιμονική φύση και έναν παράφρονα άνδρα που στην ουσία δεν γνώριζε το μέγεθος της καταστροφής που προκαλούσαν οι ιδέες και οι πράξεις του, καθώς αυτές αποδίδονταν στις υπερφυσικές ιδιότητες ενός πνεύματος του κακού καταλήγοντας να θεωρείται ένα θλιβερό ατύχημα της ιστορίας⁴⁹. Στον αντίποδα αυτής της απλοϊκής, κατά την γνώμη της γράφουσας, άποψης που προσδίδει πολλά ελαφρυντικά στον Χίτλερ για τις αποτρόπαιες πράξεις του που στιγμάτισαν την ιστορία της ανθρωπότητας υπάρχουν οι ιστορικοί μελετητές που υποστηρίζουν την δόλια φύση του ηγέτη των ναζί, ο οποίος όμως ακολουθούσε το σχέδιό του βήμα βήμα, για το οποίο είχε απόλυτη επίγνωση της ατμόσφαιρας μίσους και φανατισμού που το διέπνεε.

Αυτός ο λαοπλάνος ρήτορας, λαϊκιστής και προσιτός στον καθημερινό απλό Γερμανό σε μια από τις ομιλίες του το 1921 λέει πως δυο πράγματα έχουν πάντα σημασία «να μισείς και να είσαι σκληρός...ένα μάθημα που απέκλειε την αγάπη»⁵⁰. Έλεγε: «ο θεός ευλόγησε αφειδώς τον αγώνα μας. Το ωραιότερο δώρο που μας έδωσε είναι το μίσος των εχθρών μας, τους οποίους και εμείς επίσης μισούμε από τα βάθη

⁴⁸ Hannah Arendt, ο.π., 33

⁴⁹ Αδόλφος Χίτλερ, ο.π., 12

⁵⁰ John Lukacs, *Ο Χίτλερ της Ιστορίας*, Εκδόσεις Ενάλιος, Αθήνα 1999, 120

της καρδιάς μας»⁵¹, και συνέχιζε «αν ένας λαός θέλει να είναι ελεύθερος χρειάζεται υπερηφάνεια και θέληση, περιφρόνηση, μίσος, μίσος και πάλι μίσος»⁵². Τα συναισθήματα του μίσους και της εκδίκησης που διατρέχουν όλες του τις ομιλίες και εντολές που έγιναν αποτρόπαιες πράξεις τελικά, είχαν καλλιεργηθεί στον Χίτλερ από μικρή ηλικία, από όσα μπορούμε να γνωρίζουμε από τα βιογραφικά του στοιχεία, τα οποία δεν παρουσιάζει επακριβώς στην αυτοβιογραφία του που ονόμασε «*Ο αγών μου*». Μελετητές θεωρούν ότι επρόκειτο για ένα παιδί με αίσθημα κατωτερότητας και άσχημες σχέσεις με τον πατέρα του, αλλά και αργότερα ως ενήλικας στα χρόνια που έζησε στην Βιέννη, όπου και σύμφωνα με αυτόν διαμορφώθηκε η προσωπικότητά του, οι συνθήκες ζωής του ήταν θλιβερές. Καταστάσεις που δημιουργούν άσχημα συναισθήματα και πλάθουν έναν χαρακτήρα εκδικητικό, που επιζητά την δυστυχία των άλλων για να λυτρωθεί από την δική του⁵³. Γράφει: «η πλειοψηφία δεν μπορεί να αντικαταστήσει ποτέ το άτομο. Αντιπροσωπεύει όχι μονάχα την ηλιθιότητα αλλά και την δειλία. Όσο εκατό άδεια κεφάλια δεν αξίζουν όσο ένα σοφό μυαλό, άλλο τόσο εκατό δειλοί δεν μπορούν ποτέ να πάρουν μια ηρωική απόφαση»⁵⁴.

Οραματιζόταν ένα νέο, ηρωικό παγανιστικό κόσμο. Ο νεοπαγανισμός που ευαγγελιζόταν ήταν μια σκοταδιστική αιματηρή λατρεία της γης και του αίματος, μια πλήρης άρνηση του ευρωπαϊκού πολιτισμού, μια διαστροφική κατάχρηση του ρομαντισμού του 19^{ου} αιώνα. Μια λατρεία του παραλόγου, του σώματος, της φύσης / γης»⁵⁵. Όντας ρατσιστής⁵⁶ αντιλαμβανόταν την «αναπόφευκτη επίδραση της φυλής

⁵¹ John Lukacs, ο.π., 121

⁵² John Lukacs, ο.π., 197

⁵³ John Lukacs, ο.π., 122

⁵⁴ Αδόλφος Χίτλερ, ο.π., 161

⁵⁵ Θανάσης Διαμαντόπουλος, ο.π., 20

⁵⁶ Ο ρατσισμός είναι το δόγμα που αναπτύσσεται με σύνδεσμο συγκεκριμένα γνωρίσματα (εθνικά, θρησκευτικά, πολιτιστικά κ.λπ.) προκειμένου ν' αναγάγει μια ομάδα (κοινωνική, φυλετική, θρησκευτική), ως υπέρτερη άλλων. Ο φυλετικός ρατσισμός είναι το πιο συνηθισμένο είδος ρατσισμού. Οι ρατσιστές πιστεύουν σε βιολογικές διαφορές μεταξύ των φυλών, βάσει των οποίων τις προσδιορίζουν σε ανώτερες και κατώτερες. Έτσι, με την θεωρία αυτή υποστηρίζουν ότι η φυλή με συγκεκριμένα (ανώτερα) εξωτερικά ή ανθρωπολογικά χαρακτηριστικά, έχει το δικαίωμα να θεωρεί τον εαυτό της ανώτερο από τις άλλες.

Σήμερα, η λέξη ρατσισμός χρησιμοποιείται για να περιγράψει τις πράξεις μιας ομάδας ανθρώπων εναντίον μίας άλλης ομάδας. Οι ρατσιστές υποστηρίζουν την διαφορετικότητα των φυλών. Επίσης, οι φυλετικοί ρατσιστές θεωρούν μία συγκεκριμένη ομοιογενή ομάδα ανθρώπων ως ανώτερη, π.χ. θεωρούν τους "λευκούς" ανθρώπους ανώτερους από τους "μαύρους". Ο ρατσισμός θεωρείται παραβίαση του θεμελιώδους δικαιώματος του ανθρώπου στην ισότητα στους τομείς της εργασίας, της πολιτικής, της οικονομίας και άλλων παραγόντων της καθημερινότητας.

Ο Αδόλφος Χίτλερ, χαρακτηριστικό παράδειγμα ρατσιστή, πίστευε ότι η ξανθή Άρια φυλή (άνθρωποι που κατάγονται από τη φυλή των Αρίων) έχει δικαίωμα να κυριαρχεί στον πλανήτη, εις βάρος όλων των άλλων. Επιστημονικές και ανθρωπολογικές έρευνες αποδεικνύουν πώς όλοι οι άνθρωποι έχουν τον ίδιο πρόγονο, με αποτέλεσμα να έχουν τις ίδιες νοητικές και φυσιολογικές ικανότητες, δηλαδή η

στην σύγκρουση της ανθρωπότητας. Θεωρούσε ότι μια ανώτερη φυλή θα κυβερνούσε μια μέρα ολόκληρο τον κόσμο σαν κυρίαρχο έθνος»⁵⁷. Η νίκη, η ήττα, η ισχύς, το μίσος και η εκδίκηση τον διαπότιζαν και επικαλούμενος θεωρίες ισχύος κατάφερνε να κοινωνεί αυτές του τις αρχές. Δεν πίστευε στις αρχές του ανθρωπισμού παρά μόνο στο δίκαιο του ισχυρότερου και συνεπώς στο μοιρολατρικό πεπρωμένο των ασθενέστερων να κατέχουν την θέση που τους αξίζει στην κοινωνία.

Η ικανότητά του να πλέκει ίντριγκες ανάμεσα στα μέλη του κόμματος και να αλλάζει συνεχώς τον κύκλο των πιστών αξιωματούχων του υπήρξε και το μυστικό της επιτυχίας του όσον αφορά την εγκαθίδρυση της πλήρους υπεροχής του. Κατάφερε να κάνει την βούλησή του νόμο και συνεπώς έγινε αναντικατάστατος. Καλλιέργησε μια προσωπικότητα γεφυροποιού ανάμεσα στο κίνημα και τις εκτελεστικές δυνάμεις εξουσίας, έχοντας αναλάβει την απόλυτη ευθύνη για ό,τι γινόταν, είτε ήταν βίαιη επιβολή ισχύος, είτε νόμος, είτε διεφθαρμένη πράξη. Με αυτόν τον τρόπο «κάθε στέλεχος δεν είναι απλά διορισμένο από τον Αρχηγό, αλλά αποτελεί την ζωντανή ενσάρκωσή του και κάθε διαταγή υποτίθεται ότι προέρχεται από αυτήν την μοναδική πανταχού παρούσα πηγή [...] Δεν μπορεί να επιτρέψει την κριτική για τους κατωτέρους του, αφού δρουν πάντα στο όνομά του. Αν θέλει να διορθώσει τα ίδια του τα λάθη, πρέπει να εξολοθρεύσει αυτούς που τα εκτέλεσαν. Αν θέλει να ρίξει τα σφάλματά του σε άλλους, πρέπει να τους σκοτώσει. Γιατί, μέσα στα πλαίσια αυτής της οργάνωσης, ένα λάθος δεν μπορεί παρά να είναι μια απάτη: η ενσάρκωση του Αρχηγού από έναν απατεώνα»⁵⁸.

Adolf Hitler

πλήρης αποδόμηση των ρατσιστικών πεποιθήσεων. Βλ. Tarnero J., *Le Racisme*, «Les essentiels Milan», Μιλάνο 1998

⁵⁷ John Lukacs, ο.π., 191

⁵⁸ Hannah Arendt, ο.π., 130

Εξουσία: μάζες και προπαγάνδα

«Όλες οι τέχνες δημιουργούν αριστουργήματα.

Η τέχνη της διακυβέρνησης των ανθρώπων δημιουργεί μόνο τέρατα»⁵⁹

Saint-Just, 24.4.1793 Συντακτική συνέλευση

Το βασικό όπλο στα χέρια του ναζιστικού καθεστώτος έγινε η προπαγάνδα, η οποία αναπτύχθηκε σε τέτοιο βαθμό που έχει μείνει μνημειώδης στην ιστορία, με τον Γιόσεφ Γκέμπελς να ηγείται. Πρόκειται για ένα τρόπο καθοδήγησης της κοινής γνώμης, χειραφέτησης των μαζών και δημιουργίας -πολλές φορές ανακάλυψης- επιχειρημάτων τα οποία είναι δύσκολο να αντικρουστούν, ακόμη και αν είναι κοινώς αποδεκτά ως παραλογισμοί. Δεν ήταν η πρώτη φορά που η προπαγάνδα χρησιμοποιήθηκε ως τακτική τότε, αλλά «στην πραγματικότητα, ο επιστημονισμός της μαζικής προπαγάνδας χρησιμοποιείται σε μεγάλη κλίμακα στην σύγχρονη πολιτική. Τον ερμήνευσαν σαν ένα γενικότερο δείγμα της μανίας για επιστήμη που χαρακτηρίζει τον δυτικό κόσμο, από τότε που αναπτύχθηκαν απότομα τα μαθηματικά και η φυσική, τον 16^ο αι. Έτσι, ο ολοκληρωτισμός δεν φαίνεται να είναι παρά το τελευταίο σκαλί μιας διαδικασίας, κατά την διάρκεια της οποίας η επιστήμη έγινε ένα είδωλο που θα γιατρέψει με μαγικό τρόπο τα δεινά της ύπαρξης και θα μεταμορφώσει την φύση του ανθρώπου⁶⁰». Η προπαγάνδα βασισμένη στην έννοια της μάζας, και την αντίδραση του ατόμου όχι ως μονάδα αλλά ως μέλος μιας μαζικής κοινωνίας, κατάφερε να δημιουργήσει φόβο στηριζόμενη σε πιθανά μελλοντικά γεγονότα που θα συμβούν αν το άτομο δεν υπακούσει στις εντολές και το όραμα του Φύρερ. Έτσι κάπως, με αυτόν τον τρόπο δημιουργήθηκε η παγκόσμια συνωμοσία των Εβραίων και τα δεινά που θα επέφερε αν εξακολουθούσε να αναπτύσσεται και να κυριαρχεί στον κόσμο. Έτσι δημιουργήθηκε και ο μύθος της Άριας φυλής που είναι γραμμένο στο πεπρωμένο της να κυριαρχήσει πάνω στους υπάνθρωπους όλων των υπόλοιπων φυλών. Έτσι πείστηκαν οι μάζες ότι μόνον ο πόλεμος μπορεί να φέρει ευημερία και αν δεν φέρει τότε δεν απομένει τίποτα άλλο από την ολοκληρωτική καταστροφή της χώρας.

⁵⁹ Αδόλφος Χίτλερ, ο.π., 35

⁶⁰ Hannah Arendt, ο.π., 91

Joseph Goebbels: Ο «υπουργός Προπαγάνδας και Διαφωτίσεως του Λαού» στο Τ Ράιχ

Ίσως μοιάζει περίεργο πώς μπορεί η προπαγάνδα να πείσει για τέτοιες εξωφρενικές ιδέες όπως οι παραπάνω, όμως η αλήθεια είναι ότι οι σύγχρονες μάζες «δεν εμπιστεύονται ούτε τα αυτιά ούτε τα μάτια τους, παρά μόνο την φαντασία τους, που προσελκύεται από ό,τι είναι ταυτόχρονα παγκόσμιο και έχει μια εσωτερική συνοχή. Οι μάζες δεν πείθονται από τα γεγονότα, ακόμα και τα ψεύτικα, αλλά μόνο από την συνοχή του συστήματος στο οποίο, υποτίθεται, ανήκουν. Συνήθως τονίζεται υπερβολικά η σημασία της επανάληψης, επειδή υπάρχει η αντίληψη ότι οι μάζες δεν είναι πολύ ικανές να καταλάβουν και να θυμηθούν. Στην πραγματικότητα, η επανάληψη έχει σημασία μόνο επειδή πείθει τις μάζες για μια συνέπεια μέσα στον χρόνο⁶¹».

Η ναζιστική προπαγάνδα στηριζόταν σε μύθους του παρελθόντος και σε φοβικές καταστάσεις που ίσως έρθουν μελλοντικά. Ανέσυρε αναδρομικούς νόμους για να νομιμοποιήσει τα εγκλήματα των ναζί, πετυχαίνοντας έτσι λογική συνέπεια. Έκανε το εβραϊκό ζήτημα και τον αντισημιτισμό προσωπικό ζήτημα του κάθε Γερμανού. Τον εμπότισε με μίσος για αυτή την φυλή και έτσι τον οδήγησε στις πιο αποτρόπαιες πράξεις δίνοντάς του το ηθικό άλλοθι ώστε να μην νιώθει ενοχές. Στην ουσία χρησιμοποίησε τα πρωτόκολλα της Σιών για να αντιγράψει το μοντέλο κυριαρχίας που οι Εβραίοι είχαν δέχθεν πάνω στον κόσμο και να τους αντικαταστήσει εξοντώνοντάς τους. Όπως γράφει η Χάνα Άρεντ «ο παλιός μύθος της διεθνούς εβραϊκής συνωμοσίας προετοίμαζε ήδη τον μύθο μιας μελλοντικής γερμανικής

⁶¹ Hannah Arendt, ο.π., 99

διεθνούς κυριαρχίας. Αυτό σκεφτόταν ο Χίμλερ⁶² όταν δήλωνε πως «χρωστάμε την τέχνη της διακυβέρνησης στους Εβραίους», δηλαδή στα πρωτόκολλα που ο «Φύρερ είχε μάθει απ' έξω». Τα πρωτόκολλα παρουσίαζαν την κατάκτηση του κόσμου σαν μια πρακτική πιθανότητα, υπονοούσαν ότι δεν είναι παρά θέμα έμπνευσης ή πονηρίας και ότι κανένας δεν θα εμπόδιζε μια νίκη των Γερμανών σε όλο τον κόσμο, εκτός από ένα μικρό, βέβαια, λαό, τους Εβραίους, που διοικούσαν την υφήλιο χωρίς να χρησιμοποιούν βία - και που φυσικά αποτελούσαν εύκολο αντίπαλο, αν το μυστικό τους μαθευόταν και η μέθοδός τους έβρισκε μιμητές σε μεγαλύτερη κλίμακα.⁶³».

Heinrich Luitpold Himmler

Η εξουσία βεβαίως δεν κατακτήθηκε με μόνο στήριγμα και όπλο την προπαγάνδα. Στηρίχθηκε πάνω στο σύστημα των μαζών που τόσο αγωνίστηκαν να δημιουργήσουν οι ναζί με πρώτο τον Χίτλερ ο οποίος από πολύ νωρίς είχε κατανοήσει την δύναμη της μάζας έχοντας μάλιστα την άποψη ότι «οι περισσότεροι άνθρωποι είναι πολύ τεμπέληδες και δειλοί για να ξεπεράσουν την απλή θεωρία και μόνο μια μειοψηφία είναι έτοιμη να παλέψει για αυτά που πιστεύει⁶⁴». Με αυτό το σκεπτικό μάλιστα είχε χωρίσει τις μάζες σε μέλη και συμπαθούντες του ναζισμού. Υποτιμώντας λοιπόν την μάζα κατάφερε και την έκανε εργαλείο άσκησης της εξουσίας του μέσω της προπαγάνδας.

⁶² Ραϊχσφύρερ (Στρατάρχης) των SS

⁶³ Hannah Arendt, ο.π., 110

⁶⁴ Hannah Arendt, ο.π., 118

Ο Χίτλερ ήταν ειλικρινής όταν διακήρυττε τα εγκλήματα του ναζιστικού καθεστώτος, κόμπαζε για τον τρόπο που πήρε την εξουσία και δεν έκρυβε το μίσος του και τα δολοφονικά του σχέδια για όσους θεωρούσε υπάνθρωπους. Είχε μια διεστραμμένη αντίληψη του τι συγκινεί τις μάζες και πίστευε πως το ειδεχθές είναι πάντα σαγηνευτικό. «Η έλξη που ασκούν το κακό και το έγκλημα στη νοοτροπία του όχλου δεν είναι καινούριο φαινόμενο. Έχει πάντα διαπιστωθεί πως ο όχλος χαιρετίζει τις πράξεις βίας παρατηρώντας με θαυμασμό: βρώμικο αλλά πολύ έξυπνο!⁶⁵».

Μάζα δεν μπορεί να θεωρηθεί μια ομάδα πληθυσμού που ενώνεται με βάση τα κοινά της συμφέροντα, δηλαδή μία ταξική διάσταση της ένωσης ατόμων. Ακριβώς το αντίθετο, δηλαδή το γεγονός της ανυπαρξίας κοινών συμφερόντων είναι αυτό που ενώνει τα άτομα και δεν τα διαφοροποιεί. Συνήθως η αδιαφορία είναι αυτή που δημιουργεί μάζα, σε συνδυασμό βέβαια με τον μεγάλο αριθμό ατόμων που την απαρτίζουν. Αυτό το σύνολο αποτέλεσε το ακροατήριο - στόχο - θα έλεγε κανείς με όρους διαφήμισης το *target group* - της προπαγάνδας των ναζί, ξέροντας πολύ καλά ότι αυτή η μάζα δέχεται εύκολα ό,τι της προσφέρεται χωρίς ιδιαίτερη ανάλυση και έρευνα, αλλά και μπορεί να έχει ένταση και δύναμη από αριθμητικής πλευράς. Μέσα σε μια κοινωνία όπου οι τάξεις καταρρέουν και οι συνθήκες ζωής είναι άσχημες, το άτομο θεωρεί ότι έχει αποτύχει προσωπικά και ότι έχει αδικηθεί. Μέσα στον εγωκεντρισμό του χάνει το ένστικτο της αυτοσυντήρησης και είναι έτοιμο να θυσιαστεί, μιας και δεν έχει πλέον τίποτα να χάσει. «Το κύριο χαρακτηριστικό του *μαζάνθρωπου* δεν είναι η κτηνωδία ή η πνευματική καθυστέρηση αλλά η απομόνωση και η έλλειψη κανονικών κοινωνικών σχέσεων. Αυτές οι μάζες προέρχονταν από μια διάτρητη ταξική κοινωνία, του κράτους έθνους, που την συγκολλούσε μόνο το εθνικιστικό συναίσθημα. Είναι λοιπόν φυσικό μέσα σε μια πρωτόγνωρη απόγνωση, να στραφούν προς ένα ιδιαίτερα βίαιο εθνικισμό, που οι ηγέτες των μαζών έσπευσαν να υιοθετήσουν, αντίθετα προς τα δικά τους ένστικτα και τους δικούς τους αντικειμενικούς σκοπούς, για λόγους καθαρά δημαγωγικούς⁶⁶».

Θα ήταν άδικο να θεωρήσουμε ότι μόνο οι μάζες, όντας άβουλες και ανόητες, παρασύρθηκαν από το ναζιστικό *όραμα*. Υπήρχε ένας κόσμος που δέχτηκε πρόθυμα να συνεισφέρει στο έργο του ναζισμού, απλοί άνθρωποι που είχαν υπ' όψιν τους τι σήμαινε αντισημιτισμός στην πράξη, μίσος για αλλοεθνείς και στρατόπεδα εξόντωσης. Ακόμα και η ελίτ σαγηνεύτηκε από τον ναζισμό κυρίως «με τον

⁶⁵ Hannah Arendt, ο.π., 36

⁶⁶ Hannah Arendt, ο.π., 49

ισχυρισμό τους πως είχαν καταργήσει την διάκριση ανάμεσα σε ιδιωτική και δημόσια ζωή και πως ξανάδωσαν στον άνθρωπο μια μυστηριώδη και εξωλογική πληρότητα»⁶⁷. Αυτό που η Άρεντ ισχυρίζεται μάλιστα είναι ότι «ο μαζάνθρωπος που οργάνωσε ο Χίμλερ για να τον βάλει να διαπράξει τα πιο τερατώδη μαζικά εγκλήματα της Ιστορίας, έμοιαζε περισσότερο με το Φιλισταίο, παρά με έναν άνθρωπο του όχλου. Δεν ήταν παρά ο αστός που, μέσα στα ερείπια του κόσμου του ενδιαφέρεται πάνω από όλα για την προσωπική του ασφάλεια που είναι έτοιμος να θυσιάσει τα πάντα – πίστη, τιμή, αξιοπρέπεια – με την παραμικρή πρόκληση. Τίποτα δεν αποδείχθηκε πιο εύκολο να καταστραφεί, όσο η προσωπική οντότητα και ηθική ανθρώπων που δεν σκέφτονταν, παρά πώς να διασώσουν την ιδιωτική τους ζωή. Έπειτα από μερικά χρόνια εξουσίας και συστηματικής δουλειάς, οι ναζί μπορούσαν δικαιολογημένα να κραυγάζουν: Το μόνο πρόσωπο που έχει ακόμα ιδιωτική ζωή στην Γερμανία, είναι εκείνος που κοιμάται»⁶⁸.

⁶⁷ Hannah Arendt, ο.π., 77

⁶⁸ Hannah Arendt, ο.π., 81

Β μέρος

Από την Θεωρία στην Πράξη

*«Για όνομα του Θεού! Δεν τοποθετηθήκατε στις θέσεις σας
για να δουλέψετε για την ευημερία των ανθρώπων που διοικείτε, αλλά για να
τους εκμεταλλευτείτε, ώστε να ζήσουν πλουσιοπάροχα οι Γερμανοί.*

Αυτό περιμένω από εσάς.

*Αυτό το αιώνιο ενδιαφέρον για τους ξένους,
πρέπει να σταματήσει μια και καλή.*

Καρφί δεν μου καίγεται αν ο λαός σας λιμοκτονήσει».

Γκέρινγκ, Αύγουστος του 1942, συνδιάσκεψη αρχών γερμανικής κατοχής⁶⁹

Το 1920 ο Αδόλφος Χίτλερ γίνεται κομματικό στέλεχος του Γερμανικού Εργατικού Κόμματος, το οποίο αργότερα μετονομάζεται σε Εθνικοσοσιαλιστικό Γερμανικό Εργατικό Κόμμα, μετέχοντας στην διαμόρφωση του προγράμματός του. Το 1921 με μηχανορραφίες καταφέρνει να ρίξει την ηγεσία του κόμματος και αναλαμβάνει την προεδρία. Το 1923 καταστρώνει το περίφημο «πραξικόπημα της μπυραρίας» με σκοπό την ανάληψη της εξουσίας αλλά αποτυγχάνει, με αποτέλεσμα την σύλληψη του ίδιου και μερικών άλλων κομματικών μελών που συμμετείχαν στην κίνηση αυτή. Τελικά εκτίει ποινή φυλάκισης μόνο για δέκα μήνες και το 1925 αναδιοργανώνει το κόμμα έως ότου το 1933 αναλαμβάνει την εξουσία αφού εξουδετέρωσε μέσα από αλχημείες τα υπόλοιπα κόμματα που λειτουργούσαν σύμφωνα με δημοκρατικούς κανόνες⁷⁰. «Μέχρι το 1933 το NSDAP είχε καταφέρει να

⁶⁹ Lord Russell of Liverpool, ο.π., 116

⁷⁰ Αφού στις εκλογές της 5 Μαρτίου 1933 το Εθνικοσοσιαλιστικό Γερμανικό Εργατικό Κόμμα απέτυχε να συγκεντρώσει την απόλυτη πλειοψηφία, ο Χίτλερ ήταν αναγκασμένος να συνεχίσει τον συνασπισμό με το Εθνικό Γερμανικό Λαϊκό Κόμμα (DNVP). Ως πρόεδρο του ισχυρότερου κόμματος της βουλής, ο Πρόεδρος Πάουλ φον Χίντενμπουργκ είχε διορίσει τον Χίτλερ πέντε εβδομάδες νωρίτερα, στις 30 Ιανουαρίου, καγκελάριο της Γερμανίας. Αν και οι εθνικοσοσιαλιστές κοινοποίησαν την ημέρα αυτή ως ημέρα της «κατάληψης της εξουσίας», η διαδικασία δεν ήταν παρά μια συνηθισμένη αλλαγή Κυβέρνησης. Η κατάσταση άλλαξε με τον εμπρησμό του Ράιχσταγκ στις 27 Φεβρουαρίου. Οι εθνικοσοσιαλιστές δήλωσαν ότι επρόκειτο για προσπάθεια επανάστασης των κομμουνιστών και με αναγκαστικό διάταγμα βάσει του άρθρου 48 του συντάγματος της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης απέκτησαν την επόμενη κιόλας μέρα την δύναμη να καταργήσουν τα εγγυημένα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτικών τους αντιπάλων (ειδικά των κομμουνιστών) και να τους καταδιώξουν. Την

είναι το μοναδικό νόμιμο κόμμα, να εξοντώσει σοσιαλιστές και κομμουνιστές αντιπάλους του και να εγκαθιδρύσει μια ολοκληρωτική διακυβέρνηση σε μια υποτιθέμενη δημοκρατία. Στις τυπικές εκλογές του 1933 έλαβε το ποσοστό 92,2% και έτσι κατέδειξε ότι η μεγάλη πλειοψηφία του γερμανικού λαού ψήφισε και υποστήριξε Χίτλερ»⁷¹. Από εκεί και πέρα αρχίζει η περίοδος του *Τρίτου Ράιχ* και ο Φύρερ αρχίζει να εφαρμόζει την ρατσιστική πολιτική του οδηγώντας την Γερμανία στην συντριβή και ολοκληρωτική καταστροφή της με το τέλος του ΄Β παγκόσμιου πολέμου και την ανθρωπότητα στην μεγαλύτερη γενοκτονία πληθυσμών που έχει συμβεί ποτέ.

Ο Χίτλερ μην κρύβοντας τις ηγετικές φιλοδοξίες του, είχε γράψει πριν αναλάβει την εξουσία: «μια κυβέρνηση μετριοτήτων φροντίζει πάντα να έχει σαν ηγέτη κάποιον που η πνευματική του στάθμη δεν είναι ανώτερη από την δική τους. Καθένας τους έχει έτσι την ικανοποίηση ότι μπορεί από καιρό σε καιρό να δείχνει την λάμψη του εγκεφάλου του και προπάντων να πει: αφού η κουτσή Μαρία μπορεί να είναι αφεντικό, γιατί να μην γίνω και εγώ μια μέρα; Όμως σε τελική ανάλυση αυτή η θαυμάσια εφεύρεση, η δημοκρατία μας, σχετίζεται με ένα φαινόμενο που στις μέρες μας έχει εξαπλωθεί σε σκανδαλώδη βαθμό: είναι η ανανδρία των περισσότερων από τους υποτιθέμενους ηγέτες μας»⁷². Σύμφωνα με τον Horkheimer «Στην Γερμανία, δεν σφετερίστηκαν την κυβέρνηση γκάνγκστερ οι οποίοι εξεβίασαν την είσοδό τους σε αυτήν, όντας από έξω. Αντίθετα η κοινωνική κυριαρχία οδήγησε σε γκανγκστερική διακυβέρνηση προς χάριν των δικών της οικονομικών αρχών»⁷³.

Στα πλαίσια του εθνικοσοσιαλιστικού καθεστώτος η έννοια της δικαιοσύνης διαστρεβλώθηκε. Τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα αναλογούσαν σε όποιον οι Ναζί πίστευαν με ιδεολογικά και φυλετικά κριτήρια. Οι διακρίσεις κυριαρχούσαν και η κοινωνία ήταν χωρισμένη σε υπεράνθρωπους και υπάνθρωπους. Τα συνταγματικά κείμενα δεν είχαν πλέον καμία ισχύ καθώς ο Φύρερ αποφάσιζε τι είναι σωστό και τι όχι. Η έννοια της ατομικότητας καταλύεται και την θέση της παίρνει η *φυσική*

απόλυτη κατάκτηση της εξουσίας πέτυχαν με τον «Εξουσιοδοτικό νόμο» (Ermächtigungsgesetz) στις 23 Μαρτίου, ο οποίος έπρεπε να ψηφιστεί από τουλάχιστον τα δυο τρίτα της βουλής. Με την απαγόρευση του Κομμουνιστικού Κόμματος (KPD) και την σύλληψη πολλών σοσιαλδημοκρατών βουλευτών, ο Χίτλερ κατάφερε, με τη βοήθεια του συντηρητικού "Zentrum" και του εθνικιστικού "DNVP", να συγκεντρώσει τις απαραίτητες ψήφους. Ο «Εξουσιοδοτικός νόμος» παραχώρησε όλη την νομοθετική εξουσία στην Κυβέρνηση, ανεξάρτητα από κοινοβούλιο και Πρόεδρο. Με άλλα λόγια, το Κοινοβούλιο επέτρεψε την ενοποίηση της εκτελεστικής εξουσίας με την νομοθετική και, με τον τρόπο αυτό, έγινε περιττό. Βλ. Κώστας Λαναράς, ο.π.

⁷¹ Κώστας Λαναράς, ο.π., 166

⁷² Αδόλφος Χίτλερ, ο.π., 161

⁷³ Max Horkheimer, ο.π., 34

εθνοφυλετική ενότητα με ένα άθροισμα αλληλοσυγκρουόμενων και ιδιοτελών συμφερόντων. Πρόκειται για την διαμόρφωση ενός «καινούριου νομικού *corpus* επικεντρωμένου αποκλειστικά στο συλλογικό συμφέρον»⁷⁴.

Το πρώτο πράγμα που έκαναν οι εθνικοσοσιαλιστές ήταν να νομοθετήσουν με μια *οραματική* – θα λέγαμε – διάσταση της έννοιας των νόμων, ώστε να εξασφαλίζουν την εξουσία και στο μέλλον. Έτσι θεσμοθετήθηκαν νόμοι όπως «σύνταγμα της χώρας είναι πλέον η θέληση του Φύρερ»⁷⁵ και «το εθνικοσοσιαλιστικό γερμανικό κόμμα καθίσταται το μόνο πολιτικό κόμμα της Γερμανίας»⁷⁶. Ο ολοκληρωτισμός εκδηλώθηκε άμεσα με την γενική στρατιωτικοποίηση και αστυνόμευση των πάντων καθώς και με την ιδεολογικοποίηση τους με αιχμή του δόρατος τις ρατσιστικές εκτοπίσεις και συγκεντρώσεις των Εβραίων⁷⁷. Το κεντρικό τους δόγμα που έμελλε να το εφαρμόσουν κατά γράμμα ή τουλάχιστον να κάνουν φιλότιμες προσπάθειες ήταν ότι «η ανθρωπότητα είναι μοιρασμένη σε τρεις ομάδες: τους δημιουργούς του πολιτισμού, που είναι οι Άριοι και οι Βόρειοι (ειδικά οι Γερμανοί), τους φορείς πολιτισμού όπως οι Γιαπωνέζοι, και τους καταστροφείς του πολιτισμού όπως οι Εβραίοι και οι Νέγροι [...] Η ισότητα των φυλών δεν υπήρξε ποτέ σκοπός της φύσης. Οι φυλές δεν είναι ίσες, όπως και τα άτομα δεν είναι ίσα. Μερικοί γεννιούνται ανώτεροι από τους άλλους [...] Οι Γερμανοί ως η ισχυρότερη φυλή του κόσμου, θα πρέπει να κυβερνήσουν τις κατώτερες φυλές της γης»⁷⁸. Ένας ακόμη νόμος που επιβεβαίωνε ότι η θεωρία τους έπρεπε να γίνει και πράξη δημοσιεύτηκε το 1935 και διακήρυττε πως «μονάχα όσοι είχαν αγνή γερμανική καταγωγή διατηρούσαν όλα τα πολιτικά τους δικαιώματα»⁷⁹, χωρίζοντας πλέον τους πολίτες σε εθνικούς και σε πολίτες του κράτους που δεν είχαν γερμανική καταγωγή ή δεν ανήκαν στην γερμανική φυλή, εντείνοντας τις διακρίσεις μεταξύ των ατόμων.

Με το κύριο δόγμα του φυλετισμού που κήρυττε η εθνικοσοσιαλιστική προπαγάνδα και τις ευνοϊκές συνθήκες που επέτρεπαν τον διαποτισμό της γερμανικής κοινωνίας με αυτό, η Γερμανία κατέληξε ένα κράτος που αποκόμιζε οφέλη από τον ρατσισμό. «Σύμφωνα με τον καθηγητή Geyer «περίπου το 30% του βιομηχανικού και αγροτικού εργατικού δυναμικού στην Γερμανία ήταν ξένοι – καταναγκαστική εργασία,

⁷⁴ Κώστας Λαναράς, ο.π., 271

⁷⁵ Θανάσης Διαμαντόπουλος, ο.π., 42

⁷⁶ Θανάσης Διαμαντόπουλος, ο.π., 43

⁷⁷ Θανάσης Διαμαντόπουλος, ο.π., 15

⁷⁸ Αδόλφος Χίτλερ, ο.π., 25

⁷⁹ L. Richard , ο.π., 211

αιχμάλωτοι πολέμου ή ακόμα και κρατούμενοι στρατοπέδων συγκέντρωσης που τους έπαιρναν πακέτο και τους έβαζαν να εργαστούν βάσει της αρχής των αναλώσιμων εργατικών χεριών»... Ο ερχομός στην Γερμανία μιας τεράστιας τάξης ανθρώπων που ήταν εξ ορισμού κατώτεροι των κατώτερων Γερμανών εξυπηρετούσε το κοινό συμφέρον ένιωθαν ανώτεροι [...] Οι ίδιοι οι Γερμανοί που είχαν επωφεληθεί από το ρατσιστικό κράτος φοβούνταν πώς θα γίνει η ζωή τους μόλις οι σκλάβοι ανακτούσαν την ελευθερία τους»⁸⁰.

Στόχος των ναζί ήταν να «αποκομμουνιστοποιήσουν», να «αποεβραιοποιήσουν»⁸¹ την χώρα και κατόπιν να επιβάλλουν ρατσιστικά κριτήρια. Η βία γίνεται μέρος της καθημερινότητας και επίσημος τρόπος καταστολής κάθε *είδους εχθρού* προς την πολιτική και την ηθική των Εθνικοσοσιαλιστών. «Ο Άριος που ευαγγελίζονταν οι ναζί, επιβεβαιώνει την ανωτερότητά του μονάχα δια της βίας»⁸². Τα τάγματα Εφόδου (SA) και τα SS αναλάμβαναν να καταστείλουν χωρίς δισταγμό δια της βίας καθετί που ήταν ή φερόταν ως εμπόδιο στο πρόγραμμα του Χίτλερ και των ομοϊδεατών του. «Τα SS αντιμετωπίστηκαν ως όχημα *κοινωνικού δαρβινισμού* εγκαθιδρύοντας μια *άρια φυλετική ελίτ*. Φυτώριο παλινόρθωσης της φυλετικής ιδεολογίας και απόστολοι της εφαρμογής της σε όλο το φάσμα των κοινωνικών δραστηριοτήτων»⁸³. Ο Χάινριχ Χίμλερ, ως στρατάρχης των SS, «επέμενε να επιλέγει προσωπικά τα μέλη των ταγμάτων από φωτογραφίες τους με μοναδικό κριτήριο τα φυλετικά του πρότυπα». Στην συνέχεια οι SS εκπαιδεύονταν με άξονα την όξυνση της *φυλετικής συνείδησής* τους ενώ υπέρτατη αξία για αυτούς ήταν η τυφλή και αδιαμφισβήτητη υπακοή στις εντολές των ανωτέρων τους. Στην ουσία επρόκειτο για πλύση εγκεφάλου με ρατσιστικές ιδέες που τους καθιστούσαν όργανα του Ηγέτη, που για αυτούς ήταν ο Θεός. Χαρακτηριστικό αυτού είναι απόσπασμα από ομιλία του Χίτλερ στις 5/9/1934 στην Νυρεμβέργη, όπου ενθαρρύνει τους υποστηρικτές του και τα SS φανατίζοντάς τους με τα εξής λόγια: «οι ξένοι ίσως πουν ότι μας δημιούργησε το κράτος. Όχι! Το κράτος είμαστε εμείς! Δεν ακολουθούμε τις εντολές καμιάς γήινης δύναμης παρά μόνο εκείνες του Θεού ο οποίος δημιούργησε τον γερμανικό λαό! Η πολιτεία εξαρτάται από μας!»⁸⁴. Το 1931 ιδρύεται το φυλετικό γραφείο των SS «με αρμοδιότητα την επαλήθευση της φυλετικής καθαρότητας των μελών και τις

⁸⁰ Laurence Rees, *Οι Ναζί*, ο.π., 311

⁸¹ L. Richard, ο.π., 78

⁸² L. Richard, ο.π., 22

⁸³ Κώστας Λαναράς, ο.π., 197

⁸⁴ John Lukacs, ο.π., 185

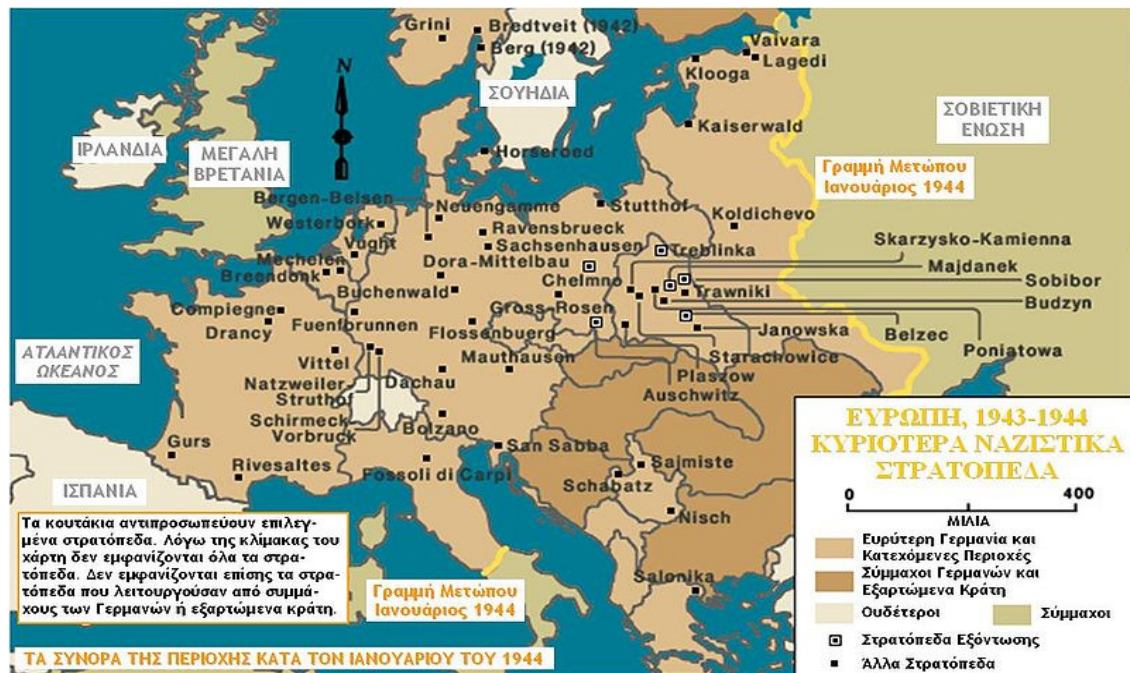
σχετικές έρευνες στο γενεαλογικό ιστορικό των υποψηφίων για στρατολόγηση. Οι τελευταίοι καλούνταν να αποδείξουν την ανεπίληπτη άρια καταγωγή τους, με βάση επίσημα έγγραφα. Τα μέλη του σώματος ήταν επίσης υποχρεωμένα να αναγγείλουν στο γραφείο ενδεχόμενη μνηστεία τους τρεις μήνες πριν από την σύναψή της, προκειμένου να ελέγχονται τα φυλετικά διαπιστευτήρια των υποψηφίων συζύγων τους»⁸⁵.

Εκτός από την επίσημα καθιερωμένη βία, το ναζιστικό σύστημα φτάνει στα άκρα την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, χρησιμοποιώντας την απάτη και την διαστρέβλωση ανάγοντας την προπαγάνδα σε βασικό στήριγμα του κινήματος και της ιδεολογίας του. Απάτη με την μίμηση των παραδόσεων, του λεξιλογίου ακόμα και των συνθημάτων του εργατικού κινήματος, προωθώντας τον αντικαπιταλισμό, και διαστρέβλωση με την χρήση παραδοσιακών ηθικών αξιών με σκοπό την εξαπάτηση και την κατάκτηση. Οι ναζιστικοί κανόνες απενοχοποιούν την χρήση βίας, την εξόντωση των αδυνάμων και την αναγκαιότητα ανθρώπων – δολοφόνων προς επίτευξη του ναζιστικού ιδεώδους. Εδώ ισχύει σε όλο του το μεγαλείο το απόφθεγμα «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα». Σε έναν λόγο του ο Χίτλερ το 1929 διακηρύσσει πως «εκείνος που δεν έχει την δύναμη να βυθίσει το όπλο του μέσα στην καρδιά του εχθρού του, δεν είναι άξιος να οδηγήσει έναν λαό στην σκληρή μάχη του πεπρωμένου του. Ο μόνος αναγνωρισμένος νόμος είναι το δίκαιο της δύναμης και συνεπώς της αιματηρής μάχης και του θανάτου»⁸⁶.

⁸⁵ Κώστας Λαναράς, ο.π., 198

⁸⁶ L. Richard, ο.π., 21

Στρατόπεδα συγκέντρωσης ή εξόντωσης – ο θάνατος έχει πλέον οργάνωση

Χάρτης με ναζιστικά στρατόπεδα

Από την στιγμή που το ναζιστικό καθεστώς βλέπει εχθρούς της γερμανικής φυλής παντού, φυσικό επόμενο είναι να αυξηθούν οι συλλήψεις αντιπάλων κάθε είδους. Στην αρχή οι εχθροί του καθεστώτος εντοπίζονταν στους κομμουνιστές και τους σοσιαλιστές, σύντομα όμως θεωρήθηκαν εχθροί διάφοροι πληθυσμοί με αποτέλεσμα τον πολλαπλασιασμό των συλλήψεων. Σε πρώτη φάση οι αντίπαλοι των ναζί κρατούνταν σε αστυνομικές εγκαταστάσεις, όταν όμως πλέον δεν υπήρχε άλλος χώρος, η λύση έρχεται στην δημιουργία στρατοπέδων συγκέντρωσης για τους κρατούμενους, όπου οι τελευταίοι θα φυλάσσονταν από τα SS.

Αρχικά η δημιουργία στρατοπέδων βασίστηκε στο μέτρο της λεγόμενης προστατευτικής κράτησης ατόμων από την αστυνομία, με στόχο την αποκατάσταση της δημόσιας τάξης, ή την αντιμετώπιση ενός άμεσου κινδύνου για την ασφάλεια της χώρας, με σημερινούς όρους θα μπορούσαμε να πούμε ότι επρόκειτο για κρατητήρια ή προσωρινές φυλακές. Τα SA ανέλαβαν ρόλο βοηθητικής αστυνομίας στα στρατόπεδα το 1933 και από αυτήν την χρονική περίοδο αρχίζει να «εκπίπτει το άλλοθι της νομιμότητας, ενώ οι προστατευτικές κρατήσεις πολλαπλασιάστηκαν σε

αριθμό, λαμβάνοντας την μορφή μαζικών πολιτικών διώξεων. Στην πραγματικότητα δεν απαιτούνταν πλέον η διαπίστωση τέλεσης αξιόποινων πράξεων, αλλά οι συλλήψεις διεξάγονταν προληπτικά και με μοναδικό κριτήριο τα πολιτικά φρονήματα. Το έκτακτο διάταγμα τέλος «της προστασίας του Volk και του Reich» (28/2/1933) το οποίο ανέστειλε τα ατομικά δικαιώματα, κατήργησε το ανώτατο όριο κράτησης, ενώ οι κρατούμενοι απώλεσαν και την οποιαδήποτε δυνατότητα προσφυγής τους στην δικαιοσύνη»⁸⁷.

Όταν μιλούμε για στρατόπεδα συγκέντρωσης θα πρέπει να γνωρίζουμε ότι επρόκειτο για μεγάλες υπαίθριες εκτάσεις οι οποίες διαμορφώθηκαν πρόχειρα να δεχτούν τον μεγάλο αριθμό των κρατουμένων, καλύπτοντας έτσι στιγμιαίες ανάγκες. Λόγω του πολέμου οι κρατούμενοι πολλαπλασιάστηκαν και σύντομα κατέληξαν να αποτελούν την πλειοψηφία. «Ο συνολικός αριθμός των κρατουμένων εξακοντίστηκε έτσι από τις 25.000 άτομα, στα μέσα του 1939, στις 100.000 στα τέλη του 1940, και παρά την υψηλότερη θνησιμότητα και τις τακτικές επιχειρήσεις αποσυμφόρησης, έφτασε τις 500.000, στα μέσα του 1944, και τις 700.000 στις αρχές του 1945»⁸⁸. Παλαιά εργοστάσια και αποθήκες έγιναν ο χώρος υποδοχής χιλιάδων ανθρώπων. Το πρώτο στρατόπεδο συγκέντρωσης άνοιξε στο Dachau στις 22 Μαρτίου 1933, ανοίγοντας τον δρόμο και σε άλλες τέτοιες εκτάσεις αλλά και ένα ολόκληρο δίκτυο αυτοσχέδιων κρατητηρίων και φυλακών σε ολόκληρη την χώρα. Συνολικά, «τουλάχιστον 100.000 άτομα συνελήφθησαν το πρώτο εξάμηνο, από τα οποία τα 500 δολοφονήθηκαν, στην παμψηφία τους θύματα του σαδισμού των SA»⁸⁹.

Οι πολιτικοί εχθροί του καθεστώτος δεν ήταν πλέον οι μόνοι κρατούμενοι στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Τώρα πια μαζί με αυτούς και τους διάφορους ποινικούς κρατούμενους, υπήρχαν ομοφυλόφιλοι, Αθίγγανοι, και αργότερα μέλη θρησκευτικών οργανώσεων αντίθετων στο Volk, όπως οι μάρτυρες του Ιεχωβά και οι Εβραίοι. Οι ναζί για να τους ξεχωρίζουν με ποιο *αδίκημα* κρατούνταν στο στρατόπεδο τους τοποθέτησαν εμβλήματα στην στολή τους: «οι επιμέρους κατηγορίες κρατουμένων αναγνωρίζονταν από την λεγόμενη «γωνία», το έγχρωμο, δηλαδή, υφασμάτινο διακριτικό το οποίο έφεραν στην στολή τους σε σχήμα ανάποδου τριγώνου. Το διακριτικό αυτό ήταν πράσινο για τους ποινικούς, ροζ για τους ομοφυλόφιλους, κόκκινο για τους πολιτικούς κρατουμένους, μαύρο για τους «αντικοινωνικούς» και

⁸⁷ Κώστας Λαναράς, ο.π., 203

⁸⁸ Κώστας Λαναράς, ο.π., 506

⁸⁹ Κώστας Λαναράς, ο.π., 166

βιολετί για τους μάρτυρες του Ιεχωβά. Οι Εβραίοι τέλος έφεραν δύο τρίγωνα κίτρινου χρώματος, ραμμένα το ένα πάνω στο άλλο, στο σχήμα του εξάκτινου αστεριού του Δαβίδ»⁹⁰.

Στα στρατόπεδα συγκέντρωσης αρχικά οι κρατούμενοι δεν ήταν υποχρεωμένοι να εργάζονται, η καταναγκαστική εργασία⁹¹ ήταν περιορισμένη ενώ όπου ασκούταν ήταν σε τομείς άμεσης ανάγκης όπως το φαγητό και η ένδυση. Σύμφωνα με την οπτική των Ναζί, η ζωή στο στρατόπεδο ήταν μια μικρογραφία της πραγματικής κοινωνίας. Όπως ο ίδιος ο Χίτλερ είπε σε ομιλία του το 1928 «η έννοια του αγώνα είναι τόσο παλιά όσο και η ίδια η ζωή» και συνέχισε «σε αυτόν τον αγώνα ο πιο δυνατός ο πιο ικανός κερδίζει ενώ ο λιγότερο ικανός ο αδύναμος χάνει. Ο αγώνας είναι ο πατέρας όλων των πραγμάτων... Αυτό που βοηθάει τον άνθρωπο να ζήσει ή να συντηρηθεί ενάντια στον κόσμο των ζώων δεν είναι οι αρχές της ανθρωπιάς αλλά ο σκληρός αγώνας»⁹².

Ακόμα και μέσα στα στρατόπεδα όπως και σε ολόκληρη την διοικητική μηχανή του κράτους, το δίκαιο του ισχυρότερου δέσποζε, ενώ με τεχνάσματα προσπαθούσαν να διαλύσουν κάθε έννοια αλληλεγγύης των κρατουμένων. «Οι SS ανακάτευαν τους φυλακισμένους – ποινικούς πολιτικούς Εβραίους, στα εγκλήματά τους, δίνοντάς τους μεγάλες ευθύνες στην διοίκηση: Έτσι τους έβαζαν μπροστά σε ένα αδιέξοδο: Ή έπρεπε να στείλουν τους φίλους τους στο θάνατο, ή συμμετείχαν στην δολοφονία άλλων ανθρώπων που τους ήταν ξένοι. Σε όλες τις περιπτώσεις βρίσκονταν εξαναγκασμένοι να συμπεριφερθούν σαν δολοφόνοι»⁹³. Οι *karos*⁹⁴

⁹⁰ Κώστας Λαναράς, ο.π., 205

⁹¹ Ιδίως για τους Εβραίους η άποψη που επικρατούσε επί ναζιστικού καθεστώτος ήταν ότι ζουν παρασιτικά σε βάρος των σκληρά εργαζόμενων Γερμανών και απομυζούν τα κέρδη από αυτήν την εργασία. Ήταν αντιπαραγωγικοί και απέφευγαν την έντιμη εργασία. Συνεπώς στα πλαίσια του εξοντωτικού αντισημιτισμού που επικρατούσε η εργασία και δη η καταναγκαστική κρίθηκε ως ένα ακόμη βασανιστήριο για τους υπάνθρωπους Εβραίους. Μάλιστα η εργασία των Εβραίων υπήρξε κυρίως εργασία για την εργασία, χωρίς δηλαδή να υπάρχει έννοια εργαλειακής χρήσης της, χωρίς κανέναν παραγωγικό σκοπό, παρά γινόταν για λόγους εκδίκησης, αντισημιτικής ιδεολογίας, και καταπόνησης έως πλήρους σωματικής εξασθένησης των βασανιζόμενων. Βλ. Ντάνιελ Τζόνα Γκόλντχάγκεν, ο.π.

⁹² Laurence Rees, *Λουσβιτς, οι Ναζί και η «τελική λύση»*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2006, 34

⁹³ Hannah Arendt, ο.π., 240

⁹⁴ Οι κρατούμενοι χωρίζονταν σε ομάδες (*kommando*) καθεμιά από τις οποίες είχε ως επικεφαλής ένα *karo*, κρατούμενο αλλά στην υπηρεσία των δυνάμεων της SS, ο οποίος διαλεγόταν από τα ίδια τα SS. Ο *Kapo* ήταν συνήθως ένας Γερμανός εγκληματίας που προερχόταν από τα κοινά στρατόπεδα συγκέντρωσης και ήταν ο προϊστάμενος των άλλων κρατουμένων. Ήταν υπεύθυνος για ορισμένα καταλύματα και σε ανταπόδοση για την κτηνώδη πειθαρχία που επέβαλλε στους υφισταμένους συγκρατούμενούς του, τύγγανε καλύτερης μεταχείρισης, δεν εργαζόταν, έπαιρνε περισσότερο φαγητό και του έδιναν τσιγάρα. Έτσι οι Ναζί κατάφεραν να έχουν δικό τους ευνοούμενο ανάμεσα στους κρατούμενους, και έσπερναν την διχόνοια ανάμεσα στους κρατούμενους, με αποτέλεσμα να μην

μπορούσαν «δίκαια» να τιμωρήσουν οποιονδήποτε κατώτερό τους, εφόσον οι ίδιοι είχαν αποδειχθεί ανώτεροι στον αγώνα της ζωής. Έτσι όχι απλά το μίσος μετατοπίζεται από τους ενόχους (οι *karos* ήταν πιο μισητοί από τους SS) αλλά σβήνεται συνέχεια η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στον διώκτη και τον διωγμένο, ανάμεσα στον δολοφόνο και το θύμα του.

Η συζήτηση για τον σκοπό που έπρεπε να εξυπηρετούν τα στρατόπεδα υπήρξε εκτενής. Ο Χίμλερ σκέφτηκε πως ο μόνος τρόπος να συνεχίσουν να λειτουργούν αυτοί οι χώροι ήταν να μετατραπούν σε εταιρίες, σε επιχειρήσεις όπου οι κρατούμενοι θα εργάζονται με την μορφή καταναγκασμού ώστε να επωφελείται το κράτος, αν και πολλοί αξιωματούχοι των ναζί ήταν αντίθετοι. Παρά τις διαφωνίες η ιδέα ήταν πρωτοπόρα, οι εχθροί του κράτους θα εργάζονταν για την ανάπτυξή του. Η ναζιστική ιδεολογία ήταν αυτή που έθετε το κράτος πρώτο έναντι όλων των άλλων, πόσο μάλλον για τα ατομικά δικαιώματα. Σύμφωνα με έναν Γερμανό συγγραφέα του εθνικοσοσιαλισμού, «η σχέση εργασίας, δεν είναι μια απλή νομική σχέση μεταξύ εργαζομένου και εργοδότη. Είναι ένα ζωντανό φαινόμενο, στο οποίο ο εργάτης μετατρέπεται στον τελευταίο τροχό της αμάξης της εθνικοσοσιαλιστικής μηχανής για την συλλογική παραγωγή⁹⁵». Αυτό δεν σημαίνει ότι πράγματι τα στρατόπεδα έγιναν επιχειρήσεις καθώς το πρόβλημα ήταν και πρακτικό. Θα έπρεπε να αλλάξει ο τρόπος αντιμετώπισης των κρατούμενων για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος- περισσότερο φαγητό, καλύτερα καταλύματα, ανθρώπινες συνθήκες, κ.α. - πράγμα που δεν ήταν δυνατόν. Η ιδέα της επιχείρησης όπως νοείται σήμερα ουδέποτε απέδωσε λόγω της εγγενούς αντίφασής της με την λειτουργία και τον στόχο των στρατοπέδων.

Έτσι ένα ιδιόρρυθμο εργοστάσιο λειτουργούσε: «δεν ήταν μόνο η παροχή οικοδομικών υλικών για το Ράιχ, δημιουργήθηκε μια πειραματική μονάδα η οποία θα ασχολούνταν με την παραγωγή φυσικών φαρμάκων και την εύρεση νέων μεθόδων αγροτικής παραγωγής. Σύντομα τα SS αναμείχθηκαν στην παραγωγή ρουχισμού, βιταμινούχων ποτών, ακόμα και πορσελάνινων ειδών»⁹⁶. Ακόμη και ο θάνατος μέσα στα στρατόπεδα συγκέντρωσης αποτελούσε μέρος της βιομηχανικής παραγωγής. Από τα αποτεφρωμένα σώματα των κρατουμένων μέσα σε θαλάμους αερίων, τίποτα δεν πήγαινε χαμένο. Χρησιμοποιούσαν «το αίμα και την στάχτη τους ως λίπασμα, τα

βρίσκουν στήριγμα πουθενά. Οι μεγαλύτερες ομάδες είχαν έναν ανώτερο *karos* με μερικούς *karos* για βοηθούς τους. Βλ. Lord Russell of Liverpool, ο.π., 204

⁹⁵ Lord Russell of Liverpool, ο.π., 182

⁹⁶ Laurence Rees, *Λουσβιτς*, ο.π., 51

μαλλιά τους στην υφαντουργία και τα χρυσά τους δόντια για να μεγαλώσουν τον κορβανά του ταμείου της Ράιχσμπανκ⁹⁷».

Λουσβιτς: «Η εργασία απελευθερώνει»

Εκατοντάδες άνθρωποι που συνελήφθησαν με σκοπό να μεταφερθούν στα στρατόπεδα στοιβάζονταν γυμνοί, κολλημένοι ο ένας πάνω στον άλλο, σε βαγόνια που χρησίμευαν για την μεταφορά ζώων. Όσοι έφταναν ζωντανοί βίωναν τον έντεχνα προετοιμασμένο πρώτο κλονισμό, με το ξύρισμα του κρανίου και το φόρεμα της γελοίας στολής του στρατοπέδου. Μέσα στα στρατόπεδα συγκέντρωσης οι συνθήκες ήταν αδιανόητες. Τα βασανιστήρια, οι ψυχολογικοί εκβιασμοί, το κλίμα τρομοκρατίας, οι σωματικές ποινές και η εξαναγκαστική εργασία μέχρι θανάτου, συνέβαιναν επί καθημερινής βάσεως στα πλαίσια του σωφρονισμού. Οι κρατούμενοι μεταξύ τους δεν είχαν κανενός είδους αλληλεγγύη και θέληση για αλληλοβοήθεια, ο καθένας κοίταζε πώς να επιβιώσει. «Οι μελετημένες δόσεις ψυχολογικής και σωματικής βίας αποσκοπούσαν στο να μεταβάλουν τους κρατουμένους σε άβουλα όντα, αδιάφορα για οτιδήποτε άλλο πέρα από την απλή επιβίωση, και τελικά σε όντα αδιάφορα ακόμα και για την ίδια τους την τύχη. Στο τελευταίο αυτό στάδιο, οι κρατούμενοι, αναγνωρίσιμοι πλέον από το άδειο βλέμμα τους και την άκρως χαρακτηριστική κυρτή στάση του σώματος, ονομάζονταν από τους φρουρούς *μουσουλμάνοι*»⁹⁸. Όλα αυτά τα «ασύλληπτα βασανιστήρια γίνονταν με τρόπο, ώστε

⁹⁷ Lord Russell of Liverpool, ο.π., 183

⁹⁸ Κώστας Λαναράς, ο.π., 205

να μην πεθάνει το σώμα, τουλάχιστον όχι γρήγορα. Ο σκοπός τους ήταν πάντα ο ίδιος: Να εξαντληθούν οι αμέτρητες δυνατότητες πόνου του ανθρώπινου σώματος, για να καταστραφεί η ανθρώπινη προσωπικότητα το ίδιο ριζικά όπως σε μερικές οργανικής φύσεως ψυχασθένειες⁹⁹».

Οι απάνθρωπες αυτές συνθήκες κράτησης¹⁰⁰ - επιδημίες, υποσιτισμός, σωματικές ποινές, ολοκληρωτική εξάντληση από την καταναγκαστική εργασία - είχαν ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα την κατακόρυφη αύξηση της θνησιμότητας αν και υπήρχαν «άνωθεν εντολές με αντικείμενο την διαφύλαξη της εργατικής δύναμης των κρατουμένων»¹⁰¹, που όμως δεν είχαν αποτέλεσμα. «Ενδεικτικά οι επίσημα καταγεγραμμένοι θάνατοι κρατουμένων στο στρατόπεδο του Dachau υπολογίζονται σε 30.000 ενώ στο στρατόπεδο του Mauthausen υπερέβησαν κατά πολύ τους 70.000»¹⁰².

Τα πιο αποτρόπαια βασανιστήρια, αν μπορούμε να τα τοποθετήσουμε σε αυτήν την κατηγορία, ήταν τα ιατρικά πειράματα που εφαρμόστηκαν σε αυτούς τους χώρους. «Τα ανθρώπινα πειράματα αναδεικνύουν έμμεσα και την γενικότερη εμμονή του καθεστώτος στην νεωτερικότητα και τον μοντερνισμό, ενσωματώνοντας μάλιστα τις ιδεολογικές δοξασίες της περιόδου, με αντικείμενο την επαναστατική ανανέωση των επιστημών στην υπηρεσία, πάντα ανώτερων ανθρωπιστικών αξιών»¹⁰³. Όπως συνέβη και με την καθιέρωση της καταναγκαστικής εργασίας, έτσι και στην περίπτωση των πειραμάτων, οι εχθροί του καθεστώτος γίνονταν έστω και άθελά τους αρωγοί στην προσπάθεια του ναζιστικού καθεστώτος να κάνει επιστημονικά βήματα, προς όφελος της επιστημονικής έρευνας, αναγκάζοντάς τους να διαθέσουν τον εαυτό

⁹⁹ Hannah Arendt, ο.π., 241

¹⁰⁰ «Σε πολλές δίκες για εγκλήματα πολέμου σε στρατόπεδα συγκέντρωσης και στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας, ειπώθηκε προς υπεράσπιση του προσωπικού τους, ότι η χαοτική κατάσταση της Γερμανίας το 1944 και τους πρώτους μήνες του 1945, καθιστούσε αναπόφευκτη τη ραγδαία επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης σε αυτά τα στρατόπεδα. Η ενδυμασία των μελών του προσωπικού του στρατοπέδου του Σαντέλα ωστόσο ήταν αρκετά καλή και η διατροφή τους επαρκής. Δεν πέθαιναν από αστία. Παρόλο που τα SS και οι εργάτες έτρωγαν από το ίδιο μαγειρείο, ωστόσο για την διατροφή των SS χρησιμοποιούνταν ειδικός μάγειρας. Οι SS έτρωγαν 500 γρ. πατάτες και 35 γρ. βούτυρο ημερησίως. Οι εργάτες δεν έτρωγαν ποτέ βούτυρο. Το πολιτικό προσωπικό του στρατοπέδου έτρωγε 60 γρ. λουκάνικο ημερησίως, 40 γρ. κρέας και δεν υπήρχε μέρα που να μην τρώει κρέας. Μια φορά την εβδομάδα, έτρωγαν γαλατόσουπα. Για αυτήν χρησιμοποιούνταν 50 λίτρα γάλα. Έτρωγαν 100 γρ. μαρμελάδα ή τεχνητό μέλι και 25 γρ. τυρί ημερησίως. Οι εργάτες, σπάνια έτρωγαν τυρί. Οι SS ωστόσο, δεν έκαναν καμία σκληρή δουλειά». Βλ. Lord Russell of Liverpool, ο.π., 202

¹⁰¹ Κώστας Λαναράς, ο.π., 507

¹⁰² Κώστας Λαναράς, ο.π., 507

¹⁰³ Κώστας Λαναράς, ο.π., 512

τους ως πειραματόζωα στις πιο *τρελές* ερευνητικές εμμονές των ναζιστών. Τα πειράματα¹⁰⁴ ήταν:

- σε θαλάμους υποπίεσης όπου στόχος ήταν να μετρηθεί η αντοχή του ανθρώπινου οργανισμού σε μεγάλο υψόμετρο,
- σε τεχνητή υποθερμία ώστε να μελετηθεί κατά πόσο μπορεί ο οργανισμός να αντιδράσει θετικά στις χαμηλές θερμοκρασίες του ανατολικού μετώπου,
- για παρασκευή συμπυκνωμένων τροφών,
- με δηλητηριώδη βλήματα,
- βακτηριολογικού πολέμου,
- παρασκευής νέων δηλητηρίων, τεχνητών ορμονών, και εμβολίων για μια σειρά ασθενειών, όπως μηνιγγίτιδας, τύφου, φυματίωσης, ελονοσίας, ίκτερου, ηπατίτιδας,
- για την ανάπτυξη νέων ιατρικών μεθόδων – με το άλλοθι της επιστημονικής μελέτης – με σκοπό π.χ. την ανάπλαση οστών, τις πάσης φύσεως πειραματικές χειρουργικές επεμβάσεις, τα πειράματα μοσχευμάτων και μεταμοσχεύσεων, τα πειράματα για την θεραπεία φλεγμονών, εγκαυμάτων και σηψαιμίας, όλα εξυπακούεται, αφού είχαν προκληθεί τεχνητές φλεγμονές και εγκαύματα ή σκόπιμη έκθεση των θυμάτων σε ιούς και μολύνσεις,
- *φυλετικής υγιεινής*. Εδώ ανήκουν τα πειράματα ευγονικής, που στοχεύουν στην βελτίωση του ανθρώπινου τύπου, και τέλος,
- ευθανασίας και στειρώσης, ώστε να περιοριστεί η αναπαραγωγή υπανθρώπων, χωρίς όμως να μειωθεί η απόδοσή τους ως εργατικό δυναμικό. «Για τους ναζί το Άουσβιτς και τα άλλα στρατόπεδα εξόντωσης δεν ήταν παρά μια άσκηση για την διατήρηση της υγείας – είχαν αναλάβει την απομάκρυνση όσων ανθρώπων θεωρούνταν βάρος ή εμπόδιο στην ευημερία του κράτους»¹⁰⁵.

Οι γιατροί έπαιζαν καθοριστικό ρόλο μέσα στο ναζιστικό δημιούργημα, και οι Ναζί τους έδειχναν μεγάλη εμπιστοσύνη, ή απλά τους έθεταν επικεφαλής στο φυλετικό εθνικοσοσιαλιστικό όραμά τους, δίνοντας έτσι την δικαιολογία της

¹⁰⁴ Κώστας Λαναράς, ο.π., 513-514

¹⁰⁵ Laurence Rees, *Άουσβιτς*, ο.π., 205

επιστημονικής διάστασης στο εγχείρημά τους. Ήταν οι υπεύθυνοι της διαλογής των κρατουμένων για θάνατο ή για καταναγκαστική εργασία. Όπως περιγράφει ο Rees «η ενεργή συμμετοχή τους στις διαλογές ήταν ιδιαίτερα σημαντική για τους ναζί για δύο λόγους: οι γιατροί ήταν οι ικανότεροι όλων να καταλάβουν σε μια ματιά πόσο ικανός ήταν ένας άνθρωπος για εργασία. Ο φιλοσοφικός λόγος είναι λιγότερο προφανής, αλλά περισσότερο σημαντικός. Εμπλέκοντας με τόσο άμεσο τρόπο γιατρούς στη διαδικασία διαλογής, δημιουργούταν η αίσθηση ότι οι θανατώσεις δεν ήταν μια αυθαίρετη πράξη, αποτέλεσμα προκατάληψης, αλλά μια επιστημονική αναγκαιότητα»¹⁰⁶.

Οι γιατροί καταστάθηκαν υπεύθυνοι για το ποιοι κρατούμενοι θα πρέπει να δολοφονηθούν, με διάταγμα του Αδόλφου Χίτλερ τον Οκτώβριο του 1939. Συγκεκριμένα «επιτρεπόταν στους γιατρούς να επιλέγουν ασθενείς που έπασχαν από χρόνιες ψυχικές παθήσεις ή σωματικές αναπηρίες να τους σκοτώνουν»¹⁰⁷. Η δολοφονία τους γινόταν με χημικές δηλητηριώδεις ενέσεις, ενώ στην συνέχεια τοποθετούνταν μέσα σε θαλάμους μονοξειδίου του άνθρακα, οι οποίοι έμοιαζαν με λουτρά. Λίγους μήνες πριν βγει το διάταγμα, ο Χίτλερ είχε εγκρίνει την διαλογή και εκτέλεση παιδιών με ειδικές ανάγκες, μιας και σύμφωνα με την ευγονική, δεν συμβάδιζαν με την αψεγάδιαστη εικόνα του υπεράνθρωπου. «Μεταξύ του Οκτωβρίου 1939 και του Μαΐου 1940, εκτελέστηκαν 10.000 ασθενείς με ειδικές ανάγκες. Τα θύματα στριμώχνονταν σε μια καρότσα που έκλεινε ερμητικά, στο πίσω μέρος ενός φορτηγού, και εισέπνεαν μονοξείδιο του άνθρακα μέχρι που πέθαιναν από ασφυξία. Ο χώρος που δημιουργήθηκε με τον θάνατό τους χρησιμοποιήθηκε για την στέγαση επαναπατρισθέντων Γερμανών»¹⁰⁸.

Τα στρατόπεδα αποτελούσαν τόπο «όχι αδιάκριτης σφαγής αλλά μετρημένης και ήρεμης συμβολής στην υγεία του κράτους»¹⁰⁹ σύμφωνα με τους Ναζί. Στους θαλάμους αερίων έπρεπε τα θύματα να είναι ήσυχα ώστε να δέχονται τον θάνατό τους αδιαμαρτύρητα. Έτσι οι SS ακολουθούσαν την πρακτική νανουρίσματος και καθησυχασμού των θυμάτων. Συνειδητοποίησαν ότι το να κλωτσούν και να σπρώχνουν βίαια τους μελλοθάνατους μόνο αντίδραση και άρνηση προκαλούσε. Τώρα απλά τους παραπλανούσαν ότι οι θάλαμοι αερίων αποτελούσε μια τυπική διαδικασία απολύμανσής τους πριν την επίσημη είσοδό τους στο στρατόπεδο. Αυτή η

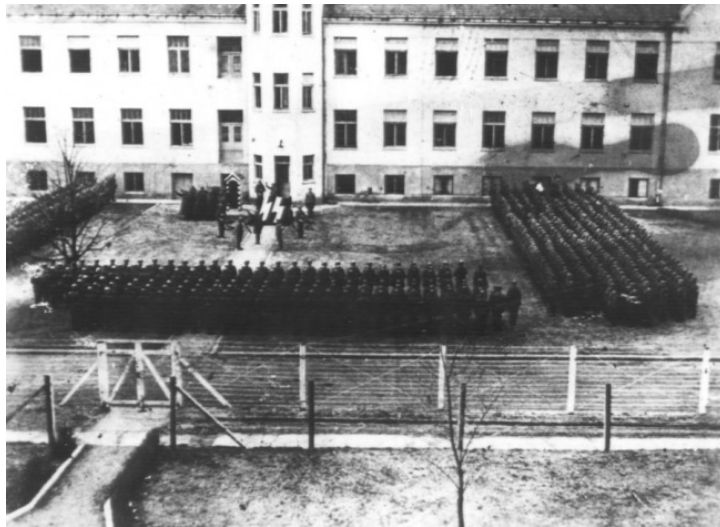
¹⁰⁶ Laurence Rees, *Λουσβιτς*, ο.π., 205

¹⁰⁷ Laurence Rees, *Λουσβιτς*, ο.π., 205

¹⁰⁸ Laurence Rees, *Λουσβιτς*, ο.π., 71

¹⁰⁹ Laurence Rees, *Λουσβιτς*, ο.π., 205

πρακτική όχι απλά αποδείχθηκε ευκολότερη για τους δολοφόνους SS¹¹⁰, δεν τους δημιουργούσε τύψεις και λιποψυχία, ενώ επιπροσθέτως «έδωσε λύση και στο πρόβλημα της εκμετάλλευσης των προσωπικών αντικειμένων των θυμάτων. Στις παλαιότερες εκτελέσεις με αέρια πολλοί άνθρωποι είχαν πεθάνει φορώντας τα ρούχα τους, και αποδείχθηκε πολύ δύσκολο για τους ναζί να τους τα αφαιρέσουν μετά τον θάνατό τους. Με την καινούρια μέθοδο οι μελλοθάνατοι έβγαζαν οικειοθελώς τα ρούχα τους. Μάλιστα πριν τα αφήσουν στην άκρη, φρόντιζαν να τα διπλώσουν προσεκτικά και να δέσουν τα κορδόνια των παπουτσιών μεταξύ τους»¹¹¹.

Μονάδα SS στο Άουσβιτς

Αν και αρχικά τα στρατόπεδα συγκέντρωσης δεν είχαν στόχο την φυσική εξόντωση των κρατουμένων, αυτό χρειάστηκε να εφαρμοστεί λόγω έλλειψης χωρητικότητάς τους, αλλά και για άλλους πρακτικούς λόγους όπως π.χ. «η ανάγκη να τραφούν αυτά τα αποκαλούμενα άχρηστα στόματα (γυναικόπαιδα) μετά την εξόντωση των αντρών»¹¹², που είχαν υποκύψει στα καταναγκαστικά έργα. Τους ήταν αδιανόητη η παροχή των απαραίτητων σε αυτούς τους ανθρώπους εις βάρος του γερμανικού στρατού. Για αυτόν το λόγο λάμβαναν χώρα τακτικές επιχειρήσεις ευθανασίας, ενώ κρατούμενοι που δεν πειθαρχούσαν εκτελούνταν, συνήθως ενώ

¹¹⁰ «Τα στατιστικά στοιχεία μιας ιστορικοκοινωνικής μελέτης του προφίλ των SS στο Άουσβιτς έχουν δείξει ότι οι άντρες των SS του στρατοπέδου δεν παρουσίαζαν καμία ιδιαιτερότητα όσον αφορά την απασχόληση ή το επίπεδο μόρφωσής τους. Το προσωπικό του στρατοπέδου έμοιαζε πολύ με την κοινωνία από την οποία ξεπήδησε. Το 70% των αντρών των SS του Άουσβιτς ανήκαν σε αυτήν την κατηγορία, 26% ήταν υπαξιωματικοί, ενώ μόλις το 4% του συνόλου ήταν αξιωματικοί». Βλ. Laurence Rees, *Άουσβιτς*, ο.π., 161

¹¹¹ Laurence Rees, *Άουσβιτς*, ο.π., 111

¹¹² Laurence Rees, *Οι Ναζί*, ο.π., 289

προσπαθούσαν να αποδράσουν¹¹³. Αργότερα βεβαίως η εξόντωση εφαρμόστηκε ως το μόνο σωφρονιστικό μέτρο, με τρόπους που το ανθρώπινο μυαλό δεν μπορεί να φανταστεί, μετατρέποντας τα στρατόπεδα συγκέντρωσης σε στρατόπεδα θανάτου. Υπήρχαν κρατούμενοι που με το που έφταναν εκεί, μέσα σε λίγες ώρες είχαν εξοντωθεί. «Η Arendt λέει : Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης δεν αποσκοπούσαν μόνο στο να εξολοθρεύσουν τους ανθρώπους και να εξευτελίσουν τα ανθρώπινα όντα, αλλά επίσης εξυπηρετούν το φρικαλέο πείραμα της εξάλειψης, κάτω από επιστημονικά ελεγχόμενες συνθήκες, αυτής καθεαυτής της αυθορμησίας ως έκφρασης της ανθρώπινης συμπεριφοράς, καθώς και το πείραμα της μεταμόρφωσης της ανθρώπινης προσωπικότητας σε απλό πράγμα, σε κάτι που ακόμη και τα ζώα δεν είναι»¹¹⁴.

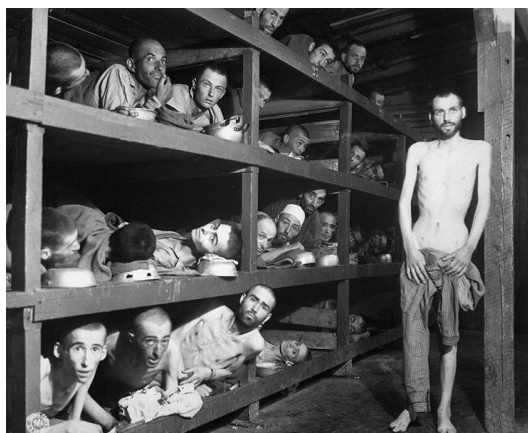
Το στρατόπεδο Νταχάου σε επίπεδο προπαγάνδας βοήθησε τους ναζί, καθώς θεωρούταν χώρος φυλάκισης και επανεκπαίδευσης όσων θεωρούνταν επαναστάτες. Μόνο όταν ξεκίνησαν οι μαζικές δολοφονίες του στρατοπέδου Άουσβιτς αποκαλύφθηκε η αληθινή λειτουργία του, γεγονός που οδήγησε τους ναζί να ανατινάξουν τους θαλάμους αερίων προτού το εγκαταλείψουν, αλλά να αφήσουν το υπόλοιπο τεράστιο συγκρότημα ουσιαστικά άθικτο. Στα στρατόπεδα Μπέλζεκ, Σομπιμπόρ και Τρεμπλίνκα το 1942 υπήρχε μόνο μία ανάγκη την οποία εξυπηρετούσαν. Δεν υπάρχει κανένα προηγούμενο ύπαρξης τέτοιων στρατοπέδων στο ναζιστικό κράτος, και πιθανότατα σε ολόκληρη την ιστορία. Η λειτουργία τους περιοριζόταν στην εξόντωση όσων κρατουμένων κατέφθαναν εκεί, γι αυτό και ήταν μικρής έκτασης. Σε αυτά «θανατώθηκαν 1,7 εκατομμύρια άνθρωποι, 600.000

¹¹³ Οι αξιωματικοί των SS ανησυχούσαν για τον αριθμό αποδράσεων από το Άουσβιτς. Η πρώτη καταγεγραμμένη απόδραση χρονολογείται στις 6 Ιουλίου 1940. Αυτό όμως που οδήγησε στην έκδοση μια προειδοποίησης προς όλους τους διοικητές στρατοπέδων συγκέντρωσης το καλοκαίρι του 1942 ήταν οι συνθήκες κάτω από τις οποίες πραγματοποιήθηκε μια εξαιρετικά τολμηρή απόδραση από το Άουσβιτς λίγες βδομάδες πριν την επίσκεψη του Χίμλερ.

«Την απόδραση είχε σχεδιάσει ένας πολωνός πολιτικός κρατούμενος που ήδη βρισκόταν 18 μήνες στο στρατόπεδο. Ήξερε πολύ καλά τους κινδύνους του εγχειρήματος: «Υπήρξαν αρκετές ευκαιρίες για να δραπετεύσει κανείς νωρίτερα, στην πλειονότητά τους όμως απέτυχαν λόγω του προσκλητηρίου, όπου και διαπιστωνόταν αν κάποιος έλειπε. Μόλις το καταλάβαιναν αυτό, άρχιζαν να ψάχνουν με ειδικά εκπαιδευμένα σκυλιά και έβρισκαν τους δραπέτες κρυμμένους κάτω από σανίδες ή ανάμεσα σε σακιά τσιμέντου. Όταν έβρισκαν κάποιον τον κρεμούσαν μια επιγραφή στην πλάτη που έλεγε *Ζήτω Ζήτω είμαι και πάλι μαζί σας* και έπρεπε να περπατάει πάνω κάτω στο στρατόπεδο χτυπώντας ένα μεγάλο ταμπούρλο, πριν πάει στην αγχόνη. Έπρεπε να περπατάει πολύ αργά αν ήθελε να παρατείνει την ζωή του». Ένα ακόμη πρόβλημα που έπρεπε να συνυπολογίσει κανείς πριν από μια απόδραση ήταν οι συνέπειες της ενέργειάς του στους άλλους κρατουμένους που ζούσαν στην πτέρυγα του δραπέτη αν οι ναζί ανακάλυπταν ότι έλειπε. Δέκα από αυτούς επιλέγονταν για να πεθάνουν από την πείνα». Βλ. Laurence Rees, *Άουσβιτς*, ο.π., 168

¹¹⁴ Στέφανος Ροζάνης, *Ο αδιανόητος θάνατος*, εκδόσεις Ερατώ, Αθήνα 2002, 16

περισσότεροι από ότι στο Άουσβιτς, και παρ' όλα αυτά και τα τρία θα μπορούσαν άνετα να χωρέσουν στην περιοχή του Άουσβιτς Μπιρκενάου»¹¹⁵.

Κρατούμενοι στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Buchenwald

Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης αποτέλεσαν χώρους όπου αναδείχθηκε η οικονομική εκμετάλλευση και η φυλετική επικυριαρχία των Ναζί. Αντικειμενικοί και υποκειμενικοί εχθροί του καθεστώτος εξοντώθηκαν, φυλακίστηκαν και αναγκάστηκαν να απολέσουν την ατομικότητά τους σε ένα παράλογο περιβάλλον όπου η ζωή εκφυλίζεται και η ανθρώπινη συμπεριφορά αλλοιώνεται ώσπου δεν αναγνωρίζεται. Ο Στέφανος Ροζάνης ισχυρίζεται ότι «τα στρατόπεδα συγκέντρωσης οριοθέτησαν το τέλος της κουλτούρας του διαφωτισμού και του ανθρώπινου Λόγου»¹¹⁶, κάτι στο οποίο πάνω έχει τοποθετηθεί και ο Horkheimer γράφοντας πως «ό,τι ο φασισμός κάνει στα θύματά του που επιλέγει ως δείγματα της απεριόριστης δύναμής του, φαίνεται να αψηφά κάθε έννοια Λόγου. Τα βασανιστήρια υπερβαίνουν κάθε σύλληψη ή φαντασία, η νέα τάξη αντιφάσκει τόσο ριζικά με τον Λόγο, ώστε ο Λόγος δεν τολμά να την αμφισβητήσει. Ακόμη και η συνείδηση της καταπίεσης εξαφανίζεται»¹¹⁷. «Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης είναι τόποι όπου η φυσική βία δεν είναι παρά το σύνεργο που θα μεταλλάξει ριζικά την ανθρώπινη ουσία, την ίδια την ζωή και θα διαιωνίσει μια εκτρωματική φύση ανθρώπινου όντος, για το οποίο το στρατόπεδο συγκέντρωσης δεν θα λειτουργεί ως τόπος, αλλά ως πρότυπο οργάνωσης μιας ολοκληρωτικής κοινότητας που θα εκτρέφει τους πολίτες της ακόμη και όταν

¹¹⁵ Laurence Rees, *Άουσβιτς*, ο.π., 176

¹¹⁶ Στέφανος Ροζάνης, ο.π., 12

¹¹⁷ Στέφανος Ροζάνης, ο.π., 13

καταργηθεί, έχοντας εκπληρώσει τον αρχικό προορισμό του»¹¹⁸. Πρόκειται για την ενσάρκωση του συστήματος Χίτλερ, όπου τα ισχυρότερα άτομα υποτάσσουν τα κατώτερα σε έναν αέναο αγώνα επιβίωσης. «Η φασιστική εξουσία αντιδημοκρατική και αυταρχική, υποτάσσει ολόκληρο το έθνος στις επιταγές της με τον ισχυρισμό πως εκπροσωπεί την πνευματική του ενότητα, την ψυχή του και όχι την κοινωνική του πολυμορφία»¹¹⁹.

Μέσα στα στρατόπεδα συγκέντρωσης όλα ήταν δυνατόν να γίνουν, χιλιάδες ατόμων μπορούσαν να αποκτήσουν τις ίδιες αντιδράσεις, μπορούσαν να συμπεριφερθούν ως ένα άτομο. Ο φανατισμός των φρουρών και η απόλυτη τρομοκρατία πάνω στους κρατούμενους κατάφερε τον σκοπό της κατάρρευσης της ατομικότητας και της λογικής σκέψης. «Το φρικιαστικό θέαμα των στρατοπέδων υποτίθεται ότι αποτελεί την θεωρητική επιβεβαίωση της ιδεολογίας¹²⁰». Εκεί μέσα βίωνε ο άνθρωπος την μη ύπαρξή του, τον θάνατο της ψυχής και της συνείδησής του. Έγινε *μαζάνθρωπος* στην έκπτωτη στιγμή του. Ακόμη και όταν κατάφερναν να επιβιώσουν δεν ήταν παρά νεκροί ψυχικά. Τρομοκρατημένοι δεν μπορούσαν να αντιληφθούν ξανά την ζωή, παρά ζούσαν νεκροί. Η Hannah Arendt δίνει μια εύστοχη περιγραφή της κατάστασης: «όλα γίνονταν πραγματικά σαν να υπήρχε μια δυνατότητα να γίνει διαρκής η ίδια η διαδικασία του θανάτου. Είχε επιβληθεί μια κατάσταση, όπου και η ζωή και ο θάνατος παρεμποδίζονταν αποτελεσματικά¹²¹». Οι κρατούμενοι αντιμετωπίζονταν σαν να μην υπήρχαν, σαν να είχαν ήδη θανατωθεί, «σαν ο θάνατος τους να έχει ήδη έρθει και ένα πονηρό πνεύμα σε μια κρίση τρέλας διασκεδάξει με το να τους διατηρεί επί ένα διάστημα μεταξύ ζωής και θανάτου, πριν τους επιτρέψει την αιώνια ηρεμία. Δεν είναι τόσο τα συρματοπλέγματα, αλλά η έξυπνα δημιουργημένη εξωπραγματική ατμόσφαιρα που προκαλεί τα χειρότερα μαρτύρια και κάνει τον αφανισμό να φαίνεται τελείως φυσιολογικός¹²²». Ο ίδιος ο θάνατος έχασε την σημασία του, δεν είχε νόημα, δεν σηματοδοτούσε το τέλος μιας ζωής. Είχε διάρκεια και το άτομο δεν είχε καν το ύστατο δικαίωμα να πεθάνει, εντείνοντας την αίσθησή του ότι δεν υπήρχε ποτέ και άρα την ασημαντότητά του στο έπακρο.

¹¹⁸ Στέφανος Ροζάνης, ο.π., 17

¹¹⁹ L. Richard, ο.π., 19

¹²⁰ Hannah Arendt, ο.π., 219

¹²¹ Hannah Arendt, ο.π., 227

¹²² Hannah Arendt, ο.π., 230

Είναι άξιον απορίας που κανείς δεν αντιστάθηκε ή δεν θέλησε να εκδικηθεί τους δήμιούς του. Λίγοι φόννοι SS έχουν λάβει χώρα ακόμα και μετά το τέλος του πολέμου και την απελευθέρωση κρατουμένων. Το γεγονός αυτό όσο περίεργο κι αν μοιάζει δείχνει τον βαθμό της καταστροφής της ατομικότητας που υπέστησαν αυτά τα άτομα στα στρατόπεδα του θανάτου, «γιατί με την καταστροφή της ατομικότητας καταστρέφεται και ο αυθορμητισμός, η δύναμη που έχει ο άνθρωπος να κάνει κάτι καινούριο στηριζόμενος στις δυνάμεις του, κάτι που δεν μπορεί να εξηγηθεί με βάση τις αντιδράσεις στο περιβάλλον και στα γεγονότα»¹²³.

Το μεγαλείο της καταστροφής που ο άνθρωπος βίωσε στα στρατόπεδα συγκέντρωσης είναι αδύνατον να συλληφθεί από τον κοινό νου και τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν εκεί ξεπερνούν και τις ταινίες επιστημονικής φαντασίας. Ποτέ στην ιστορία ο άνθρωπος δεν έχει αποδείξει τόσο γλαφυρά το τι είναι ικανός να σκεφτεί αλλά και να κάνει αν του δοθεί η ευκαιρία. Όπως χαρακτηριστικά γράφει ο Rees «δεν υπάρχει έγκλημα μεγαλύτερο από αυτό σε ολόκληρη την ιστορία. Μέχρι πρότινος κανένας δεν είχε επιδιώξει να σκοτώσει συνανθρώπους του άντρες, γυναίκες, παιδιά σε τέτοια κλίμακα και να δικαιολογήσει την εξόντωσή τους με το αιτιολογικό ότι ήταν *εβραίοι, τσιγγάνοι ή ομοφυλόφιλοι* ...να σκοτώνεις ανθρώπους μόνο και μόνο επειδή ήταν στο περιθώριο, ανεπιθύμητοι»¹²⁴. Στην συνέχεια θα αναφερθούμε σε αυτές τις ομάδες ατόμων αναλυτικότερα.

¹²³ Hannah Arendt, ο.π., 244

¹²⁴ Laurence Rees, *Οι Ναζί*, ο.π., 273

Εβραίοι

*«12.000.000 δολοφονίες! Τα 2/3 των Εβραίων της Ευρώπης εξοντώθηκαν,
περισσότεροι από 6.000.000 από τα ίδια τα χέρια των εκτελεστών τους.
Οι δολοφονίες, διεξάγονταν σαν μαζική βιομηχανική παραγωγή
στους θαλάμους αερίων και στα κρεματόρια του Άουσβιτς,
του Νταχάου, της Τρεμπλίνκα, του Μπούχενβαλντ, του Μαουτχάουζεν,
του Μαϊντάνεκ και του Οράνιεμβουργκ»¹²⁵.
τελική αγόρευση του Σερ Χάρτλεϊ Σόκρος,
αρχιεπισκόπου του Ηνωμένου Βασιλείου στην Δίκη της Νυρεμβέργης*

*«Πολεμήσαμε εναντίον του Ιουδαϊσμού για χρόνια
και εντρυφήσαμε στις πιο φρικτές εκφάνσεις –
το ίδιο μου το ημερολόγιο μαρτυρά εναντίον μου...
θα περάσουν χίλια χρόνια και ακόμη
δεν θα έχει σβηστεί αυτή η ενοχή της Γερμανίας»¹²⁶
απολογία Χανς Φρανκ, γενικού Κυβερνήτη της Πολωνίας επί γερμανικής κατοχής,
στην Δίκη της Νυρεμβέργης*

Στην ηττημένη από τον Α παγκόσμιο πόλεμο Γερμανία, καλλιεργήθηκε ο μύθος του «πισώπλου μαχαιρώματος», που απέδιδε την ήττα στους μισητούς Εβραίους, οι οποίοι την ώρα που οι Γερμανοί έδιναν την ζωή τους στο μέτωπο εκείνοι συνθηκολογούσαν, διαπραγματεύονταν την ήττα, χωρίς να χάνουν χρόνο, και εκμεταλλευόμενοι την κατάσταση φέρθηκαν ατομικά και πλούτισαν. Η προπαγάνδα του Εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος έστησε ολόκληρο το οικοδόμημα της ιδεολογίας της πάνω σε αυτόν τον μύθο και δεδομένων των ευνοϊκών συνθηκών μέσα στην κοινωνία, κατάφερε να ανεβάσει τους Ναζί στην εξουσία και να εφαρμοστεί η ανηλεής πολιτική τους απέναντι στους Εβραίους, με το όραμα της εξόντωσης αυτών από την Γερμανία αλλά και την Ευρώπη. Με αιτιολογία τον αντισημιτισμό η Γερμανία νομοθέτησε ενάντια στους Εβραίους στερώντας τους πολιτικά δικαιώματα,

¹²⁵ Lord Russell of Liverpool, ο.π., 226

¹²⁶ Lord Russell of Liverpool, ο.π., 295

δημεύοντας περιουσίες, σημαδεύοντας αυτούς και τις επιχειρήσεις τους με το εξάκτινο αστέρι, καταδιώκοντάς τους και τελικά εξολοθρεύοντάς τους στα στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Οι Εβραίοι που ζούσαν στην Γερμανία το 1933 δεν ξεπερνούσαν τους 503.000, και παρά τον μικρό τους αριθμό η ναζιστική προπαγάνδα τους ήθελε εύκολο θύμα στην παγκόσμια συνωμοσία κατά της Γερμανίας. Ίσως ο μικρός αυτός αριθμός να ήταν ένας ακόμη ευνοϊκός παράγοντας για τους Ναζί, καθότι δεν υπήρχε κίνδυνος μεγάλης αντίστασης. «Έτσι δημιουργήθηκε μια φαντασιώδης εικόνα περί εβραϊκότητας σύμφωνα με την οποία οι Εβραίοι έφτασαν να συμβολίζουν καθετί που η δεξιά απεχθανόταν στην μεταπολεμική Γερμανία»¹²⁷. Τα επιχειρήματα των εθνικοσοσιαλιστών για τον αποκλεισμό της εβραϊκής κοινότητας είχαν μια επίφαση επιστημονικότητας. «Στην επιθεώρηση Neues Volk ένας κάποιος Γκέραρντ Καίλερ ισχυρίζεται πως οι Εβραίοι, επειδή κατάγονται από την Ανατολή και την Μικρά Ασία, έχουν μια τέτοια στοματική κατασκευή που δεν μπορούν να μιλήσουν σωστά τα γερμανικά, με αποτέλεσμα να γράφουν πάντα σε ένα εβραϊκό στυλ, μιας και είναι βιολογικά ανάκανοι να εκφραστούν με ένα καθαρά γερμανικό ύφος»¹²⁸. Πολλές γλωσσικές μεταφορές για ασθένειες συνδυάστηκαν με τους Εβραίους, υποδεικνύοντας έτσι ότι στην ναζιστική λογική «η εβραϊκή αποσύνθεση είναι μια πρώτιστα βιολογική διαδικασία»¹²⁹. Ο Χίτλερ επαναλάμβανε σε λόγους του ότι οι «Εβραίοι είναι βάκιλοι, παρασιτικά μικρόβια στο σώμα των ζωντανών εθνών, και από μια φοβερή σύμπτωση το αέριο που χρησιμοποιούταν στο Άουσβιτς και σε άλλα στρατόπεδα εξοντώσεων - το Zyklon B – είχε ευρύτατη χρήση για την εξόντωση παρασίτων και άλλων εντόμων στα σπίτια και στα διαμερίσματα της Κεντρικής Ευρώπης»¹³⁰. Ο Χίτλερ αμετανόητος μέχρι τέλους σε μια ομιλία του στο Πόζεν τον Οκτώβριο του 1943 είπε «είχαμε το ηθικό δικαίωμα, ήταν καθήκον προς τον λαό μας να τους καταστρέψουμε όπως θέλησαν και αυτοί να καταστρέψουν εμάς και εξολοθρεύσαμε ένα βακτήριο επειδή τελικά δεν θέλαμε να μολυνθούμε από αυτό και να πεθάνουμε»¹³¹.

Ο αποκλεισμός των Εβραίων από την κοινωνική ζωή της χώρας έγινε γοργά με κινήσεις νομοθετικές αλλά και βίαιες παρεμβάσεις των Ναζί. Το 1933 σε νόμο για

¹²⁷ Laurence Rees, *Οι Ναζί*, ο.π., 23

¹²⁸ L. Richard, ο.π., 224

¹²⁹ Gustav Auernheimer, ο.π., 95

¹³⁰ John Lukacs, ο.π., 282

¹³¹ Laurence Rees, *Οι Ναζί*, ο.π., 275

την ανασυγκρότηση των δημοσίων υπηρεσιών υπήρχε *άρια* παράγραφος που αποτελούσε «νομική ρήτρα αποκλεισμού των μη Άριων προσώπων. Εγκρίθηκε νόμος για την αποσυμφόρηση της δημόσιας εκπαίδευσης και επέβαλλε περιορισμούς στον αριθμό των Εβραίων μαθητών στις κατώτερες βαθμίδες σπουδών όσο και την μαζική αποβολή των Εβραίων σπουδαστών των ΑΕΙ»¹³². Σύμφωνα με τον Auerneheimer «φορείς της αντισημιτικής προπαγάνδας είναι κυρίως μεσοαστικές ομάδες της πόλης που παραπονούνται για το υψηλό ποσοστό των Εβραίων σε ακαδημαϊκά επαγγέλματα. Στόχος είναι μια κοινότητα του λαού που να στηρίζεται στους δεσμούς του *αρίου αίματος*»¹³³. Την ίδια χρονιά, με λίγους μήνες διαφορά κηρύσσεται επίσημα το μποϋκοτάζ εναντίον της εβραϊκής μειονότητας σε επιχειρήσεις και καταστήματα Εβραίων. Η προπαγάνδα προέβαλε τον ισχυρισμό ότι «το μποϋκοτάζ αποτελούσε πράξη αυτοάμυνας απέναντι στην εβραϊκή συνομοσία η οποία μεθόδευε υποτίθεται τον αποκλεισμό των γερμανικών προτύπων από τις διεθνείς αγορές, με στόχο την υπονόμευση της καινούριας κυβέρνησης»¹³⁴. Το 1935 και άλλοι νόμοι κατά των Εβραίων δημιουργήθηκαν, όπως ο *νόμος για την ιδιότητα του πολίτη* και ο *νόμος για την προστασία του γερμανικού αίματος*. Σύμφωνα με τον πρώτο νόμο πολίτης του Ράιχ είχε δικαίωμα να αποκαλείται μόνο ο Άριος Γερμανός, ενώ οι μη Άριοι, δηλαδή οι Εβραίοι, θεωρούνταν απλά μέλη του κράτους έχοντας την γερμανική υπηκοότητα χωρίς όμως πολιτικά δικαιώματα. Με τον δεύτερο νόμο διακηρυσσόταν «ο πλήρης φυλετικός διαχωρισμός του άριου γερμανικού Volk από την εβραϊκή μειονότητα»¹³⁵. Η καταγραφή όλων των εβραϊκών επιχειρήσεων, στα πλαίσια του γραφειοκρατικού συστήματος που τόσο χρησιμοποιούσαν οι ναζί, σήμανε και την αρχή της συστηματοποιημένης καταδίωξης τους. «Αρχικά οι εβραϊκές επιχειρήσεις αναγκάστηκαν να κρεμάσουν στην βιτρίνα τους μια ταμπέλα η οποία έλεγε εβραϊκή επιχείρηση. Ακολούθησε η αριοποίηση των επιχειρήσεων και η αναγκαστική πώλησή τους σε μη Εβραίους»¹³⁶.

Η κορύφωση των αντιεβραϊκών επιθέσεων συνέβη με την διαβόητη στην ιστορία *Νύχτα των Κρυστάλλων* στις 9 Νοεμβρίου του 1938. Γερμανοί στρατιώτες των τμημάτων εφόδου κατέστρεψαν εβραϊκές ιδιοκτησίες και συνέλαβαν χιλιάδες Γερμανούς Εβραίους ως αντίποινα για την δολοφονία του Γερμανού διπλωμάτη Ernst

¹³² Κώστας Λαναράς, ο.π., 350

¹³³ Gustav Auerneheimer, ο.π., 95

¹³⁴ Κώστας Λαναράς, ο.π., 349

¹³⁵ Κώστας Λαναράς, ο.π., 352

¹³⁶ Laurence Rees, *Λουσβιτς*, ο.π., 163

von Rath από τον Εβραίο φοιτητή Herschel Grynszpan στο Παρίσι¹³⁷. Στην ουσία η δολοφονία αυτή υπήρξε το άλλοθι για τις βιαιότητες του ναζιστικού καθεστώτος κατά των Εβραίων, τις οποίες είχε σχεδιάσει να εφαρμόσει με επικεφαλής τον Ράινχαρντ Χάιντριχ¹³⁸. Η επέλαση είχε ως αποτέλεσμα χιλιάδες βιτρίνες εβραϊκών επιχειρήσεων και καταστημάτων σπασμένες, καταστροφή και πυρπόληση περισσότερων από 1000 συναγωγών όπως και εβραϊκών κοιμητηρίων. Ο σαδισμός των SS έφτασε στο σημείο να ξυλοκοπούν θανάσιμα Εβραίους και πολλούς άλλους να τους εξαναγκάζουν να παρακολουθούν το αποτρόπαιο θέαμα. Στις δυο ημέρες ταραχών υπολογίζεται ότι περίπου 400 Εβραίοι σκοτώθηκαν, ενώ εάν σε αυτούς συνυπολογιστούν και οι θάνατοι Εβραίων που μεταφέρθηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης λόγω εκείνου του γεγονότος, ο αριθμός φτάνει στους 2.500. Πάνω από 30.000 άντρες μεταφέρθηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, όπου αρκετοί από αυτούς αφέθηκαν ελεύθεροι υπό τον όρο ότι θα εγκατέλειπαν την χώρα.

Νύχτα των Κρυστάλλων

¹³⁷ «Την Παρασκευή, 28 Οκτωβρίου 1938, οι Ναζιστές συγκέντρωσαν 17.000 Εβραίους, χωρίς καμία προειδοποίηση, μέσα στη νύχτα, και τους απέλασαν από τη Γερμανία στην Πολωνία. Η πολωνική κυβέρνηση αρνήθηκε να τους δεχτεί, με αποτέλεσμα την επίπονη πεζοπορία μεταξύ των γερμανικών και πολωνικών συννοριακών φυλακίων κατά τη διάρκεια της κρύας ημέρας και νύχτας, μέχρι να πείσουν οι γερμανικές αρχές την πολωνική κυβέρνηση να τους επιτρέψει την είσοδο.

Ο Herschel Grynszpan, Γερμανός Εβραίος που είχε διαφύγει στην Γαλλία, έλαβε ένα γράμμα από την οικογένειά του, στο οποίο περιέγραφε τις φρικτές συνθήκες που έζησαν κατά την απέλαση. Αναζητώντας τρόπο για να τους ανακουφίσει από αυτή την κατάσταση, έκανε επανειλημμένες εκκλήσεις, μέσα στις επόμενες ημέρες προς τον Ernst vom Rath, γραμματέα της Γερμανικής Πρεσβείας στο Παρίσι, ο οποίος δεν είχε, ως εκπρόσωπος της Ναζιστικής Γερμανίας, την παραμικρή πρόθεση να βοηθήσει. Τη Δευτέρα 7 Νοεμβρίου, ο Grynszpan πυροβόλησε τον vom Rath στο στομάχι, ενώ αστόχησε άλλες τρεις φορές. Δύο μέρες αργότερα, στις 9 Νοεμβρίου, ο γραμματέας της Πρεσβείας πέθανε». Βλ. Laurence Rees, *Λουσβιτς*, ο.π., 39

¹³⁸ Ο Ράινχαρντ Όγκεν Τρίσταν Χάιντριχ ήταν στέλεχος των SS, ο δεύτερος στην ιεραρχία μετά τον Χίμλερ. Εξαιρετικά φιλόδοξος, ήταν ο πρωτοστάτης της *Τελικής Λύσης*, του σχεδίου των Ναζί για το Εβραϊκό Ολοκαύτωμα, ψυχρός υπολογιστής χωρίς κανένα οίκτο και γι' αυτό επάξια έφερε τα προσωνύμια "Το ξανθό κτήνος" (από τους ίδιους τους SS) και "Δήμιος Χάιντριχ". Είχε, επίσης, συζητηθεί μέχρι και η διαδοχή του Χίτλερ από αυτόν.

Μέχρι την αρχή του πολέμου το 1939, οι Εβραίοι έχασαν και την γερμανική υπηκοότητα τους, δεν είχαν δικαίωμα να παντρεύονται μη Εβραίο, οι επιχειρήσεις και τα καταστήματά τους είχαν κατασχεθεί, οι περιουσίες τους είχαν δημευθεί, δεν είχαν καν το δικαίωμα να ασκούν συγκεκριμένα επαγγέλματα ή να είναι κάτοχοι διπλώματος οδήγησης. «Οι νομοθετημένες διακρίσεις σε συνδυασμό με το βίαιο ξέσπασμα της Νύχτας των Κρυστάλλων, ανάγκασαν ένα μεγάλο αριθμό Γερμανών Εβραίων να μεταναστεύσουν. Μέχρι το 1939 περίπου 450000 είχαν εγκαταλείψει το νέο Μεγάλο Γερμανικό Ράιχ και οι ναζί ήταν ευχαριστημένοι καθώς είχαν δημιουργήσει ένα σύστημα που τους επέτρεπε να κατάσχουν τα περιουσιακά στοιχεία των Εβραίων προτού τους επιτρέψουν να εγκαταλείψουν την χώρα»¹³⁹.

Το 1940 οι ναζί σκέφτηκαν ένα μεγαλεπήβολο σχέδιο για να απαλλαγούν από τους Εβραίους, την εκτόπισή τους στην Μαδαγασκάρη. «Θα έστελναν τους Εβραίους σε ένα νησί πέρα από τις ακτές της Αφρικής στα πλαίσια της απέλασης, και θα έκλεβαν όλα τους τα χρήματα, βάζοντάς τους να πληρώσουν για το προνόμιο να πάνε εκεί. Η πρόταση εισηγούνταν την οργάνωση της μεταφοράς στο νησί να την αναλάμβανε το γραφείο της καγκελαρίας του Φύρερ υπό τον επικεφαλής του Φίλιπ Μπόλερ, τον άνθρωπο πίσω από το δολοφονικό ναζιστικό πρόγραμμα ευθανασίας»¹⁴⁰. Στόχος ήταν εκεί στην Μαδαγασκάρη οι Εβραίοι να εξοντώνονταν σταδιακά από τον εκεί υπεύθυνο Ναζί, μέσα σε ένα χρονικό περιθώριο δύο γενεών¹⁴¹. Ο Χίμλερ σε λόγο του είχε αποκαλύψει το σχέδιο λέγοντας «ελπίζω να δω τον όρο Εβραίος να εξαλείφεται πλήρως μέσα από μια ευρείας κλίμακας μετανάστευση όλων των Εβραίων στην Αφρική ή σε κάποια άλλη αποικία»¹⁴². Τελικά το σχέδιο δεν πραγματοποιήθηκε καθώς έπρεπε να εξασφαλιστεί η ασφάλεια των γερμανικών πλοίων που θα μετέφεραν τους Εβραίους στην Μαδαγασκάρη, πράγμα που δεν ήταν εφικτό. Σε κάθε περίπτωση, αυτό που απομένει είναι ότι με αυτό το σχέδιο ή με αυτό που τελικά ακολουθήθηκε ήταν μοιραίο το γεγονός της γενοκτονίας της Εβραϊκής φυλής.

Το σχέδιο της Τελικής Λύσης σήμανε τον οριστικό τερματισμό της αντιμετώπισης του ζητήματος των Εβραίων, με την χωρίς αναστολές και προσχήματα πλέον εξόντωσή τους. Στα πλαίσια της λήψης αποφάσεων για την Τελική Λύση «στις 20 Ιανουαρίου του 1941 πραγματοποιήθηκε μια συνάντηση σε μια βίλα των SS στις

¹³⁹ Laurence Rees, *Λουσβιτς*, ο.π., 39

¹⁴⁰ Laurence Rees, *Οι Ναζί*, ο.π., 276

¹⁴¹ Laurence Rees, *Λουσβιτς*, ο.π., 46

¹⁴² Laurence Rees, *Λουσβιτς*, ο.π., 45

όχθες της λίμνης Βάννζε, λίγο έξω από το Βερολίνο. Η συνάντηση έγινε με πρωτοβουλία του Ράινχαρντ Χάυντριχ, ο οποίος προσκάλεσε τους σχετικούς υφυπουργούς της κυβέρνησης να συμμετάσχουν σε μια συζήτηση εφ' όλης της ύλης για το εβραϊκό ζήτημα. Κάθε πρόσκληση συνοδευόταν από ένα αντίγραφο της εξουσιοδότησης που είχε κάνει ο Γκέρινγκ¹⁴³ στον Χάυντριχ στις 31 Ιουλίου του 1941 να αναζητήσει την τελική λύση. Τα άτομα που συμμετείχαν στην διάσκεψη της Βάννζε ήταν μισθωτοί δημόσιοι υπάλληλοι ενός από τα σημαντικότερα κράτη της Ευρώπης και όχι τρομοκράτες. Τα εγκλήματά τους όμως έμελλε να υπάρξουν μεγαλύτερα από οποιαδήποτε συμβατική εγκληματική πράξη στην ιστορία του κόσμου. Εξίσου ενδιαφέρον έχει ότι οι οχτώ από τους δεκαπέντε που συμμετείχαν ήταν κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος, και όχι μέλη μιας αμόρφωτης, εγκληματικής κατώτατης κοινωνικής τάξης, όπως πολλοί συνηθίζουν ακόμα και σήμερα να την αποκαλούν»¹⁴⁴. Σε αυτήν την διάσκεψη το σχέδιο μετανάστευσης των Εβραίων στα ανατολικά αντικαταστάθηκε επισήμως από την «εκκένωσή τους εντός της σφαίρας επιρροής του ναζιστικού κράτους. Η εκκένωση θα αφορούσε συνολικά 11 εκατομμύρια. Εβραίους, συμπεριλαμβανομένων αρκετών από χώρες που ακόμα δεν βρίσκονταν υπό γερμανική κατοχή, όπως η Ιρλανδία και η Βρετανία. Μόλις θα έφταναν στα ανατολικά, θα χωρίζονταν σύμφωνα με το φύλο και την κατάσταση της υγείας τους, και θα εργάζονταν στην κατασκευή δρόμων. Όσοι Εβραίοι δεν επιλέγονταν για εργασία θα δολοφονούνταν άμεσα, ενώ η εκτέλεση των υπολοίπων απλώς αναβαλλόταν, εφόσον ένας μεγάλος αριθμός αναμενόταν να πεθάνει από σκληρή χειρωνακτική δουλειά»¹⁴⁵. Κατά την διάρκεια της συνάντησης δεν εκφράστηκαν διαφωνίες για τις αποφάσεις στο σχέδιο της τελικής λύσης, δηλαδή στην εξόντωση ενός ολόκληρου λαού. «Η συζήτηση στο μεγαλύτερο μέρος της επικεντρώθηκε στον ακριβή νομικό ορισμό του όρου *Εβραίος* ώστε να καθορισθεί με

¹⁴³ Ο Χέρμαν Βίλχελμ Γκέρινγκ ήταν από τους γνωστότερους Γερμανούς πιλότους του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, εθνικοσοσιαλιστής πολιτικός με μεγάλη επιρροή και καταδικασμένος εγκληματίας πολέμου. Κατά την διάρκεια της εξουσίας των εθνικοσοσιαλιστών, ο Γκαίρινγκ εξελέχθηκε μετά από τον Αδόλφο Χίτλερ – τουλάχιστον στο μάτι της δημοσιότητας – ως δεύτερος σημαντικός πολιτικός του κράτους. Επικεφαλής της επανιδρυθείσας γερμανικής αεροπορίας, της Λούφτβαφφε, την οποία κυβερνούσε σχεδόν ως προσωπικό φέουδο, ο Γκαίρινγκ υπήρξε επίσης Υπουργός Εσωτερικών και Πρωθυπουργός του ομόσπονδου κρατιδίου της Πρωσίας, θέσεις από τις οποίες ίδρυσε την Γκεστάπο και τα πρώτα στρατόπεδα συγκέντρωσης για πολιτικούς αντιφρονούντες, υπεύθυνος του τετραετούς πλάνου επανεξοπλισμού από το 1936, και από τους κύριους ιθύνοντες της εκκαθάρισης των SA και των αναίμακτων προσαρτήσεων της Αυστρίας και της Σουδητίας το 1938. Η τερατώδης φιλοχρηματία, η επιδεικτικότητα αλλά και η φιλοδοξία του ήταν γνωστή σε ολόκληρο το Ράιχ.

¹⁴⁴ Laurence Rees, *Λουσβιτς*, ο.π., 106

¹⁴⁵ Laurence Rees, *Λουσβιτς*, ο.π., 107

ακρίβεια ποιοι έπρεπε να εκτοπισθούν και ποιοι όχι. Για τους κατά το ήμισυ Εβραίους τους δινόταν η επιλογή της στείρωσης ή του εκτοπισμού»¹⁴⁶.

Από το φθινόπωρο του 1941 μέχρι και την άνοιξη του 1942 το πρόγραμμα εξόντωσης των Εβραίων οφειλόταν στην δημιουργία χώρου στα ανατολικά για το γερμανικό Ράιχ. Το πρώτο εξάμηνο του 1942 εκτοπίστηκαν από το γκέτο του Λούτζ στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Τσέλμνο, όπου και δολοφονήθηκαν 55.000 Εβραίοι. Οι ναζιστές σε μια ακόμα επίδειξη απανθρωπιάς διέταζαν την εβραϊκή ηγεσία του γκέτο να αποφασίζει ποιοι θα εκτοπίζονταν και ποιοι όχι. Το σύνθημα για την επιτάχυνση της διαδικασίας εξόντωσης του εβραϊκού πληθυσμού έδωσε ο Χίτλερ στις 19 Ιουλίου 1942 όταν ανακοίνωσε: «Με την παρούσα διατάσσω την διεξαγωγή και ολοκλήρωση της επανεγκατάστασης¹⁴⁷ ολόκληρου του εβραϊκού πληθυσμού της γενικής κυβέρνησης μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου»¹⁴⁸. Πρόκειται για την τελική ρήση ενός αναπόφευκτου τέλους. Η απόφαση είχε ήδη παρθεί και επέβαλλε *αφανισμό των Εβραίων*. Τον χειμώνα του 1943 και ενώ πλέον ήταν εμφανές ότι η Γερμανία έχανε και αυτόν τον πόλεμο οι Ναζί συνέχισαν την εξόντωση των Εβραίων αυτήν την φορά από πόθο για εκδίκηση και καθαρό μίσος, λες και αυτό θα τους παρηγορούσε. «Η εξόντωση των Εβραίων οφειλόταν πλέον στην επιθυμία των ναζί να εξασφαλίσουν ότι οι μεγαλύτεροι εχθροί τους δεν θα έβγαζαν κέρδος από το πόλεμο, ανεξαρτήτως του τέλους του»¹⁴⁹, χωρίς ποτέ να ξεχνιέται και η ιδεολογία τους γύρω από τον συγκεκριμένο πληθυσμό. Ο Χίτλερ είχε πει ότι αν προκαλείτο ποτέ Έβ παγκόσμιος πόλεμος τότε υπεύθυνοι θα ήταν οι Εβραίοι και δεν θα έμενε τίποτα άλλο παρά η γενοκτονία τους. Σε λόγο του το 1939 λέει χαρακτηριστικά: «αν οι Εβραίοι κεφαλαιοκράτες εντός και εκτός Ευρώπης καταφέρουν να σύρουν τα έθνη σε έναν ακόμη παγκόσμιο πόλεμο, τότε το αποτέλεσμα δεν θα είναι η επικράτηση του μολοσεβικισμού στην γη, και άρα η νίκη των απανταχού Εβραίων, αλλά ο αφανισμός της εβραϊκής φυλής στην Ευρώπη»¹⁵⁰.

Το μίσος και ο φανατισμός των ναζί απέναντι στους Εβραίους φαινόταν σε κάθε *συναναστροφή* μαζί τους. Όταν τους συλλάμβαναν πριν τους μεταφέρουν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης «τους συγκέντρωναν σε υπαίθριους χώρους με συρματοπλέγματα και τους φρουρούσαν ναζί με πολυβόλα. Για να διασκεδάσουν οι

¹⁴⁶ Laurence Rees, *Άουσβιτς*, ο.π., 108

¹⁴⁷ ευφημισμός που χρησιμοποιήθηκε αντί της εξόντωσης.

¹⁴⁸ Laurence Rees, *Άουσβιτς*, ο.π., 173

¹⁴⁹ Laurence Rees, *Άουσβιτς*, ο.π., 238

¹⁵⁰ Laurence Rees, *Οι Ναζί*, ο.π., 274

Γερμανοί φρουροί συχνά πυροβολούσαν μέσα στο πλήθος»¹⁵¹. Ακόμη και στην περίπτωση που επιβίωναν από την καταναγκαστική εργασία και τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης¹⁵² μέσα στα στρατόπεδα, πάλι εξοντώνονταν, καθώς αυτό ήταν ένα ακόμη δείγμα του πόσο επικίνδυνη φυλή είναι, μέσα στον ναζιστικό παραλογισμό. Οι στρατιώτες φρουροί SS δεν είχαν κανένα συναίσθημα λύπησης απέναντι στους Εβραίους, «είχαν διδαχτεί πως κάθε ίχνος συμπάθειας προκαλούνταν με δόλο από το ίδιο το θύμα. Ως *εχθροί του κράτους* αυτά τα πανούργα όντα εμφανίζονταν να χρησιμοποιούν κάθε μέσο κυρίως τον οίκτο εκείνων που τους κρατούσαν δέσμιους, προκειμένου να πετύχουν τον μοχθηρό σκοπό τους»¹⁵³, συντηρώντας έτσι την εικόνα του μοχθηρού και κρυμμένου εχθρού που τους είχε πια γίνει βίωμα. Στην Λιθουανία, όπου η λιθουανική αστυνομία ήταν σκληρότερη και από τα ίδια τα SS από τα οποία δεχόταν εντολές, λίγο πριν θανατωθούν οι Εβραίοι άντρες που είχαν συλληφθεί, εξαναγκάστηκαν να γράψουν γράμματα στους δικούς τους ζητώντας να τους στείλουν χρήματα, ρούχα και τρόφιμα. Στην συνέχεια η αστυνομία έδωσε τα γράμματα σε ντόπιους για να πάνε και να ληστέψουν τις οικογένειες των θυμάτων»¹⁵⁴.

Κρατούμενοι σε σταθμό τρένου με προορισμό στρατόπεδο συγκέντρωσης

¹⁵¹ Laurence Rees, *Αουσβιτς*, ο.π., 173

¹⁵² «Οι ψείρες θέριζαν, ξέσπασε επιδημία τύφου. Οι αρρώστιες σε συνδυασμό με την πείνα και την απόγνωση οδήγησαν σε φαινόμενα κανιβαλισμού. Κατά την διάρκεια της νύχτας οι αιχμάλωτοι τεμάχιζαν τα πτώματα, αφαιρούσαν τους γλουτούς, το συκώτι, τα πνευμόνια για να τα τηγανίσουν και να τα φάνε». Βλ. Laurence Rees, *Αουσβιτς*, ο.π., 173

¹⁵³ Laurence Rees, *Αουσβιτς*, ο.π., 35

¹⁵⁴ Laurence Rees, *Οι Ναζί*, ο.π., 281

Σκηνές όπως χωρισμοί γυναικών από τα παιδιά τους οδηγούσαν σε σπαρακτικά συναισθήματα που εκτός των άλλων δυσκόλευαν και το έργο των SS, οι οποίοι παρά την σκληρή εκπαίδευση και πλύση εγκεφάλου εμφάνιζαν πολλά δείγματα διαφθοράς. Πολλές γυναίκες Εβραίες είχαν πέσει θύματα σεξουαλικής κακοποίησης από τους Ναζί, διαπράττοντας έτσι φυλετικό έγκλημα σύμφωνα με τους νόμους του Ράιχ. Οι ληστείες αντικειμένων των νεκρών κρατουμένων ήταν συχνό φαινόμενο επίσης. Μάλιστα ο Χίμλερ μπροστά σε τέτοια φαινόμενα διαφθοράς και σε μια προσπάθεια ανύψωσης του ηθικού και δικαιολόγησης των άνομων πράξεων των στρατιωτών του, στην ομιλία του στο Πόζεν είπε: «Θέλω να σας μιλήσω ειλικρινά για ένα πολύ σημαντικό ζήτημα...μπορούμε να το συζητάμε μεταξύ μας, αλλά δεν πρέπει ποτέ να αναφερθεί δημόσια...Αναφέρομαι στην εκκαθάριση των Εβραίων, στην εξόντωση των Εβραίων. Οι περισσότεροι από σας θα γνωρίζετε τι σημαίνει να κείτονται εδώ εκατό πτώματα, πιο δίπλα πεντακόσια, ή παρακεί χίλια. Και...αν το χει δει κανείς αυτό, με ελάχιστες εξαιρέσεις ανθρώπινης αδυναμίας...το να παραμείνει κανείς τίμιος, αυτό είναι που μας έχει σκληρύνει. Είναι μια σελίδα δόξας στην ιστορία μας που δεν έχει γραφτεί ούτε θα ξαναγραφεί ποτέ. Πήραμε τον πλούτο που είχαν...έδωσα μια αυστηρή εντολή την οποία εκτέλεσε ο αντιστράτηγος Pohl: παραδώσαμε αυτό τον πλούτο στο Ράιχ, στο κράτος. Δεν κρατήσαμε τίποτα για τον εαυτό μας. Έχουμε το ηθικό δίκαιο, είχαμε καθήκον απέναντι στο λαό μας να το κάνουμε, να καταστρέψουμε τους ανθρώπους που ήθελαν να μας καταστρέψουν. Φέραμε σε πέρας αυτήν την δύσκολη αποστολή από αγάπη για τον λαό μας. Και η καρδιά μας, η ψυχή μας, ο χαρακτήρας μας δεν υπέστησαν κανένα κακό»¹⁵⁵.

Στην παγκόσμια ιστορία το έγκλημα της εξόντωσης πάνω από 5.000.000 Εβραίους δεν έχει μέτρο σύγκρισης. Είναι το μεγαλύτερο που συνέβη ποτέ στην ανθρωπότητα, και το γεγονός ότι δεν εξοντώθηκε ολόκληρος ο εβραϊκός πληθυσμός οφείλεται στο ότι οι Γερμανοί ηττήθηκαν στον πόλεμο και έτσι έμεινε ανολοκλήρωτο το σχέδιο τους για την *τελική λύση* στο ζήτημα των Εβραίων.

Ο Διαμαντόπουλος υποστηρίζει ότι το ναζιστικό χτύπημα στους Εβραίους αποτέλεσε ένα χτύπημα στην «μία πηγή του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Την απόλυτη αξία του ανθρώπου, ανεξαρτήτου φυλής και έθνους, όπως αυτή γενικεύθηκε στον χριστιανισμό, τον οποίο ο Χίτλερ ήθελε να εξαλείψει μετά την εξόντωση των

¹⁵⁵ Laurence Rees, *Λουσβιτς*, ο.π., 203

Εβραίων»¹⁵⁶. Ακόμη και η έννοια της συνείδησης ήταν κόκκινο πανί για τον ίδιο τον Χίτλερ που ήθελε να καταρρίψει την έννοια της ατομικότητας του ανθρώπου και οραματιζόταν την μαζική λειτουργία των ατόμων χωρίς προσωπικές επιλογές, με απλή υπακοή στον ανώτερο Φύρερ – καθοδηγητή. Σε ομιλία του δήλωσε πως «η συνείδηση είναι ανακάλυψη των Εβραίων, και αφού ισχύει αυτό και αφού το καθημαγμένο άτομο πρέπει να αποδεχθεί την εξαφάνιση της συνείδησής του σε μια κοινωνία ολικής κυριαρχίας, η συνείδηση πρέπει να εξαντικειμενιστεί στο πρόσωπο εκείνων που την ανακάλυψαν. Κατά συνέπεια η συνείδηση πρέπει να αφανιστεί μαζί με τους εφευρέτες της»¹⁵⁷.

Ο Rees σε μια προσπάθεια σύγκρισης δύο καθεστώτων που σκόρπισαν τον θάνατο και σημάδεψαν την ιστορία της ανθρωπότητας, γράφει: «Αυτή η επιμονή στην διεστραμμένη λογική τους (δηλαδή των ναζί) μέχρι τέλους, είναι ένας από τους παράγοντες που διαφοροποιούν την ναζιστική τελική λύση από άλλες γενοκτονίες όπως η δολοφονική συμπεριφορά του Στάλιν απέναντι στις εθνικές μειονότητες της Σοβιετικής Ένωσης. Ο Στάλιν μπορεί να εκδίωξε ολόκληρες εθνότητες αλλά το σοβιετικό σύστημα δεν αποζητούσε την εξόντωσή τους. Οι ναζί αντίθετα προκειμένου να πραγματοποιήσουν τον στόχο τους, έπρεπε με τον ένα ή τον άλλο τρόπο να απομακρύνουν από την χώρα ακόμα και τον τελευταίο Εβραίο»¹⁵⁸.

Ο αντισημιτισμός όπως εύκολα και βαθιά υιοθετήθηκε από την ναζιστική Γερμανία, εξίσου δύσκολα τερματίστηκε. Στην ΕΣΣΔ και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπου ο αντισημιτισμός αποκηρύχθηκε επίσημα, συνέχισε να εμφανίζεται με νέες μορφές. Από την πρόσφατη δεκαετία του '40 μέχρι το θάνατο του Ιωσήφ Στάλιν το 1953, οι αντισημιτικές διώξεις έλαβαν τη μορφή εκτοπίσεων, φυλακίσεων και πολιτισμικής καταστολής. Ακόμη και η διεθνής κοινότητα τον είχε αποδεχτεί, αν σκεφτεί κανείς πως τα Ηνωμένα Έθνη δεν τον καταδίκασαν ως ρατσισμό μέχρι το 1999.

¹⁵⁶ Θανάσης Διαμαντόπουλος, ο.π., 19

¹⁵⁷ Στέφανος Ροζάνης, ο.π., 35

¹⁵⁸ Laurence Rees, *Λουσβιτς*, ο.π., 131

Ομοφυλόφιλοι

Αν και στην Ευρώπη του Διαφωτισμού πολλές είναι οι χώρες που αποδέχονται την ομοφυλοφιλική τάση ορισμένων ανθρώπων χωρίς να την κατηγορούν, και γίνονται βήματα κοινωνικής απελευθέρωσης των γκέι, στην Γερμανική Αυτοκρατορία (Δεύτερο Γερμανικό Ράιχ) δημιουργήθηκε ο Ποινικός Νόμος του 1871 που απαγόρευε ρητά *«τις μη σύμφωνες με τη φύση σεξουαλικές πράξεις, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που διαπράττονται μεταξύ ατόμων άρρενος φύλου και μεταξύ ανθρώπου και ζώων»*. Οι πράξεις αυτές *«τιμωρούνται με φυλάκιση και απώλεια πολιτικών δικαιωμάτων»*. Το άρθρο 175 του Ποινικού Κώδικα του Ράιχ προέβλεπε συγκεκριμένα:

«1. Άνδρας που ενδίδει σε ποινικά κολάσιμη συμπεριφορά με άλλον άνδρα ή επιτρέπει στον εαυτό του να λάβει μέρος σε τέτοια δραστηριότητα, τιμωρείται με φυλάκιση..

2. Εάν ένας από τους συμμετέχοντες είναι κάτω της ηλικίας των είκοσι ενός ετών και το αδίκημα δεν υπήρξε ιδιαίτερα σοβαρό, το δικαστήριο μπορεί να τον απαλλάξει από την ποινή της φυλάκισης»¹⁵⁹

Κύριος εκπρόσωπος και πρώτος εκφραστής των δικαιωμάτων των ομοφυλοφίλων υπήρξε ο Γερμανός δικηγόρος Καρλ Χάινριχ Ούλριχς, ο οποίος και διατύπωσε την θεωρία του *«τρίτου φύλου»* που υποστηρίζει πως *«οι άρρενες ομοφυλόφιλοι είναι, στην πραγματικότητα, ψυχές γυναικών παγιδευμένες σε ανδρικό σώμα, ενώ το αντίστροφο εξηγεί γιατί υφίστανται και γυναίκες ομοφυλόφιλες»¹⁶⁰*. Εφόσον, κατά συνέπεια, η ομοφυλοφιλία είναι μια έμφυτη συμπεριφορά, το Κράτος οφείλει να την αποποινικοποιήσει. Όταν ο Ούλριχς πέθανε το 1895, το κίνημά του διασπάσθηκε και μερικοί υποστηρικτές του ακολούθησαν τον διάδοχό του Μάγκνους Χίρσφελντ .

Ο Μάγκνους Χίρσφελντ – γιατρός νευρολόγος στο Βερολίνο στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, αφιέρωσε την μισή ζωή του στην μελέτη και την υπεράσπιση της ομοφυλοφιλίας. Το 1897 ίδρυσε την *«Επιστημονική Ανθρωπιστική Επιτροπή»* και το 1919 το *«Ινστιτούτο για την Σεξουαλική έρευνα»*, ένα ίδρυμα για την μελέτη σεξουαλικών προβλημάτων, όπου είχε δημιουργήσει μια βιβλιοθήκη 10 χιλιάδων τόμων, και συγχρόνως ήταν τόπος οργάνωσης και διεξαγωγής συζητήσεων προσελκύοντας το ενδιαφέρον χιλιάδων επισκεπτών, καθιστώντας το Βερολίνο

¹⁵⁹ <http://frank.mtsu.edu/~baustin/homobg.html>

¹⁶⁰ <http://frank.mtsu.edu/~baustin/homobg.html>

«Μέκκα των ομοφυλοφίλων»¹⁶¹. Την ίδια χρονιά γυρίστηκε και η πρώτη ομοφυλοφιλική ταινία στο Βερολίνο από τον Ρίτσαρντ Όσβαλντ με πρωτοβουλία του Χίρσφελντ υπό τον τίτλο «*Διαφορετικός από τους άλλους*». Οι ναζί έκαψαν τις περισσότερες κόπιες της ομοφυλοφιλικής ταινίας, ενώ κατά την διάρκεια προβολής της στην Βιέννη άνοιξαν πυρ κατά των θεατών και τραυμάτισαν πολλούς από αυτούς. Ο Χίρσφελντ δέχτηκε επιθέσεις για την κοινωνική του δράση όπως αυτή του 1921, όπου αφού τον έδειραν ανελέητα στο Μόναχο, τον εγκατέλειψαν στον δρόμο με ανοιγμένο κεφάλι, θεωρώντας τον νεκρό. Δυο χρόνια αργότερα δέχθηκε επίθεση στην Βιέννη με περίστροφο¹⁶².

Γεγονός είναι ότι αφότου έληξε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και επήλθε η εγκαθίδρυση της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, δημιουργήθηκε ένα πιο φιλελεύθερο κλίμα στη χώρα και το καθεστώς, αν και δεν καταργήθηκε το άρθρο 175, χωρίς όμως να εφαρμοστεί ή να ενισχυθεί. Εκείνη την περίοδο παρατηρείται αύξηση των χώρων συνάντησης ομοφυλόφιλων, της κυκλοφορίας βιβλίων, κινηματογραφικών ταινιών και περιοδικών σχετικών με τους ομοφυλόφιλους, ενώ η ομοφυλοφιλία εκδηλωνόταν περισσότερο ανοιχτά και αποτελούσε όλο και περισσότερο ελεύθερο θέμα συζήτησης. Στα μέσα της δεκαετίας του 1920 η κυβέρνηση προσπάθησε να ενισχύσει την ισχύουσα νομοθεσία, πρόταση που καταψηφίστηκε το 1929. Αυτή η καταψήφιση θεωρήθηκε νίκη των ομοφυλοφίλων που όμως είχαν παραλείψει να δώσουν την δέουσα – όπως αποδείχθηκε – σημασία στις συντηρητικές απόψεις που είχαν εκφράσει οι βουλευτές του Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος, τις οποίες και θα εφάρμοζαν το 1933 όταν ανέλαβαν την εξουσία.

Υποστήριζαν ότι πίσω από το ομοφυλοφιλικό κίνημα κρύβονταν οι Εβραίοι, οι οποίοι με αυτή την προσπάθεια ήθελαν να υποσκάψουν την ηθική του γερμανικού έθνους. Οι ομοφυλόφιλοι θεωρήθηκαν *μίασμα*, λοιπόν, για την καθαρότητα της γερμανικής φυλής και αυτό γιατί ήταν ασύμβατοι με την φυλετική καθαρότητα, δεν μπορούσαν να συνεισφέρουν στην αναπαραγωγή του έθνους, την αύξηση της Άριας φυλής και συνεπώς ολόκληρης της γερμανικής ισχύος. Ως εκ τούτου δεν χρησίμευαν καθόλου στην Γερμανία, αποτελούσαν περιθωριακή κοινωνική ομάδα και επομένως έπρεπε να εκδιωχθούν ή καλύτερα ακόμη να εξοντωθούν. Έχει αποδειχθεί ιστορικά ότι «ένα ισχυρό καθεστώς που θέλει να εδραιωθεί, είτε αυτό ανήκει στην δεξιά είτε στην αριστερά, είτε είναι φασιστικό, είτε κομμουνιστικό, τα πρώτα θύματα που

¹⁶¹ Dominique Fernandez, *Η αρπαγή του Γανυμήδη*, Εξάντας, Αθήνα 1995, 83

¹⁶² Dominique Fernandez, ο.π., 82

θυσιάζει στον βωμό του κράτους, ανήκουν πάντα στην ίδια κατηγορία περιθωριακών»¹⁶³. Κυνηγήθηκαν και αυτοί από τους ναζιστές και υπέφεραν όσα όλοι οι κρατούμενοι στα στρατόπεδα συγκέντρωσης - ίσως με λίγο πιο αυστηρούς όρους από τους υπόλοιπους.

Οι ναζιστές επέλεξαν για τις τελετές τους που σκοπό είχαν να εξυψώσουν το φρόνημα του λαού επιδεικνύοντας την ρώμη και την τελειότητα της Άριας φυλής, γυμνούς αθλητές πρότυπα αρμονίας και ομορφιάς¹⁶⁴ που συμβόλιζαν την αρχαία Ελλάδα, σε μια προσπάθεια να αποδειχθεί η συγγένεια αυτής με την ιδεατή Γερμανία που ο Χίτλερ είχε δημιουργήσει. Το αποτέλεσμα όμως δεν ήταν το επιθυμητό, καθώς και ο φασισμός και ο ναζισμός παρεξέκλιναν τελικά από την αρχαία τέχνη και τον νεοκλασικισμό. «Το παράδοξο αποτέλεσμα αυτής της ναζιστικής παραποίησης είναι οι υπερβολικά αρρενωποί αθλητές και πολεμιστές να δίνουν την εντύπωση πως ποζάρουν για τα γκέι περιοδικά. Απουσία διαφορούμενου, πολύ τέλεια ομορφιά, στάσεις αβανταδόρικες, τέχνη επιφανειακή τύπου αφίσας. Όλα τα φαντάσματα της ομοφυλόφιλης φαντασίας βρίσκουν ελεύθερη έκφραση σε αυτές τις υπέρμετρα ερωτοποιημένες αλλά με ένα νόημα μονόπλευρο φιγούρες»¹⁶⁵.

Από το 1931 υπαναχωρεί και η στήριξη του κομμουνιστικού κόμματος στο πρόσωπο του Χίρσφελντ, απομένοντας μόνος στην αντιμετώπιση της ναζιστικής μανίας εναντίον αυτού και των ομοφυλόφιλων που εκπροσωπούσε¹⁶⁶. Το 1934, ένα χρόνο μετά την ανάληψη της εξουσίας από το Εθνικοσοσιαλιστικό κόμμα, και ενώ η αντισημιτική και εθνικοσοσιαλιστική προπαγάνδα είχε πλέον ενταθεί, μια εφημερίδα του Βερολίνου διακήρυξε ότι έπρεπε να απαλλαγούν οι βιβλιοθήκες από όλα τα διαποτισμένα με μη *γερμανικό πνεύμα* βιβλία και ανήγγειλε ότι η νεολαία των ναζί θα άρχιζε την εκκαθάριση από το Ινστιτούτο του Χίρσφελντ. Στις 6 Μαΐου περίπου εκατό νεαροί που τους μετέφεραν καμιόνια, εισέβαλαν στο κτήριο, πέταξαν αρχεία, χειρόγραφα, συλλογές σημειώσεων και βιβλία από τα παράθυρα, τα στοίβαζαν μέσα σε φορτηγά, ενώ μια μπάντα παίζοντας αδιάκοπα πατριωτικούς ύμνους, συγκέντρωνε το ενδιαφέρον των αργόσχολων¹⁶⁷. Μερικές μέρες αργότερα έκαψαν σε μεγάλη πομπή στην πλατεία της Όπερας την τεράστια λεία. Επρόκειτο για μια συμβολική

¹⁶³ Dominique Fernandez, ο.π., 85

¹⁶⁴ Dominique Fernandez, ο.π., 215

¹⁶⁵ Dominique Fernandez, ο.π., 216

¹⁶⁶ Dominique Fernandez, ο.π., 86

¹⁶⁷ Dominique Fernandez, ο.π., 84

κίνηση εκ μέρους των ναζιστών δείχνοντας έτσι την απέχθεια και τον πόλεμο που είχαν κηρύξει ενάντια στους ομοφυλόφιλους και την κοινωνική απελευθέρωση τους.

Καύση βιβλίων στην Όπερα του Βερολίνου

Το 1935 το άρθρο 175 περί ομοφυλοφιλίας καταργείται, αν και στην ουσία τροποποιείται σε ένα σκληρό νομοθέτημα που προβλέπει:

«Άρθρο 175: Άνδρας, ο οποίος συνάπτει σεξουαλική σχέση με άλλον άνδρα ή επιτρέπει σε άλλον άνδρα να τον χρησιμοποιήσει ως σεξουαλικό αντικείμενο, τιμωρείται με φυλάκιση. Εάν ο κατηγορούμενος είναι κάτω των 21 ετών, το δικαστήριο μπορεί, σε όχι ιδιαίτερα σοβαρές περιπτώσεις, να μην επιβάλει φυλάκιση.

Άρθρο 175α: Κάθειρξη διαρκείας μέχρι δέκα ετών ή, όπου υφίστανται ελαφρυντικά, φυλάκιση όχι μικρότερη των τριών μηνών, θα επιβάλλεται σε:

- 1.άνδρα ο οποίος με βία ή απειλή σωματικής ή ψυχολογικής βίας ή απειλή αφαίρεσης ζωής, εξαναγκάζει άλλον άνδρα σε σεξουαλική πράξη ή επιτρέπει στον εαυτό του να συμμετέχει σε αυτή,
- 2.άνδρα ο οποίος, εκμεταλλευόμενος σχέση που βασίζεται σε υπηρεσία, εργοδοσία ή εξάρτηση, εξαναγκάζει άλλον άνδρα σε σεξουαλική πράξη ή επιτρέπει στον εαυτό του να συμμετέχει σε αυτή,
- 3.άνδρα, άνω των 21 ετών, ο οποίος αποπλανώντας άνδρα κάτω των 21 ετών εξαναγκάζει άλλον άνδρα σε σεξουαλική πράξη ή επιτρέπει στον εαυτό του να συμμετέχει σε αυτή,
- 4.άνδρα ο οποίος δημόσια προβαίνει σε σεξουαλική πράξη ή πρόκληση με άνδρες ή επιτρέπει στον εαυτό του να συμμετάσχει σε αυτή.

Άρθρο 175β: *Μη φυσιολογική σεξουαλική πράξη μεταξύ ανθρώπου και ζώων τιμωρείται με φυλάκιση. Είναι, επίσης, δυνατή η επιβολή ποινής απώλειας των πολιτικών δικαιωμάτων*»¹⁶⁸.

Οι ομοφυλόφιλοι σύμφωνα με το νέο νομοθετικό πλαίσιο, ορίζονταν ως *μη κοινωνικοποιημένα άτομα*, απειλή για την ηθική αγνότητα της Γερμανίας, που ήταν αποστολή της αστυνομίας να την εγγυάται. Το 1934 συνελήφθησαν 766 άτομα ως ομοφυλόφιλοι. Το 1936 οι συλληφθέντες έφθασαν τους 4.000 ενώ το 1938 ξεπέρασαν τους 8.000. Το 1936, ύστερα από εντολή του Χίμλερ, δημιουργήθηκε το Κεντρικό Γραφείο του Ράιχ για την καταπολέμηση της ομοφυλοφιλίας, που στόχο είχε τον εντοπισμό και σύλληψη όλων των ομοφυλόφιλων της Γερμανίας και τον εγκλεισμό τους σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, ενθαρρύνοντας και σε αυτήν την περίπτωση την τακτική της καταγγελίας και πληροφοριοδότησης. Άτομα που υποπεύονταν την ομοφυλοφιλία κάποιου γνωστού τους τον κατέδιδαν σε αυτήν την υπηρεσία, προσφέροντας έτσι τις άτυπες υπηρεσίες τους στο έθνος. Όσοι συλλαμβάνονταν ανακρίνονταν για να καταδώσουν κι άλλους ομοφυλόφιλους και τελικά παραπέμπονταν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης για να εκτίσουν την ποινή τους.

Στην στολή τους έφεραν ως διακριτικό το ροζ τρίγωνο, που συμβόλιζε την θηλυπρέπεια αυτών των ανδρών, ενώ ήταν μεγαλύτερο από τα υπόλοιπα εμβλήματα των ατόμων μέσα στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, καθώς οι ναζί ήθελαν να αναγνωρίζουν εύκολα αυτή την ομάδα κρατουμένων¹⁶⁹. Υπήρχαν αυτοί που θεωρούσαν πως οι ομοφυλόφιλοι έπρεπε να εξοντωθούν, υπήρχαν όμως και άλλοι πιο συγκαταβατικοί, οι οποίοι πίστευαν πως η ομοφυλοφιλία ήταν *ασθένεια, ορμονική ή γενετική ή ψυχική ανωμαλία* και μάλιστα *μεταδοτική*. Αυτό συνέβαινε γιατί πολλοί Γερμανοί ήταν ομοφυλόφιλοι, και άρα θα ήταν σφάλμα η εξόντωση ανδρών της ανώτερης φυλής. Χαρακτηριστικό είναι ότι διώξεις ομοφυλόφιλων δεν πραγματοποιήθηκαν σε καμία από τις κατεχόμενες χώρες, αλλά περιορίστηκαν στην Γερμανία, εφόσον αυτό που απασχολούσε τους ναζί ήταν η φυλετική ανωτερότητα και καθαρότητα των Γερμανών και μόνον. Οι ναζί ήθελαν να *αναμορφώσουν* και να *εκπαιδεύσουν* τον ομοφυλόφιλο πληθυσμό, επαναφέροντάς τον στον σεξουαλικά *ορθό* δρόμο, για αυτό και δεν ασχολήθηκαν τόσο με τους *περιστασιακά* ομοφυλόφιλους, αλλά προσπάθησαν να εγκλωβίσουν τους *αθεράπευτα* ομοφυλόφιλους. Έτσι, μέσα στα στρατόπεδα συγκέντρωσης εφαρμόστηκαν ιατρικά πειράματα με την λογική του

¹⁶⁸ <http://frank.mtsu.edu/~baustin/homobg.html>

¹⁶⁹ <http://www.remember.org/educate/elman.html>

ότι η ομοφυλοφιλία είναι *θεραπεύσιμη* και έπρεπε να επιδιωχθεί η θεραπεία των *πασχόντων*.

Ο Δανός ταγματάρχης των SS και ερευνητής γιατρός Καρλ Βερνέτ, ισχυρίστηκε ότι έχει αναπτύξει ένα ορμονικό εμφύτευμα, το οποίο ήταν ικανό να *θεραπεύει* την ομοφυλοφιλία. Το εγχείρημα του Βερνέτ χρηματοδοτήθηκε και παρασχέθηκε εργαστηριακός εξοπλισμός, καθώς και το αναγκαίο πειραματικό υλικό: Του επιτράπηκε να χρησιμοποιήσει ομοφυλόφιλους κρατούμενους στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Μπούχενβαλντ ως υποκείμενα των πειραμάτων του. Έτσι, κρατούμενοι υποβλήθηκαν σε εγχειρίσεις για την τοποθέτηση εμφυτευμάτων τεστοστερόνης και, παρά το γεγονός ότι κανείς δεν πέθανε από αυτά καθαυτά τα εμφυτεύματα, σε τουλάχιστον δύο εμφανίσθηκαν μετεγχειρητικές επιπλοκές, οι οποίες οδήγησαν στον θάνατό τους. Σε μερικές αναφορές ασθενών καταγράφονταν βελτιώσεις, όμως στην πλειοψηφία δεν παρουσιάζονταν αξιόλογες αλλαγές. Το συμπέρασμα του Δρ. Βερνέτ, για την αποτυχία της μεθόδου του ήταν ότι επρόκειτο για *περιπτώσεις χρόνιων ή μη θεραπεύσιμων μορφών ομοφυλοφιλίας*. Σαν συνέπεια της αποτυχίας του εγχειρήματος, ως συνόλου, η χρηματοδότηση του προγράμματος αυτού διακόπηκε από τα ανώτερα κλιμάκια των SS και τα *πειραματόζωα* επέστρεψαν στη ζωή του *κανονικού* κρατούμενου¹⁷⁰. Ο Χίμλερ στις 20 Μαΐου 1939, με μνημόνιό του προς τους διοικητές των στρατοπέδων, επέτρεπε τον ανοικτό εκβιασμό των ομοφυλόφιλων με ευνουχισμό, που έγινε πραγματικότητα για αρκετούς κρατούμενους, οι οποίοι ευνουχίστηκαν.

Η πρώτη ηγεσία των Ναζί συμπεριλάμβανε έναν αριθμό γνωστών ομοφυλόφιλων. «Μέχρι το 1936, ωστόσο, είχαν αποβληθεί από το κόμμα και ο Χάινριχ Χίμλερ ηγήθηκε μιας προσπάθειας να διωχθούν όλοι οι ομοφυλόφιλοι. Το 1928 περίπου 1,2 εκατομμύριο γκέι και λεσβίες είχαν δηλώσει ανοιχτά τη σεξουαλικότητά τους στη Γερμανία, μεταξύ των οποίων και κορυφαία στελέχη του ναζιστικού κόμματος όπως ο Έρνστ Ρεμ»¹⁷¹.

Ο Ρεμ ήταν μέλος της οργάνωσης του Χίρσφελντ και σύχναζε ανοικτά σε σημεία συνάντησης ομοφυλόφιλων. Το 1933 ήταν ηγέτης της SA και, παράλληλα, ανταγωνιστής του Χίτλερ στην ηγεσία του Κόμματος. Με την άνοδο του Κόμματος στην εξουσία, η - αριστερή κυρίως - αντιπολίτευση επιτέθηκε στο Κόμμα με

¹⁷⁰ <http://frank.mtsu.edu/~baustin/homobg.html>

¹⁷¹ Κάρολος Μαντζάκος, «Το δικό μας ολοκαύτωμα», περιοδικό 10%, τεύχος 21, Ιανουάριος – Μάρτιος 2008

επιχείρημα και την ύπαρξη ομοφυλόφιλων στην ηγεσία του, με τον Ρεμ να αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους. Βασικός υποστηρικτής του Ρεμ ήταν ο Χάινριχ Χίμλερ, ο οποίος υποστήριξε την άποψη ότι πίσω από αυτή τη δυσφημιστική εκστρατεία κρυβόταν εβραϊκός δάκτυλος. Ο Χίτλερ, ο οποίος είχε προσωπική φιλία με τον Ρεμ, δεν εκδηλώθηκε ανοικτά, ωστόσο, όταν θεώρησε πως απειλείται από την ηγετική φιλοδοξία του Ρεμ απέναντι στη δική του εξουσία, αποφάσισε να λάβει δραστικά μέτρα. Οργανώθηκε έτσι μια σφαγή της ηγεσίας των SA, η οποία έγινε γνωστή ως *Η νύχτα των μεγάλων μαχαιριών*. Ο Ρεμ, μαζί με όλα τα ηγετικά στελέχη των SA συνελήφθησαν και εκτελέστηκαν¹⁷². Ο Χίτλερ δικαιολόγησε την πράξη αυτή με κύριο επιχείρημα την ομοφυλοφιλία του Ρεμ. Την θέση των SA κατέλαβαν τα SS, με ηγέτη τους τον Χίμλερ.

Ernst Julius Röhm

Υπολογίζεται ότι πάνω από ένα εκατομμύριο Γερμανοί έγιναν στόχος, από τους οποίους περίπου «100.000 άνθρωποι συνελήφθησαν κατηγορούμενοι ως ομοφυλόφιλοι στο διάστημα 1933-1945 εκ των οποίων οι 50.000 εκτελέστηκαν. Ωστόσο, ο αριθμός είναι σίγουρα μεγαλύτερος, δεδομένου ότι αρκετές χιλιάδες γκέι Εβραίοι φορούσαν το κίτρινο τρίγωνο»¹⁷³. Ένας επιπλέον άγνωστος αριθμός εγκλείστηκε σε κρατικά ψυχιατρεία. Εκατοντάδες Ευρωπαίοι ομοφυλόφιλοι που ζούσαν σε κατεχόμενες χώρες ευνουχίστηκαν βάσει δικαστικής απόφασης και πολλοί συμμετείχαν στα ιατρικά πειράματα που αναφέρθηκαν παραπάνω.

¹⁷² Dominique Fernandez, ο.π., 87

¹⁷³ Κάρολος Μαντζάκος, «Το δικό μας ολοκαύτωμα», περιοδικό 10%, τεύχος 21, Ιανουάριος – Μάρτιος 2008

Ο αριθμός των κρατούμενων ομοφυλόφιλων υπολογίζεται στους 10 έως 15 χιλιάδες άνδρες¹⁷⁴, οι οποίοι αντιμετώπισαν ιδιαίτερα σκληρή μεταχείριση από το προσωπικό των στρατοπέδων. Η συμπεριφορά προς αυτούς με το ροζ τρίγωνο ήταν κτηνώδης, ενώ οι φύλακες ενθάρρυναν τέτοια συμπεριφορά προς αυτούς και από άλλες κατηγορίες κρατουμένων, ιδιαίτερα από αυτούς με το κόκκινο (ποινικοί) και το πράσινο τρίγωνο (πολιτικοί κρατούμενοι). Δεν τους επιτρεπόταν να αναλάβουν καμία θέση με την παραμικρή, έστω, ευθύνη. Η κατάσταση αυτή δημιουργούσε πρόσθετο ψυχολογικό βάρος στους ομοφυλόφιλους κρατούμενους, μην μπορώντας να βρουν στήριγμα πουθενά. Έτσι, οι θάνατοι ομοφυλοφίλων ήταν τριπλάσιοι, συγκρινόμενοι με αυτούς των άλλων κοινωνικών ομάδων¹⁷⁵.

Στην δίκη της Νυρεμβέργης, όσο παράξενο και αν ακούγεται, δεν αναγνωρίστηκε η εξόντωση αυτής της κοινωνικής ομάδας και «πολλοί κρατούμενοι μετά την απελευθέρωση ξαναφυλακίστηκαν καθώς το άρθρο 175 συνέχισε να ισχύει τόσο στη Δυτική όσο και στην Ανατολική Γερμανία μέχρι τη δεκαετία του 1960. Μόλις τη δεκαετία του 1970 οι ιστορικοί άρχισαν να συμπεριλαμβάνουν επίσημα τους ομοφυλόφιλους στα θύματα του Ολοκαυτώματος»¹⁷⁶. «Σιωπή κάλυψε την περίπτωση των θυμάτων με τα ροζ τρίγωνα, η λογοκρισία συνεχίζει να τους σβήνει και πέρα από τον θάνατο, από την μνήμη των ζωντανών. Εκατοντάδες χιλιάδες ομοφυλόφιλων σφαγιάστηκαν με διαταγή του Χίμλερ, αλλά λίγοι τούς θυμούνται στα επίσημα μνημόσυνα για τους ομήρους. Υπάρχουν λοιπόν δυο είδη ομήρων : οι δοξασμένοι – όμηροι για λόγους φυλής η αντίστασης – και οι αισχροί –λόγω ερωτικής προτίμησης»¹⁷⁷. Η γερμανική κυβέρνηση μόλις το 2002 αναγνώρισε τους ομοφυλόφιλους ως θύματα της ναζιστικής θηριωδίας καθώς και δικαιούχους αποζημιώσεων για όσους ζούσαν ακόμα, ενώ στις 27 Ιανουαρίου του 2005, στην επέτειο των 60 χρόνων από την απελευθέρωση του Άουσβιτς, ήρθε και η επίσημη αναγνώριση από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

¹⁷⁴ Οι ομοφυλόφιλες γυναίκες, οι λεσβίες, δεν διώκονταν στον ίδιο βαθμό με τους άνδρες ομοφυλόφιλους. Ο αριθμός τους ήταν αρκετά μικρότερος, καθώς ο σεξουαλικός τους προσανατολισμός χαρακτηριζόταν ως «αντικοινωνική συμπεριφορά» και όχι ομοφυλοφιλία.

¹⁷⁵ εξαιρούνται εννοείται οι Εβραίοι και οι Αθίγγανοι. Σύμφωνα με τον Χάιντς Χέγκερ στα στρατόπεδα συγκέντρωσης οι ομοφυλόφιλοι «είχαν μεγαλύτερο ποσοστό θνησιμότητας σε σχέση με άλλες σχετικά μικρές ομάδες θυμάτων, όπως οι Μάρτυρες του Ιεχωβά και οι πολιτικοί κρατούμενοι».

¹⁷⁶ Κάρολος Μαντζάκος, «Το δικό μας ολοκαύτωμα», περιοδικό 10%, τεύχος 21, Ιανουάριος – Μάρτιος 2008

¹⁷⁷ Dominique Fernandez, ο.π., 359

Αθίγγανοι

Οι Αθίγγανοι ήταν μία ακόμα πληθυσμιακή ομάδα, η πιο σημαντική μαζί με τους Εβραίους και τους ομοφυλόφιλους που έζησε το ολοκαύτωμα που οι ναζί προκάλεσαν. Στα πλαίσια της εφαρμογής της ναζιστικής ιδεολογίας περί *φυλετικής υγιεινής* οι Ρομά, όπως αλλιώς αποκαλούνται αντιμετωπίστηκαν από τους ναζί ως *κατώτερη φυλετικά, ηθικά και διανοητικά*, όπως επίσης και *αντικοινωνική πληθυσμιακή ομάδα*, και συνεπώς εξοντώθηκαν σε γκέτο και σε στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Από την εγκατάστασή τους στην Ευρώπη και λόγω των αντισυμβατικών συνθηκών διαβίωσής τους και της νομαδικής τους τάσης, οι Αθίγγανοι ποτέ δεν κατάφεραν να αφομοιωθούν στην τοπική κοινωνία όπου ζούσαν, όντας πάντα ανεξάρτητοι, αυτόνομοι ενώ οι διακρίσεις σε βάρος τους δεν ξεπεράστηκαν ποτέ. Προϋπόθεση για την ένταξή τους στην κοινωνία ήταν η εκπαίδευσή τους και αυτή η πρόθεση των κρατών επαναλαμβανόταν συνεχώς. Οι κάτοικοι αν και συμφωνούσαν με αυτήν την τακτική διαφωνούσαν και πολλές φορές στέκονταν εμπόδιο στην εγκατάσταση των νομάδων στην δική τους περιοχή. Μέχρι και την ανάληψη της εξουσίας από το Εθνικοσοσιαλιστικό Γερμανικό Εργατικό Κόμμα, οι Αθίγγανοι εξακολουθούσαν να ταλαιπωρούνται από τις αρχές, με ξαφνικές επιχειρήσεις της αστυνομίας στους καταυλισμούς, εκδιώξεις και απαγορεύσεις εγκατάστασης αλλά και οικονομικής δραστηριοποίησης στους τόπους διαμονής τους. Με την εγκαθίδρυση του ναζιστικού καθεστώτος η γκετοποίηση αναπτύχθηκε σταδιακά, ενώ σιγά σιγά έχασαν την νομιμότητά τους αφού δεν μπορούσαν να σταθούν πλέον στην φυλετική ιδεολογία των Ναζί. «Το ιστορικό και γενεαλογικό γεγονός ότι ο λαός των Τσιγγάνων προερχόταν μεν από την Ινδία- και ως εκ τούτου έπρεπε να θεωρηθεί Άριος- αλλά στην πορεία προς την Ευρώπη είχε προβεί σε επιγαμίες με άλλους λαούς και ως μια μεικτή φυλή δεν είχε θέση στην ναζιστική Γερμανία»¹⁷⁸.

Μαζί με τους Εβραίους, οι Ρομά *επιλέχθηκαν* από το ναζιστικό καθεστώς ως οι φυλετικές ομάδες που έπρεπε να εξαλειφθούν από την Ευρώπη. Ένας νόμος της Βαυαρίας επέβαλλε την καταγραφή όλων των Τσιγγάνων ώστε να τους εμποδίσει να περιπλανώνται και να κατασκηνώνουν σε ομάδες. Ο νόμος επίσης προέβλεπε ότι θα στέλνονταν σε στρατόπεδα εργασίας για πάνω από δυο χρόνια αν δεν αποδείκνυαν

¹⁷⁸ Donald Kenrick, «Η γενοκτονία των Τσιγγάνων», *Ε- Ιστορικά*, Αδόλφος Χίτλερ, η άνοδος, η σφαγή, η κατάρρευση, Χ.Κ.Τεγόπουλος Α.Ε. Εκδόσεις Α.Ε., 113

ότι εργάζονται κανονικά. Το 1935 οι νόμοι της Νυρεμβέργης αναγνώρισαν τους Τσιγγάνους ως μη Αρίους¹⁷⁹ και έτσι αποκλείστηκαν από τα δικαιώματα του πολίτη του Ράιχ με ότι αυτό συνεπαγόταν, όπως είδαμε και στην περίπτωση των Εβραίων. Την ίδια χρονιά ο νόμος για την προστασία του γερμανικού αίματος κατέστησε τους γάμους μεταξύ Τσιγγάνων και Γερμανών παράνομους. Το 1938 ένας νόμος του Ράιχ έφερε την ονομασία «αγώνας κατά της Τσιγγάνικης μαστιγας»¹⁸⁰. Την ίδια χρονιά το Γραφείο Πληροφοριών του Μονάχου μετονομάστηκε σε «Γραφείο Εγκλημάτων του Ράιχ για την καταπολέμηση της Τσιγγάνικης Απειλής», με επικεφαλής τον διαβόητο Χάινριχ Χίμλερ. Στις 8 Δεκεμβρίου του 1938 ανακοίνωσε ότι «κάθε τοποθέτηση επί του ζητήματος των Αθίγγανων θα πρέπει να προκύπτει έχοντας υπ' όψιν την φυλετική καταγωγή αυτού του πληθυσμού και θα πρέπει να βασίζεται σε γνώση που απορρέει από εθνολογική έρευνα»¹⁸¹. Παράλληλα με την καταγραφή των πληθυσμών από την αστυνομία, επιχειρήθηκε η «ταξινόμηση όλων των νομάδων ανάλογα με την εθνική τους προέλευση»¹⁸² ενώ τα νεαρά Ρομά παιδιά αποκλείστηκαν από τα σχολεία, επειδή θα μπορούσαν να αποτελέσουν εθνικό κίνδυνο για τους συμμαθητές τους. Το κεντρικό γραφείο επέλεγε και επιστήμονες για την ανάθεση της καταγραφής των Ρομά και Σίντι στην Γερμανία. Για αυτούς τους σκοπούς δημιουργήθηκε το «Κέντρο Ερευνών Φυλετικής Υγιεινής», με επικεφαλής τον γιατρό Ρόμπερτ Ρίτερ. οι έρευνες που διεξήγαγε έδειξαν πως «το 90% των ανθρώπων οι οποίοι υπάγονταν στην κατηγορία Τσιγγάνος είχαν και μη Τσιγγάνους προγόνους»¹⁸³.

Ο Ρίτερ θεωρούσε ότι «οι αθίγγανοι ήταν *αντικοινωνική και εγκληματική φυλή* που έπρεπε να αφανιστεί. Ο τομέας έρευνας του ονομάστηκε από τον ίδιο «εγκληματική βιολογία» και προϋπέθετε ότι οι Ρομά και οι Σίντι είχαν εγκληματικές τάσεις εκ φύσεως, οι οποίες και κληρονομούνταν γενετικά»¹⁸⁴. Στην κοινωνία πολύ σύντομα υιοθετήθηκαν απόψεις περί της περίεργης ιδιοσυγκρασίας αυτής της φυλής που έπρεπε να αντιμετωπιστεί με κάποιον τρόπο. Έτσι θεωρήθηκε έγκλημα το γεγονός ότι οι Τσιγγάνοι ήταν ευπροσάρμοστοι και ανθεκτικοί στις δύσκολες συνθήκες διαβίωσης, στις οποίες μαθαίνουν από μικροί, και δεν συνάδουν με τις

¹⁷⁹ <http://iearn.org/hgp/aeti/aeti-1997/roma-in-holocaust.html>

¹⁸⁰ http://www.rroma.org/rroma_history/holocaust.html

¹⁸¹ <http://romnews.com/community/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=1257>

¹⁸² Donald Kenrick, «Η γενοκτονία των Τσιγγάνων», *Ε- Ιστορικά*, Αδόλφος Χίτλερ, η άνοδος, η σφαγή, η κατάρρευση, Χ.Κ.Τεγόπουλος Α.Ε. Εκδόσεις Α.Ε., 114

¹⁸³ Γιάννης Γεωργίου, Μαρία Δημητρίου, Εύα Πολίτου, «Ρομά: Κατοχή και αντίσταση στην Ελλάδα», *Ε- Ιστορικά*, Αδόλφος Χίτλερ, η άνοδος, η σφαγή, η κατάρρευση, Χ.Κ.Τεγόπουλος Α.Ε. Εκδόσεις Α.Ε., 169

¹⁸⁴ <http://www.romahistory.com/en/3-1.htm>

αξίες που θα πρέπει να διαποτίζουν το νέο άνθρωπο που ανατρέφεται στους κόλπους μιας κοινωνίας. Θεωρήθηκε επίσης πως οι νεαροί τσιγγάνοι είναι σεξουαλικά επιθετικοί ενώ τα κορίτσια χαρακτηρίζονται από ερωτική ασυδοσία και αυτά τους τα χαρακτηριστικά δεν πρόκειται να αλλάζαν αν οι άρρενες τσιγγάνοι δεν μεταφέρονταν σε στρατόπεδα εργασίας.

Παιδιά κρατούμενοι σε στρατόπεδο συγκέντρωσης

Στο Κέντρο Ερευνών σχηματίστηκαν τα γενεαλογικά δέντρα όλων των Αθίγγανων που καταγράφηκαν και διαπιστώθηκε ο *βαθμός επιμειζίας* τους με άλλες φυλές. Τα αρχεία αυτά προωθούνταν στην αστυνομία, η οποία τα χρησιμοποιούσε για να τους συλλάβει και να τους μεταφέρει στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της λογικής που επικρατούσε σχετικά με τους Τσιγγάνους αποτελεί το εξής γράμμα που ένας Αυστριακός Εθνικοσοσιαλιστής Περιφερειάρχης έγραψε σε υπουργό της Καγκελαρίας, το 1939: «Για λόγους που αφορούν την υγεία των πολιτών, Και επειδή έχει αποδειχθεί ότι κάποια απωθητικά χαρακτηριστικά των Τσιγγάνων είναι κληρονομικά και ότι είναι λαός αιώνων εγκληματιών που ζει παρασιτικά ανάμεσά μας και προκαλεί τεράστια ζημία, πρώτο μας καθήκον θα πρέπει να είναι η παρεμπόδισή τους από την περαιτέρω ανατροφή τους και όσοι είναι εν ζωή θα πρέπει να υπόκεινται σε σκληρή συστηματική δουλειά στα πλαίσια ενός στρατοπέδου εργασίας»¹⁸⁵. Μοναδικό όπλο στην αντιμετώπιση

¹⁸⁵ <http://romnews.com/community/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=1257>

αυτής της κατώτερης φυλής ήταν η στέρηση της ελευθερίας της, και συνεπώς της ελευθεριότητάς της, και αργότερα η εξόντωσή της.

Τον Σεπτέμβριο του 1939, 30.000 Σίντι και Ρομά εστάλησαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης των Auschwitz, Birkenau, Struthof της Αλσατίας και στην Κροατία. Στα περισσότερα στρατόπεδα συγκέντρωσης δημιουργήθηκαν ειδικές τομέας για τους Τσιγγάνους και από τον Φεβρουάριο του 1941 άρχισαν μαζικές συλλήψεις. «Παιδιά πάρθηκαν από τα ορφανοτροφεία και ζητήθηκε από τους Γερμανούς πολίτες να πληροφορούν την αστυνομία για οποιοδήποτε Τσιγγάνο ζούσε σε μόνιμη κατοικία και της είχε διαφύγει. Εντός ολίγων μηνών πάνω από 20000 άτομα είχαν μεταφερθεί βιαίως στο στρατόπεδο»¹⁸⁶. Υποχρεώθηκαν να φορούν ένα μαύρο τρίγωνο στην στολή τους για να ξεχωρίζουν από τους υπόλοιπους κρατούμενους.

Πολλοί Τσιγγάνοι κρατούμενοι πέθαναν από τις κακουχίες, την καταναγκαστική εργασία, τον υποσιτισμό, τα βασανιστήρια, ενώ αρκετοί ήταν αυτοί που οδηγήθηκαν κατευθείαν στους θαλάμους αερίων. Χρησιμοποιήθηκαν ως πειραματόζωα σε «πειράματα με τύφο, αλατόνερο, και ευλογία, αλλά ίσως το πιο τρομακτικό ήταν ότι έγινε προσπάθεια να χρησιμοποιηθούν σε πειράματα στέρωσης, με σκοπό την ανακάλυψη νέων μεθόδων για την στέρωση όλων των φυλών που θεωρούνταν κατώτερες»¹⁸⁷. Ακόμη και σε χωριά και σε καταυλισμούς Τσιγγάνων, ναζί στρατιώτες εισέβαλλαν, συλλάμβαναν ή εκτελούσαν εν ψυχρώ τους ανθρώπους, μαζί και γυναϊκόπαιδα. Αρκετοί εκτελούνταν ως όμηροι με το πρόσχημα αντιποίνων για τον θάνατο Γερμανών στρατιωτών από τακτικούς στρατιώτες. «Η αποστολή δολοφονίας των Τσιγγάνων στις κατεχόμενες περιοχές της Σοβιετικής ένωσης ανατέθηκε στις Δυνάμεις Ειδικών Αποστολών, στα στελέχη των οποίων δόθηκε η εντολή να εξαλείψουν τα φυλετικά ανεπιθύμητα στοιχεία. Πιστεύεται ότι συνολικά δολοφόνησαν πάνω από 30000 Τσιγγάνους»¹⁸⁸.

Πολλές ήταν οι συμμαχικές χώρες της ναζιστικής Γερμανίας που βοήθησαν στο έργο εξόντωσης του τσιγγάνικου πληθυσμού. «Η Ρουμανία ξεκίνησε μια πολιτική εκτόπισης των Τσιγγάνων στην περιοχή της Ουκρανίας. Το 1941-42 ένα σύνολο 43.000 Τσιγγάνων επρόκειτο να μεταφερθούν δια μέσου του Δνείστερου. Η κυβέρνηση άρχισε με την απέλαση των νομάδων, καθώς αυτοί είχαν τα δικά τους μεταφορικά μέσα – άμαξες και άλογα- και απλά χρειαζόνταν φρουρούς για να τους

¹⁸⁶ Donald Kenrick, «Η γενοκτονία των Τσιγγάνων», ο.π., 114

¹⁸⁷ Donald Kenrick, «Η γενοκτονία των Τσιγγάνων», ο.π., 116

¹⁸⁸ Donald Kenrick, «Η γενοκτονία των Τσιγγάνων», ο.π., 115

συνοδεύουν στο ταξίδι τους προς ανατολάς. Όταν έφτασαν ήταν υποχρεωμένοι να φτιάξουν οι ίδιοι τις καλύβες τους. Έκαψαν τις άμαξές τους για να ζεσταθούν και οι συνθήκες ήταν τόσο σκληρές, ώστε πολλοί από αυτούς πέθαναν στην διάρκεια του χειμώνα. Ακολούθησε η απέλαση των μόνιμα εγκατεστημένων με τρένο. Έφεραν από την Γερμανία κλειστά καμιόνια αερίων, φόρτωσαν τις γυναίκες και τα παιδιά, τους μετέφεραν στα δάση, τους θανάτωσαν με αέρια και τους έθαψαν επί τόπου. Τα λίγα υπάρχοντά τους στάθηκαν στην Γερμανία για να διανεμηθούν από φιλανθρωπικές οργανώσεις στον πολιτικό πληθυσμό. Πολλές από τις γυναίκες και τα παιδιά που απελάθηκαν είχαν άρρενες συγγενείς, οι οποίοι υπηρετούσαν στον ρουμανικό στρατό. Μερικοί από αυτούς πήραν άδεια από τους αξιωματικούς τους να πάνε στην Ουκρανία για να φέρουν πίσω τις οικογένειές τους, αλλά πολλοί διαπίστωσαν ότι οι συγγενείς τους είχαν ήδη πεθάνει από κρύο και πείνα. Υπολογίζεται ότι μόνο 4000 από τους εκτοπισθέντες γύρισαν πίσω μετά τον πόλεμο»¹⁸⁹. Στην Ρουμανία, Βουλγαρία και Γιουγκοσλαβία ο διωγμός και η εξόντωση των Τσιγγάνων πήρε μεγάλες διαστάσεις, ενώ κατά την δολοφονία τους στους τόπους εγκατάστασής τους, οι Ναζί φρόντιζαν να μην αφήνουν κανένα ίχνος πίσω τους, για αυτό τον λόγο δεν υπάρχει καμιά επίσημη καταγραφή των θυμάτων.

Το 1940 αποφασίστηκε και προτάθηκε η εκτόπιση των Τσιγγάνων στα ανατολικά. Σε πρώτη φάση ένα σύνολο 2.800 ατόμων μεταφέρθηκαν στην Πολωνία. Όμως το 1941, «οι ηγέτες των ναζί διεξήγαγαν ένα πείραμα με υδροκυάνιο στο Άουσβιτς όπου δολοφόνησαν 250 άρρωστους φυλακισμένους και 600 Ρώσους αιχμαλώτους πολέμου. Η ανακάλυψη αυτής της γρήγορης μεθόδου μαζικής δολοφονίας οδήγησε σε αλλαγή αντιμετώπισης των Εβραίων. Η εκτόπιση αντικαταστάθηκε από το θάνατο, και το 1942 ο Χίμλερ αποφάσισε ότι η ίδια οριστική λύση θα μπορούσε να εφαρμοστεί και στους Τσιγγάνους»¹⁹⁰.

Από το 1943 και έπειτα τα στρατόπεδα αυτά ήταν απλά αίθουσες αναμονής για το ταξίδι προς τα στρατόπεδα εξόντωσης όπου εκτελούνταν ή θανατώνονταν με αέρια. Ένα από τα πιο γνωστά τερατώδη περιστατικά που συνέβησαν και αφορούσαν τους Τσιγγάνους κρατούμενους, ήταν αυτό που συνέβη μια νύχτα του Αυγούστου στο στρατόπεδο Άουσβιτς σε μια επιχείρηση εκκαθάρισης. Υπολογίζεται ότι περίπου 3000 άντρες, γυναίκες και παιδιά Ρομ, θανατώθηκαν σε θαλάμους αερίων εν μία

¹⁸⁹ Donald Kenrick, «Η γενοκτονία των Τσιγγάνων», ο.π., 116

¹⁹⁰ Donald Kenrick, «Η γενοκτονία των Τσιγγάνων», ο.π., 114

νυκτί¹⁹¹. Το 1944 και καθώς πλέον η ήττα της Γερμανίας δεν απείχε παρά λίγο, οι ναζί μετέφεραν δυτικά χιλιάδες κρατουμένους. Το στρατόπεδο Bergen-Belsen που τους μετέφεραν ήταν ένας εφιάλτης. Τα πτώματα ξεπερνούσαν σε αριθμό τους ζωντανούς, και χωρίς τρόφιμα, οι κρατούμενοι οδηγήθηκαν σε κανιβαλισμό. Τους επόμενους μήνες η κατάσταση επιδεινώθηκε, και συνεχώς έφταναν πληθυσμοί κρατουμένων από τα ανατολικά. Από τον Ιανουάριο έως τον Απρίλιο του 1945, τουλάχιστον 35.000 άνθρωποι διαφορετικής εθνικότητας και θρησκείας βρήκαν τον θάνατο από σωματική εξάντληση, επιδημίες και υποσιτισμό. «Τον Μάρτιο τα πτώματα είχαν σχηματίσει σωρό ύψους πολλών μέτρων, και η λύση ήταν στο να τα περιχύσουν με πετρέλαιο και να τα κάψουν. Η πυροσβεστικές δυνάμεις όμως διαμαρτυρήθηκαν και έτσι συνεχίστηκε η συσσώρευση πτωμάτων»¹⁹². Λέγεται πως όταν οι Βρετανοί στρατιώτες το 1945 και αφού η Γερμανία είχε χάσει τον πόλεμο, απελευθερώθηκαν οι κρατούμενοι του Bergen-Belsen πολλοί από αυτούς εξαντλημένοι και υποσιτισμένοι βάλθηκαν να φάνε όσο περισσότερο μπορούσαν. Επειδή όμως το στομάχι τους δεν άντεξε την ξαφνική αλλαγή, πέθαναν.

Σε αρκετές περιπτώσεις οι Τσιγγάνοι ήταν αυτοί που έκαναν σθεναρή αντίσταση μέσα στα στρατόπεδα αλλά και εκτός, ενάντια στους Γερμανούς στρατιώτες. Συμπαράταχθηκαν μαζί με τους Παρτιζάνους και πρωτοστάτησαν σε απόπειρες αποδράσεων και άλλες εξεγέρσεις, οι οποίες έχουν καταγραφεί στα αρχεία του Άουσβιτς. «Στις φυλακές του Karzew και το γκέτο της Βαρσοβίας οι Τσιγγάνοι έγκλειστοι εξεγέρθηκαν και επιτέθηκαν εναντίον των φρουρών. Μια άλλη ομάδα στην Βαρσοβία συγκρούστηκε με την φρουρά του σιδηροδρόμου και τα μέλη της δραπέτευσαν, ενώ περίμεναν να επιβιβαστούν σε τρένο για την Τρεμπλίνκα. Κάπου αλλού στην Πολωνία νεαροί Τσιγγάνοι πολέμησαν με το μέρος των Παρτιζάνων στο δάσος του Nieswicz. Πολλοί από αυτούς που είχαν δραπετεύσει πήγαν προς το δάσος και αναγκάστηκαν να χρησιμοποιήσουν μαχαίρια για να επιτεθούν εναντίον των Γερμανών καθώς δεν διέθεταν άλλα όπλα. Το ειδικό στρατόπεδο του Άουσβιτς έγινε τόπος μαζικής αντίστασης τον Μάιο του 1944 όταν τα SS αποφάσισαν να προβούν σε εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στο στρατόπεδο. Όταν δόθηκε το σύνθημα οι Τσιγγάνοι οπλίστηκαν με ξύλα και μαχαίρια. Μπροστά στο θέαμα αυτό η φρουρά

¹⁹¹ <http://romnews.com/community/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=1257>

¹⁹² <http://www.romahistory.com/en/3-1.htm>

αποχώρησε»¹⁹³. Οι Αθίγγανοι δεν μπορούσαν να αντέξουν το αίσθημα της ανελευθερίας και του καταναγκασμού το οποίο οι Ναζί τους επέβαλλαν.

Ο συνολικός αριθμός των θυμάτων υπολογίζεται στα 300.000-500.000 άτομα, αν και δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι για αυτόν. Λίγοι είναι αυτοί που κατάφεραν να σωθούν από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης και όπως συμβαίνει και σε άλλες πληθυσμιακές ομάδες που πέρασαν αυτήν την ασύλληπτη για τον ανθρώπινο νου εμπειρία επέλεξαν να σιωπήσουν. Οι μαρτυρίες που αφορούν τους Ρομά είναι και πάλι σποραδικές ενώ οι ίδιοι απουσιάζουν ως αφηγητές. Πιθανόν αυτό να οφείλεται στον αναλφαβητισμό, αλλά και στον διαρκή αγώνα για επιβίωση στον οποίο είναι εγκλωβισμένοι πολλοί ρομά, χωρίς να ξεχνάμε και τους δισταγμοί που ευνόητα εμποδίζουν ανθρώπους των οποίων η κοινωνικοπολιτική θέση ακόμη τελεί υπό αίρεση να κάνουν το παρελθόν αφηγήσιμο, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για τέτοιες κρίσιμες και αμφιλεγόμενες περιόδους. Η περίπτωση των Τσιγγάνων θυμάτων των Ναζί αποτελεί ένα δεύτερο, όχι τόσο γνωστό Ολοκαύτωμα. Οι γερμανικές αρχές αναγνώρισαν επίσημα τους Τσιγγάνους ως θύματα γενοκτονίας μόλις το 1982.

Ολοκαύτωμα

¹⁹³ Donald Kenrick, «Η γενοκτονία των Τσιγγάνων», ο.π., 118

Το ατέρμονο τέλος: τι μας δίδαξε το παράδειγμα του ναζισμού

«Είναι υπεύθυνοι σε μεγάλο βαθμό για την δυστυχία και την οδύνη που προκλήθηκε σε εκατομμύρια άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Ατίμασαν το έντιμο επάγγελμα του στρατιωτικού. Χωρίς την στρατιωτική τους καθοδήγηση, οι επιθετικές βλέψεις του Χίτλερ και των οπαδών του, θα ήταν θεωρητικές και άκαρπες...Οι άνδρες αυτοί αποτέλεσαν μια ανηλεή και милитарιστική κάστα...Πολλοί από αυτούς εμπαίζουν «κατά το δοκούν» το στρατιωτικό όρκο της υπακοής στις στρατιωτικές διαταγές. Όταν θέλουν να υπερασπιστούν τον εαυτό τους, ισχυρίζονται ότι έπρεπε να υπακούσουν. Όταν όμως έρχονται αντιμέτωποι με τα κτηνώδη εγκλήματα του Χίτλερ, τα οποία γνώριζαν καθώς φαίνεται, ισχυρίζονται ότι έπρεπε να υπακούσουν. Όταν όμως έρχονται αντιμέτωποι με τα κτηνώδη εγκλήματα του Χίτλερ, τα οποία γνώριζαν καθώς φαίνεται, ισχυρίζονται ότι δεν υπάκουσαν. Η αλήθεια είναι ότι συμμετείχαν ενεργά σε όλα αυτά τα εγκλήματα ή σιώπησαν και συναίνεσαν, βλέποντας να διαπράττονται εγκλήματα σε μια κλίμακα πολύ μεγαλύτερη και πολύ πιο σοκαριστική από όση είχε ποτέ ο κόσμος την ατυχία να βιώσει.»

Το Διεθνές Στρατοδικείο της Νυρεμβέργης
για το Γενικό επιτελείο Στρατού και την Γερμανική Ανωτάτη Διοίκηση¹⁹⁴

Σύμφωνα με τον Λίποβατς ο εθνικισμός όπως αναπτύχθηκε στον ναζισμό είναι κοινοτιστικός, που σημαίνει ότι υποστηρίζει την «ύπαρξη της φαντασιακής και αιώνιας μυστικής ουσίας ενός λαού, που αναμεταδίδεται από γενιά σε γενιά μέσα από το αίμα, την γη, την γλώσσα, τα ήθη και τα έθιμα»¹⁹⁵. Ο ηγέτης είναι αυτός που γνωρίζει το πεπρωμένο της φυλής και καθοδηγεί τα υποταγμένα άτομα στην εκπλήρωση αυτής της μοίρας. Η επικινδυνότητα του κοινοτιστικού εθνικισμού έγκειται στο ότι βασίζεται στην υστερία των μαζών, με την συνδρομή ορισμένων διανοουμένων. Έτσι η οποιαδήποτε κρίση οικονομική ή πολιτική υφίσταται σε μια κοινωνία μεταποιείται από τον εθνικισμό, ο οποίος επινοεί απειλές και εχθρούς για να στρέψει τα βέλη του και να βρει εξιλαστήρια θύματα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την συσπείρωση των μαζών που έχουν ήδη υποστεί μια «μακρά περίοδο ασυνείδητης ψυχολογικής κρίσης και ανασφάλειας των ανθρώπων»¹⁹⁶.

¹⁹⁴ Lord Russell of Liverpool, ο.π., 25

¹⁹⁵ Θ. Λίποβατς, «Τα διφορούμενα του Εθνικισμού», σημειώσεις από το μάθημα Πολιτική Ψυχολογία

¹⁹⁶ Θ. Λίποβατς, ο.π.

Ο εθνικισμός είναι φαινόμενο φαντασιακής ταύτισης και ταυτότητας. Τα άτομα βρίσκουν σημεία ταύτισης σε κοινά σύμβολα, ηγετικές μορφές, κοινή γλώσσα. «Η απόλαυση που βρίσκουν με αυτόν τον τρόπο απορρέει από την σκηνοθεσία φαντασιώσεων και τελετουργικών παντοδυναμίας, τελειότητας, κυριαρχίας πάνω στους άλλους και αποκλεισμού του άλλου, της διαφοράς»¹⁹⁷.

Στην Δυτική Ευρώπη ο εθνικισμός στηρίχθηκε σε μύθους του παρελθόντος και σε όνειρα για το μέλλον, όπως η δημιουργία μιας ιδανικής πατρίδας, που έχει δεσμούς με το παρελθόν, όχι με το παρόν, και θα γίνει κάποια στιγμή πολιτική πραγματικότητα. Με λίγα λόγια, «το έθνος εκλαμβάνεται ως οντότητα ιστορική και πολιτιστική, η οποία πρέπει να συντηρηθεί ή να αναγεννηθεί»¹⁹⁸. Η συγκρότηση εθνικής ταυτότητας αναδείχθηκε ως πρωτεύον ζήτημα, ενώ λόγω του γεγονότος ότι αναφέρεται και επικαλείται το παρελθόν, προϋποθέτει τον αποκλεισμό άλλων εθνοτικών ομάδων, της ετερότητας, του Άλλου. Στην περίπτωση του ναζισμού, η παράδοση πάνω στην οποία βασίστηκε η ταυτότητα του Άριου, εφευρέθηκε και χρησιμοποιήθηκε επιλεκτικά, επιλέγοντας εκείνα τα στοιχεία που την καθιστούν τέλεια, αψεγάδιαστη.

Η ετερότητα διαφέρει όταν παράγει σχέσεις εξουσίας και έτσι δημιουργούνται μειονότητες. Άλλωστε δεν θα ήταν δυνατόν να μιλούμε για μειονοτικές ομάδες αν δεν υπήρχε μια ομάδα εξουσίας που να επιβάλλει αυτόν τον όρο σε σχέση με αυτήν. Δεν υπάρχει μειονότητα αν δεν υπάρχει κυριαρχία και δεν υπάρχει κυριαρχία αν δεν υπάρχει μειονότητα. Δεν πρόκειται για σύνολα ατόμων που έχουν πανομοιότυπες ιδέες, πρακτικές και συμφέροντα αλλά «η διαφορά που σηματοδοτεί την ιδιαιτερότητα μιας ομάδας σε σχέση με το κυρίαρχο πολιτιστικό πρότυπο που προβάλλεται και καλλιεργείται από το κράτος, είναι μια διττή σχέση εξουσίας. Μιας εξουσίας που ασκείται στο όνομα της ομάδας, αλλά και κυρίως στο όνομα του κράτους εναντίον των μειονοτικών ανθρώπων»¹⁹⁹.

Το μεγαλύτερο έγκλημα ποτέ στην ιστορία της ανθρωπότητας συνέβη κατά την διάρκεια της ναζιστικής κυριαρχίας. Χιλιάδες άνθρωποι έχασαν την ζωή τους με μόνη αιτιολογία ότι δεν ήταν Άριοι, ήταν Εβραίοι, ομοφυλόφιλοι, Τσιγγάνοι και αυτό ήταν αρκετό προς αποδοχή του γεγονότος της εξόντωσής τους. Δεν ήταν μόνο το

¹⁹⁷ Θ. Λίποβατς, ο.π.

¹⁹⁸ Μαριλένα Κοπά, Οι μειονότητες στα μετακομμουνιστικά Βαλκάνια, πολιτικές του κέντρου και μειονοτικές απαντήσεις, «Νέα Σύνορα» εκδοτικός οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα 1997, 17

¹⁹⁹ Δημήτρης Χριστόπουλος, Η ετερότητα ως σχέση εξουσίας- όψεις της ελληνικής, βαλκανικής και ευρωπαϊκής εμπειρίας, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2002, 22

άτομο που ηττήθηκε, αλλά και ολόκληρη η φιλοσοφία του Διαφωτισμού, ο Ορθός Λόγος, «ηττήθηκαν οι αιώνες της λογικής, οι αιώνες που θεμελίωσαν την αυτοπεποίθηση της ύπαρξης του ατόμου και τους όρους της επιβίωσής του»²⁰⁰. Ο Διαφωτισμός, με την ανάδειξη της ορθότητας του λόγου, χάνει οποιαδήποτε αξία κατά την διάρκεια του μεσοπολέμου. Το καθεστώς του Χίτλερ πατάει τον Διαφωτισμό, τον λιώνει και αναδεικνύει την δύναμη της μάζας, μια διεστραμμένη αρχή της πλειοψηφίας που δεν αφήνει περιθώρια για ετερότητα. Ο Άλλος είναι πάντα εχθρός, και μάλιστα εύκολος εχθρός αφού η μάζα στο πέραςμά της παρασύρει τα πάντα.

Μέσα στο ναζιστικό καθεστώς αναπτύχθηκε η έννοια της μαζικοποίησης των ατόμων. Στόχος ήταν να καταργηθεί η ατομικότητα ή μάλλον να θυσιαστεί στον βωμό της μάζας, της μαζικής βούλησης και της μαζικής συνείδησης. Οτιδήποτε έξω από αυτό ήταν εκτός νόμου, υπήρχε ένα κράτος – τιμωρός που ονόμαζε παράνομο ό,τι ήταν μακριά από την ιδεολογία του, ό,τι μπορούσε να ξεχωρίζει, ό,τι είχε δική τους δύναμη και υπόσταση. Το κράτος δημιουργούσε την ηθική βάσει νόμων. Δημιουργήθηκε έτσι ένα συλλογικό ασυνείδητο, όλοι έπρεπε να μοιράζονται την ίδια άποψη, την ίδια γνώμη, την ίδια ιδεολογία, όσοι διέφεραν τιμωρούνταν ακόμη και θανατώνονταν. Αυτή η θεωρία της μαζικοποίησης μέσα στον ναζισμό πήρε σάρκα και οστά. Εφαρμόστηκε με τον χειρότερο τρόπο που η ανθρωπότητα ούτε καν μπορούσε να συλλάβει.

Υπό δεδομένες συνθήκες ιδιαίτερα ευνοϊκές σε μια κοινωνία που αιμορραγούσε, ο ολοκληρωτισμός των ναζί, βρήκε τόσο εύφορο έδαφος που κατάφερε να δημιουργήσει την έννοια του απείρου του τέλους. Πλέον μετά το παράδειγμα του ναζισμού, το τέλος δεν είναι μια πεπερασμένη έννοια. Υπάρχει κάτι χειρότερο από αυτό. Το άτομο μέσα στα στρατόπεδα συγκέντρωσης έμαθε να περιμένει κάτι άλλο μετά το τέλος, δεν είχε αμφιβολίες για τον θάνατό του, αλλά ζούσε το μαρτύριο του να ζει κανείς άθλια έχοντας στην ουσία ξεπεράσει το στάδιο του θανάτου, ένα βασανιστήριο που κανείς άνθρωπος δεν μπορεί να συνειδητοποιήσει.

Ο Adorno γράφει πως «μετά το Άουσβιτς ο φόβος του θανάτου σημαίνει τον φόβο για κάτι χειρότερο από τον θάνατο», και ο Lyotard συμπληρώνει πως «αυτό που μπορεί να κάνει τον θάνατο χειρότερο είναι το να είναι ο θάνατος όχι απλώς το τέλος,

²⁰⁰ Στέφανος Ροζάνης, ο.π., 15

μα μόνον το τέλος του πεπερασμένου και η αποκάλυψη του απείρου. Χειρότερο από αυτόν θα ήταν ο ανέκκλητος θάνατος, ή απλώς το τέλος – συμπεριλαμβανομένου του τέλους του απείρου»²⁰¹. Αυτό σημαίνει πως οι κρατούμενοι στα στρατόπεδα συγκέντρωσης δεν περίμεναν τον θάνατό τους σαν λύτρωση από τα βασανιστήρια, ζούσαν τον θάνατό τους καθημερινά σε παρόντα χρόνο, έχοντας χάσει την μελλοντική ελπίδα τους για λύτρωση και έχοντας αρνηθεί το παρελθόν τους, μιας και αυτό τους οδήγησε σε αυτήν την τραγική μοίρα. «Η ελπίδα έχει επισκιασθεί από την συνείδηση της παγκόσμιας καταστροφής. Ο καθένας αισθάνεται πως η εργασία του διαιωνίζει μια διαβολική μηχανή μέσα από την οποία καταφέρνει να κερδίζει αρκετό χρόνο για να ζήσει, χρόνο που πάλι τον χάνει προσπαθώντας να παρακολουθήσει την μηχανή»²⁰². Ο διαρκής θάνατος που βίωναν δεν είχε αρχή και τέλος, με συνέπεια την απώλεια της πραγματικής τους ταυτότητας ως ανθρώπινα όντα. Ο παραλογισμός όχι μόνο βασίλευε αλλά δεν δεχόταν και εναλλακτική λύση. Το άτομο αυτοκαταστρεφόταν μέσα στα στρατόπεδα μεταμορφωμένο σε άβουλο όργανο της μαζικής κουλτούρας, του μαζικού θανάτου και της μαζικής ηδονής. «Όλες οι άλογες δυνάμεις του ατόμου που ο φασισμός ανέσυρε μέσα από την ψυχή του αφανισμένου, του συντετριμμένου ανθρώπου εξυπηρέτησαν τον θρίαμβο του Λόγου μέσα στην τερατωδώς οργανωμένη ορθολογικότητα της μαζικής εκτόνωσης στις παρελάσεις της Νυρεμβέργης και στα στρατόπεδα συγκέντρωσης»²⁰³. Η ναζιστική ιδεολογία επιβάλλει την αδικία, και αυτή γίνεται αποδεκτή από την πλειοψηφία της μαζικής κοινωνίας.

Η πλέον ισχυρή απόδειξη της απώλειας της ταυτότητας του ατόμου που έζησε στο ναζισμό είναι η μαρτυρία των κρατουμένων που δεν θανατώθηκαν. Όσοι έμειναν ζωντανοί και απελευθερώθηκαν από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης σπάνια έχουν καταθέσει τις μαρτυρίες τους για αυτά που πέρασαν εκεί. Όσοι τις έχουν καταθέσει, έχουν αποκτήσει την ψυχρότητα των δημίων και των δεσμοφυλάκων τους, ενώ διηγούνται πράγματα που πίστεψαν ως φυσιολογικά βιώνοντάς τα, τα οποία όμως είναι εντελώς παράλογα για τον ακροατή. Αποδέχονται το απαρέγκλιτο γεγονός των όσων βίωσαν σαν να μην γινόταν διαφορετικά, ενώ δεν είναι λίγοι και αυτοί που προσπαθούν να πείσουν ότι οι ναζιστές δεν τους μεταχειρίστηκαν και τόσο άσχημα, ή ότι πράγματι άξιζαν αυτήν την μεταχείριση.

²⁰¹ Στέφανος Ροζάνης, ο.π., 69

²⁰² Max Horkheimer, ο.π., 52

²⁰³ Max Horkheimer, ο.π., 14

Στην σύγχρονη κοινωνία το παράδειγμα του ναζισμού δεν αναβιώνει με πραγματικούς όρους και γεγονότα, έχει όμως εμποτιστεί μέσα στην συνείδηση του ατόμου, και έχει διαβρώσει την καθημερινότητά του. Η διεστραμμένη λογική των στρατοπέδων πλέον υπάρχει στην ευρύτερη κοινωνία, όπου όλοι ζούμε σε έναν άνισο κόσμο, ταξινομημένο σε κατηγορίες, σε υπεράνθρωπους και υπάνθρωπους, αυτήν την φορά όμως συγκαλυμμένα. Οι θεοκρατικές κοινωνίες έχουν αναβιώσει, ο συντηρητισμός έχει επανέλθει, ενώ οι ιεροί πόλεμοι και ο θρησκευτικός φανατισμός δεν προκαλεί εντύπωση. Ο ρατσισμός, η τρομοκρατία και ο μισοξενισμός επιστρέφουν επίσημα πλέον και μέσω της πολιτικής σκηνης σε πολλές χώρες δυτικού πολιτισμού. «Ζούμε τον εφιάλητη της μαζικής δημοκρατίας, καθώς την απεκάλεσαν, της απόλυτης κυριαρχίας των μαζικών μέσων και της *μαζοκοινωνίας* της κατανάλωσης πάνω στην εξουθενωμένη, ανίσχυρη να αντισταθεί ανθρώπινη προσωπικότητα»²⁰⁴.

Ο ρατσισμός αν και πλέον δεν είναι βιολογικός ή ψευδοεπιστημονικός όπως στην ναζιστική περίοδο εξακολουθεί να υφίσταται υπό άλλη μορφή με την επίφαση του πολιτισμού. Δεν βασίζεται πάνω στην θεωρία της βιολογικής ανωτερότητας ορισμένων ατόμων σε σχέση με άλλα, αλλά «στην ιδιαίτερα πιο επεξεργασμένη και ντυμένη τον μανδύα του αυτονόητου παραδοχή ότι ο κόσμος είναι χωρισμένος σε πολιτισμούς και αυτοί οι πολιτισμοί συγκρούονται ή δεν μπορούν να συνυπάρξουν»²⁰⁵.

Το άτομο ζει μέσα σε μια μαζική κοινωνία, και εκεί μέσα ψάχνει να βρει την ταυτότητά του, με όρους όμως διεστραμμένους και όχι τους πραγματικούς. Έτσι μπαίνει σε μαζικές λογικές παραλογισμού, επιζητώντας να εκπληρώσει την «ανάγκη του να εκτιναχθεί από το τίποτα της ανωνυμίας στο κάτι της διεστραμμένης επωνυμίας»²⁰⁶. Η ταυτότητα του ατόμου δεν είναι αυθύπαρκτη, αλλά κατασκευάζεται μέσα από πολιτικές στρατηγικές που εσωκλείουν κοινές μνήμες αλλά και συλλογική λήθη, ενώ αυτές με την σειρά τους εξαρτώνται άμεσα από το ιστορικο-κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο παρουσιάζονται και από τις σχέσεις εξουσίας που επικρατούν. Η ταυτότητα της εθνοτικής ομάδας είναι η μόνη που παραμένει αλώβητη σε περιόδους κοινωνικών κρίσεων, το ίδιο συμβαίνει και με το θρησκευτικό ίδιον. Δεν είναι η

²⁰⁴ Στέφανος Ροζάνης, ο.π., 123

²⁰⁵ Δημήτρης Χριστόπουλος, ο.π., 265

²⁰⁶ Στέφανος Ροζάνης, ο.π., 158

πραγματική ταυτότητα που το άτομο θέλει, αλλά υιοθετημένες ιδέες από ένα συρτάρι ιδεών αποδεκτών στα πλαίσια των ηθικών νόμων που το ίδιο το κράτος επιβάλλει ή επιτρέπει στο άτομο να έχει. Καθένας προσπαθεί μέσα από σλόγκαν και στερεότυπα να ανακαλύψει την ταυτότητά του, τον ρόλο του μέσα στην κοινωνία, να διαχωριστεί από τους απόκληρους αυτού του συστήματος, το οποίο ταξινομεί τις προσωπικότητες, μας χωρίζει σε κατηγορίες πληθυσμών αποδεκτές και μη και μας υποβάλλει σε έναν θάνατο επιβεβλημένο χωρίς δικαιολογία, και οργανωμένο γραφειοκρατικά. Ποτέ πριν η ανθρωπότητα δεν είχε ζήσει έναν γραφειοκρατικό θάνατο τέτοιων διαστάσεων και φυσικά ποτέ κανείς δεν είχε συλλάβει μια τέτοια ιδέα.

Παρέλαση Ναζί

Η πραγματοποίηση της ναζιστικής ιδεολογίας ανέδειξε την διαστροφή της εξουσίας, που υποτάσσει, καθοδηγεί και παραπλανά το άτομο²⁰⁷. Αναδεικνύει την σύγχρονη κοινωνία που μπορεί να μην περιορίζεται θεωρητικά μέσα σε ένα ναζιστικό καθεστώς που επιβάλλεται με την βία, αλλά βιώνει την ψυχολογική βία του ανήκειν

²⁰⁷ Αν και πολλοί υποστηρίζουν το γεγονός της παραπλάνησης του λαού των Γερμανών από τους ναζί και ιδίως τον Χίτλερ, ο οποίος όντας χαρισματικός ρήτορας κατάφερνε να παρασύρει ολόκληρους πληθυσμούς και να τους πείθει να τον ακολουθήσουν σε αυτήν την πορεία μίσους που διακήρυττε, υπάρχουν και κάποιοι που θεωρούν συνυπεύθυνους τους απλούς καθημερινούς Γερμανούς στα ναζιστικά εγκλήματα. Σύμφωνα με τον θερμό υποστηρικτή αυτής της άποψης Ντάνιελ Τζόνα Γκόλντχάγκεν «ο αντισημιτισμός ώθησε πολλές χιλιάδες συνηθισμένων Γερμανών – και θα είχε ωθήσει πολλά εκατομμύρια ακόμα, αν τους είχε δοθεί η κατάλληλη ευκαιρία – να σφαγιάσουν Εβραίους. Δεν ήταν ούτε η οικονομική καχεξία, ούτε τα καταναγκαστικά μέσα ενός ολοκληρωτικού κράτους, ούτε η κοινωνική, ψυχολογική πίεση, ούτε μια σταθερή ψυχολογική προδιάθεση που εσπρωξαν απλούς Γερμανούς να σκοτώσουν άοπλους, ανυπεράσπιστους Εβραίους, άνδρες, γυναίκες και παιδιά, κατά χιλιάδες, συστηματικά και ανελέητα. Ήταν οι αντιλήψεις σχετικά με τους Εβραίους, αντιλήψεις που εξακολουθούσαν να διαποτίζουν την Γερμανία, όπως την διαπότιζαν επί δεκαετίες ολόκληρες». Βλ. Ντάνιελ Τζόνα Γκόλντχάγκεν, ο.π., 32

σε μια κατηγορία ατόμων που εμπνέουν σεβασμό. Αυτό που σήμερα επιτάσσει η καταναλωτική κοινωνία, ο άκρατος υλικός πλούτος, που θα τοποθετήσει το άτομο ψηλά στην κλίμακα της μαζικότητας, στην ανώτερη ομάδα στην ιδεατή κλίμακα ταξινόμησης πληθυσμών στην οποία μας έχει οδηγήσει η σύγχρονη δυτική κουλτούρα. Κανείς δεν διακινδυνεύει την ατομικιστική του επιδίωξη του αχαλίνωτου ευδαιμονισμού που η εξουσία του τάζει, αν ενταχθεί στα νόμιμα πλαίσιά της, αν ακολουθήσει τους κανόνες της. Στον βωμό της προσωπικής ευημερίας το άτομο, αγωνίζεται να επιβιώσει, όχι να ζήσει όπως θέλει, αλλά είναι πεπεισμένο πως αυτό το καθεστώς θα του φέρει την κοινωνική ανάδειξη που επιθυμεί, και άρα την προσωπική του ευτυχία, χωρίς καν να αναγνωρίζει στην ετερότητα το δικαίωμά της στην διαφορά.

Σήμερα στο όνομα της αυτοδιάθεσης των λαών, της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της διασφάλισης της δημοκρατίας διαπράττονται τα μεγαλύτερα εγκλήματα. Στην ουσία η ανθρωπότητα εξακολουθεί να εγκληματεί εις βάρος μειονοτήτων ή όχι στοχεύοντας όχι σε μεγάλες Ελλάδες ή Γερμανίες κτλ, αλλά στην προστασία των δικαιωμάτων του ατόμου.

Επίλογος

*«Αυτή είναι μόνο η μισή ιστορία.
Αν τα κατέγραφα όλα, δεν θα τα διαβάζατε.
Αν τα διαβάζατε, δεν θα τα πιστεύατε»²⁰⁸.*

Lord Russell of Liverpool

«Ως τώρα, η ολοκληρωτική πίστη, ότι όλα είναι δυνατά, μοιάζει να έχει αποδείξει μόνο ένα πράγμα: ότι όλα μπορούν να καταστραφούν. Παρ' όλα αυτά τα ολοκληρωτικά καθεστώτα, προσπαθώντας να αποδείξουν ότι όλα είναι δυνατά, ανακάλυψαν χωρίς να το ξέρουν την ύπαρξη εγκλημάτων που οι άνθρωποι δεν μπορούν ούτε να συγχωρέσουν ούτε να τιμωρήσουν. Το αδύνατο, όταν έγινε δυνατό, έγινε το απόλυτο κακό, που δεν συγχωρείται ούτε τιμωρείται, αφού δεν μπορεί πια να εξηγηθεί μα τα χαμηλά κίνητρα του προσωπικού συμφέροντος, της ενοχής, της ζήλιας, της έχθρας, της δίψας για εξουσία και της δειλίας. Έγινε όμως αυτό που ο θυμός δεν μπορεί να εκδικηθεί, που η αγάπη δεν μπορεί να υποφέρει, που η φιλία δεν μπορεί να συγχωρέσει. Όπως τα θύματα μέσα στα εργοστάσια του θανάτου δεν είναι πια άνθρωποι στα μάτια των δήμιών τους, έτσι και αυτό το τελείως καινούριο είδος δολοφόνων ξεπερνάει τα όρια όπου μπορεί να εξασκηθεί η ανθρώπινη αλληλεγγύη απέναντι στο αμάρτημα»²⁰⁹.

Μέσα από αυτήν την εργασία, έγινε μια προσπάθεια σταχυολόγησης των γεγονότων που επιβεβαίωσαν την ναζιστική ιδεολογία όσον αφορά τις μειονότητες. Ένα καθεστώς που έμελλε να μείνει στην ιστορία από τις συμφορές που προκάλεσε, από τον θάνατο που σκόρπισε, από το αποτρόπαιο παράδειγμα που άφησε στις επόμενες γενιές. Στόχος ήταν να περιγραφούν τα βασικά στοιχεία που οδήγησαν στην δημιουργία αυτής της ιδεολογίας, στο πως αυτή πήρε σάρκα και οστά μέσα από τις πράξεις των ναζιστών και πόσο τελικά έχει επηρεαστεί ο σύγχρονος άνθρωπος από αυτό. Με δεδομένο τον ωκεανό πληροφοριών και πηγών σχετικά με το ζήτημα, το αποτέλεσμα πάντα θα κρίνεται ανεπαρκές και η προσπάθεια υπέρ του δέοντος φιλόδοξη. Η γοητεία όμως που άσκησε αυτή η αναζήτηση προσέφερε ακόμα περισσότερα από το ίδιο το αποτέλεσμα.

²⁰⁸ Lord Russell of Liverpool, ο.π., 242

²⁰⁹ Hannah Arendt, ο.π., 250

Βιβλιογραφία

Lord Russell of Liverpool, *Η μάστιγα του ναζισμού- τα εγκλήματα πολέμου του Γ' Ράιχ 1939-1945*, Ιωλκός, Αθήνα 2007

Hannah Arendt, *Το ολοκληρωτικό σύστημα*, , Ευρύαλος, Αθήνα 1988

Κώστας Λαναράς, *Εθνικοσοσιαλισμός, κίνημα, κόμμα, κράτος*, Εντός, Αθήνα 2004

Στέφανος Ροζάνης, *Ο αδιανόητος θάνατος*, εκδόσεις Ερατώ, Αθήνα 2002

Αδόλφος Χίτλερ, *Ο αγών μου*, Κάκτος, Αθήνα 2006

Laurence Rees, *Οι Ναζί*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2008

Laurence Rees, *Αουσβιτς, οι Ναζί και η «τελική λύση»*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2006

Max Horkheimer, *Το τέλος του λόγου*, Έρασμος, Αθήνα 2005

Φιλίπ Λακού- Λαμπάρτ, Ζαν-Λυκ Νανσύ, *Ο μύθος του ναζισμού*, Εστία, Αθήνα 2008

Θανάσης Διαμαντόπουλος, *Παλιοί και νέοι φασισμοί*, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα 1995

John Lukacs, *Ο Χίτλερ της Ιστορίας*, Εκδόσεις Ενάλιος, Αθήνα 1999

L. Richard, *Ναζισμός και κουλτούρα*, Αστέρι, Αθήνα 1980

Gustav Auernheimer, *Σοσιαλδημοκρατία, εθνικοσοσιαλισμός, κριτική θεωρία- δοκίμια για την σύγχρονη ιστορία της Γερμανίας*, Πλέθρον, Αθήνα 1999

Dominique Fernandez, *Η αρπαγή του Γανυμήδη*, Εξάντας, Αθήνα 1995

Ντάνιελ Τζόνα Γκόλντχάγκεν, *Πρόθυμοι Δήμιοι:οι εκτελεστές του Χίτλερ, οι καθημερινοί Γερμανοί και το Ολοκαύτωμα*, Terzo Books, Αθήνα 1998

Δημήτρης Χριστόπουλος, *Η ετερότητα ως σχέση εξουσίας- όψεις της ελληνικής, βαλκανικής και ευρωπαϊκής εμπειρίας*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2002

Μαριλένα Κοπά, *Οι μειονότητες στα μετακομμουνιστικά Βαλκάνια, πολιτικές του κέντρου και μειονοτικές απαντήσεις*, «Νέα Σύνορα» εκδοτικός οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα 1997

Λίποβατς, Θ. (1996α). Τα διφορούμενα του Εθνικισμού, Σε Λίποβατς, Θ. Ψυχανάλυση, Φιλοσοφία, Πολιτική Κουλτούρα. σσ. 151-158. Αθήνα: Πλέθρον.

Tarnero J., *Le Racisme* , «Les essentiels Milan», Μιλάνο 1998

Θ. Λίποβατς, «Τα διαφορούμενα του Εθνικισμού», σημειώσεις από το μάθημα Πολιτική Ψυχολογία

Donald Kenrick, «Η γενοκτονία των Τσιγγάνων», *E- Ιστορικά*, Αδόλφος Χίτλερ, η άνοδος, η σφαγή, η κατάρρευση, Χ.Κ.Τεγόπουλος Α.Ε. Εκδόσεις Α.Ε.

Γιάννης Γεωργίου, Μαρία Δημητρίου, Εύα Πολίτου, «Ρομά: Κατοχή και αντίσταση στην Ελλάδα», *E- Ιστορικά*, Αδόλφος Χίτλερ, η άνοδος, η σφαγή, η κατάρρευση, Χ.Κ.Τεγόπουλος Α.Ε. Εκδόσεις Α.Ε.

Κάρολος Μαντζάκος, «Το δικό μας ολοκαύτωμα», περιοδικό *10%*, τεύχος 21, Ιανουάριος – Μάρτιος 2008

Διαδικτυακές πηγές

<http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=07/06/2009&s=parado3a>

<http://www.archive.gr/modules.php?name=News&file=article&sid=129>

<http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/2WWanschluss.htm>

<http://frank.mtsu.edu/~baustin/homobg.html>

<http://www.remember.org/educate/elman.html>

<http://iearn.org/hgp/aeti/aeti-1997/roma-in-holocaust.html>

http://www.rroma.org/rroma_history/holocaust.html

<http://romnews.com/community/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=1257>

<http://www.romahistory.com/en/3-1.htm>

Πηγές εικόνων

www.google.com

